

Joseph Stoll

*Vun frieher un heit
for Bensmer Leit*

Artikelserie aus dem Bergsträßer Anzeigebatt 1949 / 1950
Erzählungen in Bensheimer Mundart aus dem Bensheim der Jahrhundertwende

Impressum

Vun frieher un heit for Bensemer Leit

Stoll, Joseph (1950): Vun frieher un heit for Bensemer Leit, Bensheim.

Ursprüngliche Version: Artikelserie im Bergsträßer Anzeigebatt 1949/1950

 Digitalisierte Version: Frank Stoll-Berberich, 2016.

 Handschriftliche Korrekturen der publizierten Artikel flossen in die digitale Version mit ein.

 Version 1.0 Alle Rechte vorbehalten

Eine Vervielfältigung, auch auszugsweise für alle Medien, elektronisch, multimedial oder in Papierform ist ohne schriftliche Genehmigung untersagt. Rückfragen und Hinweise bitte per E-Mail an kontakt@joseph-stoll.de

Vun frieher un heit for Bensemer Leit

Unner daäre Iwwerschrift kenne vun jetz oab alle Bensmer jeeren Samsdoa in ehrer Modderschbroach noachlääse, woas frieher als in Bensem bassiert is un woas heit noch in Bensem un , drumerum vor sich gäiht.

E Erinnerung aus moiner Juugenzzeit

Wie ich noch en klaane Buu woar, hot's in Bensem en Kaafmann gäwwe, där wuu in de ganz Umgäjend wäje soine „geischtreiche Oifäll“ bekannt woar. - Nääwe soiner Woog horrer e Beißzang leie gehadde, mit däre er die Kaffeebohne ausenannergepäzt hot, daß soi Kunnschaft joo zu ehrm richdige Gewicht kumme is. Doodefoor horrer allerdings es Pund Kaffee billiger vekaft, als wie'sem sälbschd gekoschd hot. Wie en mool en Froind druff uffmäiksam gemoacht hot, horrer'm schmunzelnd uff die Schulder geklobbt un horrem gesoat: „Wa-wawaaschde, däs ve-ve-veschdäischde net. Doodevor hä-hä-häwwich aa en gräißere Umsatz ww-wie moi Konkurrenz!“

Woas horrer doomools zu uns Buuve gesoat, wie mer'n druff uffmäiksam mache wollte, daß e douri Maus in soim Schaufenschder zwische Keesglocke, Serwelaadwärscyd un Schuhbennel leie deet?: „Die lei-lei-leit mer lang gut. Loßt se nor lei-lei-leihe! Die is for mich Go-Go-Gold wärt; die ziegt die Leit bei!“

Wie in soiner Noachberschaft aneme haaße Summerdoa emool Feier ausgebroche is un mer oiwandfrei feschdgeschdellt hot, daß de Brand doodoich veursacht worrn weer, daß e Dachfenschdergloas wie e Brenngloas gewäikt un däs druckne Hai in de Scheier doodoich Feier gefange hett, horrer aa soin Senfd dezugäwwe misse: „Nor g-gut, daß dä-däs net in de Noa-Noachd bassiert ist!“

Es is mool en Bauer vum Ourewoald zu em kumme un wollt en Ouwe bei em kaafe. Er horren in soi Laager uff de Schbeicher gefiehrt, wuu ausgerächend zwaa veschiedene Äiwe geschdanne häwwe. De Bauer hot sich den aane devuu rausgesucht un wollt em glei es Gäld defoor hieleje. „Hoalt“, horrer zu dem Bauer gesaat: „De-de-den konn ich I-i-ihne net verkaka-kaafe! De-de-där muß zur A-a-auswoahl schd-schd-schdäih bleiwe!“

Un jetz Äbbes woas ärschd neilich eme Bensemer bassiert is. Do is neemlich en Mann zuu's Härr Scheide noikumme un hot gesoat: „Härr Scheid“, horrer gesoat, „Kennt ich bei Ihne e bissel Gips kriehe? Awwer kaan vun dem gewehnliche“, horrer gesoat, „vun dem foine, vun dem ganz foine“, horrer gesoat, „vun dem Alabaschdergips, veschdanne! Ich will neemlich doodefuu e Modäll vum Käichbäikhaisel mache. Wissese, ich bin souen oalte Bosseler, veschdanne, un will moi Fraa doodemit iwerrasche, wannse die neegschd Woch ehrn Noomensdoa hot. Däs gitt die Rickwand vun unserm Aquarium.“ „Den Gips kennese kriehe“, hot de Härr Scheid gesoat. „Wieveel brauchese dann?“ „Eino, finf Pund wärrn lange“ hot där Mann gesoat un de Härr Scheid orrem soi finf Pund oabgewooge.

Wie er haam kumme is, woar soi Fraa net do. Er hot die Dudd näwwe die annern uff de Aaricht geschdellt un hot sich e Kebbche Kaffee oigeschenkt. Aus dem aane sind zwaa wurn un aus deene zwaa drei. Dann horrer hordig soi Dutt genumme un is niwwer in sei Wäikschdatt gange. Dort horrer aus em Sigaarkischdel sich die Forme for die Wend vum Kälchbäikhaisel zeräächt gebosselt un for die Saile horrer sich schunn vier korze Rouhrschebbel zeräächt geleggt gehadde. Sou, jetzt de Gipsbrei ougeriehrt, horrer gedenkt un die Forme ausgegosse. Dann wärd schnäll noch en Halwe owwe beim Clara gepäzt; bis ich reduurkumm, is däs Zeigs hadd. Es is alles noach Wunsch gange. Er hot soi Kabb uffgehockt un is uff de Griesel zammenaus gemoacht.

Wie er oowens haam kumme is, hot in de Kich noch Licht gebrennt. „No, moi Oaldi wärd doch net wäje meer uffgeblewwe soi“, horrer vor sich hiegebrummelt. „Däs bin ich goar net annerer gewehnt, die gählt doch sunschd mit de Hinkel schloofe.“ Wie er in die Kich noigeguggt hot, doo hot soi Fraa forerer grouß Schissel geschdanne un hot als geriehrt un geriehrt. Se hat en ritzeroure Kobb gehadde un de Schwaß isser vun de Schdärn nor sou runnergeloffe. „Ach Gott, Mann“, hotse gesoat, „ich häbb heit awwer e Maleer mit dem Kuchedaik. Gugg doch mool häär! Där will un will net wärrn. Ich häbb schunn e ganz Hääwel Millich noigeschitt ohne däs Kennche Wasser doo. Awwer er wärd un wärd net gleem. Ich muß mich mool e bissel veschnaufe, mer wärds awwel ganz aafellig.“ Kaum hot se sich uffen Kicheschduhl gehockt, doo hot se wie en geschdochene Bock uff ehr Hand geguggt, wuu noch de Daik dougehonke hot un hot gekresche: „Ei du liewer Gott, ei du liewer Gott, woas is dann däs? Ich krieh joo moi Finger net mäih zamme, die sinn joo knocgehadd. Mann, Mann, holl de Dokder, ich schdäärb, ich schdäärb. Mann, woas konn dann das soi?“

Doo is ehrn Mann kraadeblaasch worrn und hut nor däs aane Wertche rausgebroacht: „Gips!“ Dann isser niwwer in soi Wäikschedatt kajaggert un hot die Forme vum Käaichbäikhaisel houchgehowwe. „Da, doo häwwemer die Bescheerung!“, horrer gesoat, wie em en dicke Mählbabbe engäje geloffe is. Er hot e Schissel gehollt, hot den ganze Bambes noigeschreche un hot die Schissel soiner Fraa in die Kich gebroacht. „Da“, horrer gesoat, „däs hot mool es Käichbäikhaisel gäwwe solle. Schitt de Räschd Millich dezuu un schloag e Poar Aijer noi, dann gitts velleicht doch noch e Kichelche. Mit doim Daik wärr ich schunn anig. Den hadde Klotz sääg ich mit de Laabsääg ausenanner. Ich glaab, däs langt als noch for e Käichbäikhaiselche. –

Unn wärd mer oald als wie e Kuh,
Dann läärnt mer immer noch dezuu.
Sou lang ich lääb, vedausch ich net
Zwaa Dudde mäih, woas gilt die Wett?!“

Es Gloasaag

Manche dunn dehaam in ehre vier Wend sou, als kennte se net bis uff drei zähle. Se wisse neemlich genaa, woasen bliht, wann se ehrer Fraa gäjeniwwer sich mukse unn net sou danze, wie se peift. Awwer kaum sinn sou Sorte Menner ausem Haus, do sinnse aa schunn ausem Haisel. Se kenne dann net oabwoarte, bisse e luschdig Gesellschaft gefunne häwwe, wuu se sich mool richdig ausdouwe kenne.

Nadierlich is däs die Schdammkneip. Dort kommer dann beowoachde, daß däär, wuu awwel noch ganz duggmaisig dehaam uff soiner Ouwebank gehockt hot, am Wärtsdisch uff aamool es grouße Wort fiehrt. Er babbelt em Deiwl es Ouir wák unn gitt aa Schdickelche uffs annern zum beschde, die wuu er es Joahr iwwer sou oft wirrerhollt, bisser se sälbschd glaabt.

De Päijrer woar aa soun Schwadroneer. Dehaam horrer nix ze mälde gehadd, awwer in de Wärtschaft horrer net genunk devuu vezäihle kenne, woas er friher mool forren Kärl gewääst weer und woas er alles schun erlääbt hett. Bei eme Ausflugg in die Umgäjend bin ich grad dezuu kumme, wie er däs Geschichdel vum Gloasaag uffgedischd hot. Alles hot zammegelacht unn Klobber geruufe, wie er mim Vezäihle färdig woar. De Päijrer awwer hot sich houch un heilig veschworrn, daß alles sou bassiert weer, wie er's gesoat hett, Ich häbb mer des Erlääbnis vom Päijrer uffnodiert un in Roime gebroacht, weils sou, wies de Päijrer doomools an de Mann bringe wollt, doch zuu uugeroimt woar. Velleicht wärds sou aach ehnder geglaabt.

Es Gloasaag

orger woas mool em Mann aus de Umgäjend innerer Groußschdadat bassiert is

Am Oowend schbeet kimmt ougeschaßt
In's „schwazze Lamm' de Päijrer.
Er hat soin letschde Zugg vebaßt.
Bedebbt im Hausgang schdäührer.

Er froagt, ob merm e Zimmer hoind
Noch for die Noacht kennt gäwwe.
De Kellner sescht: „Ich gugg mool, Froind,
Ob mer noch frei aans häwwe.“

Ball kimmt zerick där mi'm Bescheid:
„E Zimmer richte wärd ich.
Weil ärschd de Gaschd gegange heit,
Drum isses noch net färdig!“

Glei druff dann fiehrt mer unsern Mann
Vier Dräbbe houch in's Zimmer.
In Uordnung woar allerhann. —
Vun Sauwerkeit kann Schimmer.

Doch isser nied vum neie Woi.
For nix horrer Indrässe.
Er leggt sich um un schleeft glei oi
Un schnarscht ball wie besässe.

Do pletzlich, mädde in de Noacht —
Er woar schunn Oowens heiser —
Is unser Päijrer uffgewoacht
Mi'm Brand wie siwwwe Haiser,

„Wann nor moin Dorschd sou grouß net weer!
Ich deet joo liewer faschde!“
Soi Schreichholzschoachtel die is leer;
Drum duft erum er daschde.

Do horrer endlich aa bemäikt
Jetz im Lavor noch Wasser.
Er hot sich kräftig glei geschdäikt.
Bei Dorschd is Wasser Wasser.

Doch wie er's groad erunnerschlickt,
Doo schbiehrt er woas im Gaume.
Ach Gott, faschd weerer drou veschdickt.
Sou grouß woar's wie en Daume.

„Ach Gott! Ich schbier's joo wäiklich schunn,
Wie's runnerritschd zum Moage!
Ich gäih drou elendlich ze Grunn!“
Dutt laut de Päijrer kloage.

Doodriwwer is jetz uffgewoacht
En Mann vum Noachberzimmer.
Där hot im Haus Räwäll gemoacht.
Die Sach wärd immer schlimmer!

De Päijrer welzt im Bett sich rum:
„Ich häbb veschlickt en Schliwwer!
Ehr liewe Leit, ich bitt Eich drum,
Schickt doch zum Dokter niwwer!“

Un weil de Dokter net woar doo,
Rennt schnäll mer zum Balwierer.
De Päijrer woar schunn blitzebloo.
Soi Aage wärrn schun schdierer.

Jetz naht die Hilf: „Bei soueme Fall
Do hilft nor däs Klischdiern!
Wuu is de Hausborsch — Alla! Kall,
Du muschd mich sekendiernal“ —

Se legge jetz ze zwadd zeräächt
De Päijrer. - „Ei de Dunner!“,

Rieft de Friseer, „Ei säh ich räächt? —
Do is bassiert e Wunner!

Kaa Kunschdick, daß där's hellt net aus
Vor Bauchwäh un Beklemme.
Do guggt joo aaner hinne raus!
Ich loß mer däs net nemme!“

Do mescht vun auße uff die Deer
En Mann: „Gott soll mich schdroafe,
Wann ich — entschuldigt, wann ich schdeer,
Nett gäschdern hier geschloafe.

Ich legg, weil ich aa Aag nor hoab,
Moi gläsernes, däs neie,
Bevoor ich schloafe gäih, als oab!
Dort im Lavoro wärd's leie!

Ich hoff, es is noch unveletzt!
Häbb's leirer heit vegässe!“
Se ruufe all doo ganz entsetzt:
„Där Mann doo hot's gefrässe!“

Wie däs de Päijrer hot gehäjert,
Weist er dem woas Gewisses
Un sescht: Es is Eich uvewehrt!
Nemmt's nor eraus! Däs isses!“

Ärrdum

„Ärrn is menschlich“ haaßt e oald Schbrichwort. Sou isses aa. Mit de ärschde Mensche is de Ärrdum uff die Wält kumme. Schun de oald Adam hot sich geärrd gehadde, wie er geglaabt hot, die Eva --wuu kaa Bensmern woar, sunschd hettse sich „Eev“ geschrewwe weer die richdig Fraa foren. E anneri heeren velleicht net in en Abbel beiße losse, sonnern heerem e sauri Goik hiegehalte. Doo heerer wenigschdens en Vorgeschmack krieh vun dem, woaser doich den verdammde Abbel iwwer die Menschheit ruffbeschwoorn hot. Awwer der Eva kommer aa net béis soi. Warum? Se hot sich hoalt im Baam geärrd. Wanns en Quätschebaam gewääst weer... Vun doo oab is de Ärrdum doich die ganz Menschheit gange. Dichder häwwe sich geärrd, wannse gemaant häwwe, die Leit deen sich um ehr Gdichte reiße. Mooler häwwe sich geärrd, wannse geglaabt häwwe, jeerer mißt glei, woas bei ehre Bilder owwe un unne is, Äldern häwwe sich geärrd, wannse von ehre Kinner bessere Schulzeignisse erwadd häwwe, als wie se se sälbschd in ehrer Jugendzeit mit haamgebroacht häwwe. Kaufleit un Dokdersleit, Gelehrte un Schenerääl, Beamte un Schdaatsmänner, sälbschd Kenige un Kaiser häwwe sich geärrd. Nor aaner hot sich sälde geärrd, neemlich där, wuu uff die Dummheit vun annern schbekelert hot.

Däs hot schun sälli Fraa gewißt, wuu am Woihnoachtsowend 1604 noach Bensem kumme is. Die Chronik bericht uns doodriwwer. Die Weibspärsoon is die Bäkschroaß runner vun Auerbach här komme un hot sich im Gaschdhaus „zum Wolf“ oiloschiert. Se hot sich als Gräfin ausgäwwe. Doich

ehr Uffträäre hotses färdig gebroacht, daß Färschde un Adlige ehr veel Gäld zugeschuuschedt häwwe. Dann isse aus unsere Gajend veschwune. In Erbach hot mer se am Schlawiddche krieh un wirrer noach Auerboach zerickdransbordiert. Schbeerer isse dann als Häx in Braunschweig vebrennt worrn. Die Pärsoon soll sou schdaik gewääst soi, dasse e Waggeroad hett mit de Hend verobbe kenne. Nääjenswuu schtäiht awwer ze lääse, dasse däs aa wäiklich geduu hot.

Mer sieht, doomols noch häwwe in Bensem Fremme vun auswärts annern iwver die Leffel balwiern kenne, wannse nors Maul weit genunk uffgeresse un sich uff die Dummheit vun annern velosse häwwe. Ich waaß net, ob däs heit noch in Bensem meglich weer. —

Awwer, daß des Sprichwort „Ärrn is menschlich“ aa heit noch soi Gildigkeit hot, doodefoor e Beischbeel: Im vegangne Winter hot e Fraa vun hier — no, ich waaß joo, Ehr lääst gäärn Gedichtelchin vun meer un drumm häwwich aans doo driwwer gemoacht:

E Fraa vun hier — Ehr kennt se all,
Där is bassiert en säldne Fall.
Ehr Millich wollt se holle gäh;
Doch dutt se pletzlich bleiwe schdäih.
Guggt uffes Blaschder wie vezickt
Un hot sich haschdig dann gebickt.
Mescht schnäll ehr Oikaafsdäschel uff
Un liest vum Blaschder äbbes uff,
Dutt's haamlich in ehr Diddche noi
Un brummt woas in de Boart enoi.

Ball hot se mit de sälwe Haschd
Woas uffgerafft un oigedascht.
Glei druff duttse im Weirergähe
Schun wirrer äbbes leie sähe.
Veschdoule guggt se mol erum,
Meschd wirrer dann ehrn Buggel krumm.
Noch poar mool dann es sälwe Bild. —
Ehr Diddche woar jetz vollgefillt.
Se schmunzelt vor sich hie un denkt:
Däs bot de Himmel mer geschenkt.

Weil alles bickelhadd gefroorn,
Hett ball se die Ballanz veloorn.
Un wie se endlich haam is kumme
Hot se däs Diddche rausgenumme.
Schitt äbbes in ehr Kaffeemiehl
Un leiert's doich mit veel Gefiehl.
Dann setzt se däs uffs Feier druff,
Hockt schdillvegniegt ehrn Brill jetz uff,
Weil se nix sieht joo ohne Brill
Un glei die Zeidung läse will. — —

Noach zwaa Minudde ugefehr
Do kimmt en Dufd vurn Ouwe här,
En Dufd — net groad sehr ougenehm,
Als wann er vun rer Puhlkaut keem,

Schnäll laaft se hie und wärd sich kloar,
Daß däs joo woas ganz annerssdß woar,
Als wie se voorde sich gedenkt. —
Schnäll bot se's Dibbche ausgeschwenkt,
Es gitt hoalt met kaa Gaaseraß,
Wu Kaffee knoddelt uff die Gaß.

Die Metzelsubb

„Wammer wuu woar, wuus woarm woar un krieh dann en Zugg an sich, doo hot mer glei en Schnubbe wák. Un wann dann die Gribb dezuu kimmt, dann brauch mer goar net mäih veel — dann hot mer de Ruuß. Leit in moim Aelder kenne net genunk uffde Huut soi, dasse nix an sich kriehe!“ Däs hot de Hannes gedenkt, wie er aus de Wärtschaft rauskumme is un bemäikt hot, daß en koalter Wind gange is unem en foine Rääje ins Gesicht gebloose hot. Dann de Hannes woar orik uff soi Gesundheit un hot sich vor jeerem Luftzugg gehiet. Drum horrer soin Rockkroage geschdellt un horren mit de aane Hand vorn zugehalte. Mit de annern Hand horrer sich an de Haiserwend fortgedaschd, dann es woar sackdunkel worrn, daß mer kaa zwaa Schritt weit hot gugge kenne. Ganz uuigeläje issem däs joo net kumme. De Hannes hat neemlich schun e bissel geloare gehadd un es woarem ganz räächd, dassen doo kaaner gekennt hot. Wie er sou e Schdick Wääks gange woar, weerer ball iwwer woas geschdolwert, woas mädde uffem Trotwaa geläje hot. Er hot sich denoach gebickt un feschdgeschdellt, dasses in Babier oigewiggelt woar. Vun jeehär horrer däs Schbrichwort befolgt: „Wannde woas finschd, woas net klaaner is wie es Laus, däs häib uff un nemms mit noach Haus.“ Däs horrem soin Vadder selig immer oubefohle. Wieveel Näggel horrer schun gefunne un in soi Dasch geschdeckt un wieveel Droahrt horrer schun haamgeschlaft. Un wie? — Er hot däs Zeiks immer mool brauche kenne. Däsmool horrer sich aa net lang besunne, hot däs Pakeedche uffgehowne un in soi Rockdasch veschwinne losse.

Wie er sou weirer geschloggert is, is en Mann uffen zuukumme, horren am Rockärmel krieh un hot gesoat: „Awwel häwwich dich! Glaabschde velleicht, ich hott dich net glei gekennt, Hannes? Es is gut, daß ich dich getroffe häbb. Jetz häwwich aa aan, där wuu mer bissel Gesellschaft leischde konn. Ich muß mich neemlich uubedingt bei de Metzelsubb sähe losse. Du waaschd joo, als Geschäftsmann“ „Naa! naa! ich muß haam!“ hot de Hannes gesoat un hot de Kobb geschillt. „Wann ich heit net frieh haam kumm, gitts en grouße Kramboot. Moi Fraa, die Fannie will moje in aller Frieh verreise. Du waaschd joo, wie die Weibsleit sinn. Wannse sou äbbes vor häww, do waggelt die Wand, wenn net alles noach ehrm Wille gäiht. Ich häwwerer houch un heilig veschbräche misse, daß ich hoind Oowend beizeit dehaam weer. Du waaschd, mit moiner is net gut Kärsche ässe!“

„Abelebabbl!“ hot do soin Froind gesoat, „mer soll sich vun soine Weibsleit net ins Bockshorn joagelosse. Die misse immer wisse, wär Härr im Haus is, dann gäwwese schun Kordel noach!“ De Hannes hot uuschlissig doogeschdan. Woas soller mache? Uffde aane Seit horrer soi Fannie im Noachdkiddel vor sich schdäih sähe, wiesem die Zee gewesse hot unem allerhand froindliche Wärter ins Gesicht geschleirert hot, uffde annern Seit hot die Metzelsubb gewinkt mit ehre Wärschd, dem safdige Wellflaasch un dem guure Neie. Un zuudem, däs alles noch for ummesunschd, dann soin Kumbaan horrem im Weireigäih erkleert, dasser die ganz Zäch berabbe wollt. — Doo hot de bessere Daal im Hannes gesiegt un er is mit soim Schulkumeroad Oam in Oam die Neigaß nuff gange.

Wiese in die Neh vun däre Wärtsdiaft kumme sinn, wuu die Metzelsubb oabgehalte is worrn, häwwese schun allerhand luschdige Lierer singe hehrn un Musik un Johle, korz, en Randaal, daß mer maane hett kenne, doodroi weer net nor aa Sau geschloacht worrn, sonnern e Schdicker sechse. Wiese awwer ärschd die Deer uffgemoacht un enoi geguggt häww, hots vun alle Seite gebrillt: „Nix wie roi! Es sinn noch mäih Bensemmer hinn!“ Kaum woarnse droi, hot mern vun alle Ecke un Enne zuugeproschd un die Musik hot en Dusch gebloose. „Hurraa die Ente! De Hannes un de

Chrischdoph!“ hots vun alle Disch här geruufe. „Ehr zwaa häbbd groad noch gefehlt! — Jetz wärds ärschd schäi. Wann däs sou weirer gäiht bis moje frieh, schdäih mer im Alkehool bis an die Knie!“

Mer hot an deene zwaa gerobbt un gezobbt, bis se sich endlich annen Disch häwwwe hierederiern kenne. De Chrischdoph ho e Schissel voll Wellflaasch un Wärschdelchin uffoahrn losse un e paar Schobbe Neie beschdellt. „Uff aam Baa gäiht mer net haam“, hot de Chrischdoph gesoat, wie de Hannes iwwere Weil, wie er alles runnergewamschd gehadde hot, uffschdeie un haamgäih wollt un soi Fannie im Noachdkiddel vorschitze wollt. „Mool net de Deiwel an die Wand! hots doo gehaaße un soin Noachber horren wirrer uff soin Schduhl gedrickt. „Bis de haamkimmschd, schleeft die schun lang. Du wärschd doch kann Schbeelvedärwer soi wolle. Sou jung wie heit kumme mer doch net mäih zamme. Aamool gut gelääbt is besser als wie e Joahr lang gehungert!“ Doodegäje hot de Hannes nix oiwenne kenne un ball woarer In de seligst Schdimmung un hot so Fannie im Noachdkiddel ganz vegässe.

Es woar awwer aa e luschdig, fideel Gesellschaft, in die wuu doo die zwaa noigeroare woarn. Aa Schnouk noach de anner is vezaith worrn un immer is wirrer woas neies uffs Dabeed kumme. „Woarschde aa uffde Mooreschau?“, hot doo aaner de Kall gefroagt. „Woas soll ich dann uffde Mooreschau duu“, hot däi gemaant. „Ich häbb dehaam Mooreschau genunk, wann ich moi Weibsleit ougugge duu. Freilich, sou seidene Flitsch häwwwe die net ou, veschdanne, wuu mer net waaß, fehlt doo schun e Schdick, orrer sinnse noch net färdig. Un die dinne Schdrimb vun heit? Wann doo moi Oaldi noischlubbe wollt, deen glei alle Maschi laafe! Gäiht mer fort mit dem modärne Zeiks. Woas moi ouhäwwwe is solied un hot schunn manche Moore iwwerlääbt. Doo kenne die heit net mit, veschdanne!“

„Woas woar dann neilich bei de Hundeschau lous?“ hot en annern gefroagt. „Die soll joo ganz grouß uffgezooge gewääst soi. Woar aaner vun Eiei dort?“, „Ich woar dort!“ hot de Baschdian geruufe. Wißter woas? Die woar wäiklich sähenswärt. Die hot gewesse, dasses näawe deene veele Scheernschleifer, die wuu in Bensem rumlaafe.....“

„Maanschde die zwaa- orrer die vierbaanige?“ hot do aaner dezwischelawenzelt. „Unnerbräch mich net!“, hot de Baschdian gesoat. Wanner all schäi sdidill seid, will ich Eich e schäi Geschichdelche vezähle, däs wuu ich doo sälbschd miterlääbt häbb: Wie ich an den Schdand kumme bin, wuu die Schnauzer ausgeschdellt woarn, hot groad en fremmer Härr devoor geschdanne un hot soi Glosse gemoacht. „Watt, datt soll ein rassenreiner Schnauzer sein?“, horrer zu seiner Bobb gesoat, die wuu mit ehre houche Schdelzeoabsetz rumschdolziert ist, wie en Schdoik im Saload. „Schau nur einmal die dünnen Vorderläufe an und die Rückenzeichnung. Der Köter ist viel zu gleichmäßig grau. Er müßte viel mehr Pfeffer und Salz aufweisen. Nach der Rute zu ist er auch viel zu schwarz. Nää, das ist wirklich kein Prachtexemplar! Einen solchen Hund würde ich gar nicht zulassen“ Däs Hindel hat schoins gemäikt, daß die zwaa die Redd vunem gehadde häwwwe. Es is ganz zuutraulich worrn, hat ärschd de Kobb uff die link Seit geleggt, dann uff die räächd Seit, hot die Fremme ougeblinzelt, dezuu geschwenzelt un „Wau, wau“ gemoacht. „Schau mal, Olja, wie dumm der äugt“, hot däi Fremme zu soiner oigebild Dunsel gesoat, „das Hundevieh hat ja ganz blöde Augen!“ Däs Hindel hot sich awwer net schdeern losse un hot an deene zwaa rumgeschnubbert. „Wäk, du Biest, du dummes! Was hast du an mir zu riechen? Schere dich zum Teufel!“ hot der oigebild Affebensel geschennt un wollt dem Hindel aa gäwwwe. Doo hont souen richdige oalde Bensemmer dem Mann uff die Schulder geklobbt un horrem ins Ouher gepischbert: „Härr Noachber!“ horrer gesoat, „der Hund doo is goar net sou dumm als wie Se glaawe. Wissese aa, warum däi sou an Ihne rumschnubbert? Där riecht, dasse Hunds..... im Gäldbeidel häwwwe!“

Alles hot zammegekresche un hot sich de Bauch gehoalte vor Lache. Wiese endlich wirrer zu sich kumme sinn, isses Rätselroare drou kumme. De Schorsch hot ougefange. „Warum hot die Schiraff sauен lange Hals?“, „Loß dich haamgeije!“ hot doo alles geruufe. „Däs hämmer schun als Schulbuwwen vum Lehrer gesoat kriehet. „Dasse die Blärrer vun deene houche Beem oabrobbe konn!“, „Falsch

geroare!“, hot doo de Schorsch gesoat: „Weil ehrn Kobb sou weit owwe hockt!“ „No, un warum hot de Schwaan sauen lange Hals?“ Kaaner hot mäih e Antwort gäwwe wolle. „Schieß lous! Mer roares doch net.“ „Dasser net vesait, wann Houchwasser is!“ — Sou isses hie un här gange un s woar schun aan Uhr vebei, wie de Hannes wirrer an soi Fannie im Noachdkittel gedenkt hat. Jetz horrer sich awwer net mäih hoalte losse. Er is uff un devuu. Zevoorde horrer sich noch e Poar Wärschdelchin for soi Oaldi oiwiggle losse. „Däs kriehst se als Heftblaschder fors Maul, wannse gaschdig wärrn will!“ Wie er an die frisch Lufd kumme is, issem Uff aamool ganz mickedaamlig worrn. Uff aamool hotsem en Ruck gäwwe un batsch horrer de lange Wää innerer grouße Pitsch geläje. Es hot lang gedauert, bisser wirrer uffde Baa geschdanne hot. —

Däs Maneewer dehaam heerer sähe misse. Soi Fannie horren alles zammegehaaße. Awwer siegesbewußt horrer de Hannes däs Pakeedel mit deene Wärschdelchin engäije gehoalte. „Fannie“, horrer gesoat, „schenn net! Ich bin nor sou lang blewwa, bis die Wärschdelchin doo goar woarn!“ Wie die Fannie däs Wort „Wärschdelchin“ gehäijert hot, hot se sich allmehlig beruhige lasse. Wiese däs Pakeed uffgemoacht hot, woas woar droi? Laurer Kadoffschälze, die wuu aaner for soi Hinkel hot mit haamnemme wolle un die wuu de Haanes hoind Oowend unnerwäaks gefunne hot. Däs richdige Pakeed mit de Wärschdelchin is in dere Zeit, wuu sich däs dehaam beim Hannes oabgeschbeelt hat, in säller Pitsch rummgeschwumme, wuurer voorde e uufreiwillig Boad genumme hot. -- De Hannes hot vor soiner Fraa geschdanne un hots Maul uffgeschbärrt vor Ensetze. Die awwer hots net mäh zuugebroacht vor laurer Schenne. De Hannes hot de annern Doag en Schnubbe kriehst, wuurer sich sou engschdlich devoor gehiet hot un soi Fannie hot ehr Raas uffgäwwe, wuuse sich soulang druff gefraat hot. — Un woas woar an allem schuld? — Nor die Metzelsubb

Rings um die Lieb

Die Lieb schbeelt im Lääwe e groußi Roll. Wuuhie mer guggd begäijend mer ehre Auswäikunge. Ze vgleiche isse mirrere grouße Schlingblanz. Die umschlingt alles un wammerse nor owwerflächlich betroachde dutt, leßt se aam mit ehre schäine roure Blume vun aaner Bewunnerung in die annere geroare. Awwer wär Schlingblanke kennt, woß aa genaa, dasses unner deene oft ganz annerschd aussicht, als wie sich's beim flichdige Hiegugge ahne leßt. Wie veel Blanze und Blenzelchin veschdigge drunner un krihn die Krenk, weilse sich aafach gäje däs Monschdrum net wäijern kenne. Unner de Mensche tritt die Lieb in de veschiedenschde Forme uff. Nor wär Glick hot, läärnt die Lieb vun ehre beschde Seit kenne. Awwer die annern? Die oame Deiwel babble nor net driwwer!

Hie un doo kriehst mer die Lieb als Neechschdelieb ze schbiern. Awwer nor ganz sälde, unn doonoch isse mit Vorsicht ze genieße. E oaldi Erfahrung bewoahrheit sich doodebei oft: Vun dem, wuu die Leit am maischde babble, häwwese sälbschd am wenigschde. Es hot mool in meiner Juugendzeit en Mann In Bensem gäwwe, där hot aus puurer Neechschdelieb manchem aus de Batsch geholfe. Wie dann där beträffende awwer geschdorwe woar, homer dem seiner Fraa en Schuldschoi vorgewesse un hot sich däs noch mool rausgäwwe losse, woas lengschd zerrickbezoahlt woar. Iwwer sei Neechschdelieb horrer neemlich ganz vegässe gehadd, den Schuldschoi zeverrobbe, woaser dem leichgleiwige oarme Schlucker houch un heilig versichert hot. - Ja, un wie schdäights mit de Hoimathieb? Veel Leit singe rihselige Lierer devuu, häwwe awwer ehr Hoimat ball vegässe, wannsen wuu annerschd besser gäiht. Kaum sinnse zum Beischbeel e poar Joahr von Bensem wäk, do kennese schunn net mäih Bensmerisch babble. Veel schlummer isses, dasse zudem noch ehr aijnes Näschd be..... wuuse uffgezooge sinn worrn un alles drauß veel besser schäiner finne, als wie dehaam.

Hie un doo kimmt die Lieb noch als Vadderlandslieb vor, säldner als Neigungseh, oft awwer als Gäldheiroat.

Bei Diern is die Lieb aa gelaifig. Doo isse manchmool noch uuvefälschder als wie bei de Mensche. Besunnerscht bei de wilde Diern, vuu wunde Mensche noch nix oabgeguggd häwwa, isse am

meischde ausgebild. Die losse sich liewer umbringe, als dasse ehr Junge annern iwwerlosse deen. Es gitt freilich aa Raawältern unner deene, awwer die Affelieb wärd ärschd gefährlich, wann sich de Mensch em Aff gleichgeschdellt hot.

Bei de Hausdiern isses wirrer annersch. Die häwwe vumm Mensch schun zu veel geläärtnt. Die Hauskatz leßt sich zum Beischbeel ehr Kätzelchin wäknemme un schnorrt debei, weilse ounimmt, dasse in de Hend vunn annern aa gut uffgehowwe weern. Doodebei wärrnse glei druff haamlich um die Eck gebroacht. Ehnlich denke veel Leit, wannse ehr Dochder an aan vehaijern, där wuu veel Gäld hot orrer sunschd wie hälfe konn. Wie oft is doo schunn aus dem veschbrochene Himmel e woahri Hell worrn. Und wies bei de klaane is, sou isses aa bei de Grouße. Iwver Färschdeheiroate, besunnerschd in frihere Zeire woaaß mer joo Bescheid. Doodefoor hot freilich aa schun mancher Rittersmann vun anno doozemool den Kampf mirreme Drache gewoagt, nor weil er e Keenigsdochter orrer e anneri Jungfraa befreie wollt, wuu vun dem Biest bewacht worrn is. Schbeerer, wie er se endlich gehadde hot, hot sich erausgeschdellt, dasse sich ball zu eine gräißere Drache ausgewoachse hot, als wie där woar, den wuu er im Kampf um Doud un Lääwe oabgemurxt bot. Ja, wammer nor alles im Voraus wißt. Er hettse dem Udier dann liewer gelosse.

Ehnlich isses mool sällem junge Mann gange, där wuu baduu geglaabt hot, er kennt ohne die Anni net lääwe. Aerschd wie aus de Anni e anneri worrn is, horrer soin Aerndum oigesähe. Es waar awwer zu schbeet. Häljert nor:

Wie er soi Anni hot gefreit
Un korz druff aa gehajert,
Horrer geschwelgt in Seligkeit
Un oftmoals ehr bedeiert:
„Ach Anniche, wie ich Dich lieb,
Däß kunn kaan Mensch ermässe!
Am liebschde deet aus teurer Lieb
Ich heit noch uff Dich frässe!“ — —

Doch woar schun noach de ärschde Joahrn
Vun Lieb nix mäih ze mäike.
Se leihn sich schdennig in de Hoarn
Und fluche wie die Däike.
Er schitt ehr ins Gesicht die Soos
Mitsamt soim Middoagsässe
Un kreischt: „Hett ich Dich Deiwelsoos
Nor doomools uffgefressel“

Ja die Lieb — die Lieb isse Feierzeik, mit dem wuumer orik vorsichdig umgäih soll, sunschd vebrennt mer sich leicht die Finger. Dann e Feierzeik is kaa Schbeelzeik, veschdanne. Trotzdem gäihn veel orik uuvorsichdig mit um. Es wärd drufflous gehajert, dasses nor souen Schdaat is. Un es Enn vum Lied? — Doo haijern sich Päärchin, die wuu mer am liebschde noch schnäll vorde Hochzig ausenanner robbe meeche, weil mer waäß, dasse net zamme passe. Awwer wär will de Katz die Schäll ouhenke? Es weer grad sou, als wammer sich in en Schdreit, wuu sich e poar Hitzeblitz gäjeseitig veahaage, noihenke wollt. Am Enn kreeschd mer vun alle zwaa sei Schlee. Mer freegt sich oft: Wie sinn dann die zwaa iwwerhaapt zamme kumme? De aane erkleert sichs mit de Gäjfroag: „Wie kimmt Kuhmeschd uffs Dach?“ De anner maant, „die Lieb uffde ärschde Blick“ weer Schuld drou gewääst. Awwer ich behaapt uff Grund vun mancher Erfahrung: Die Lieb uffde ärschde Blick bringt nor in Romaase un

Ziaarerschdicke Glick, doch im gewehnliche Lääwe dabbt mer doodemit meischt denääwe. Däs mit dem Kuhmeschd will ich net neher ererdern.

Woas is dann iwwerhaapt Lieb?“ hot mich neilichmool e Frailoinch gefroagt un hot schmeichelhaft zugefliest: „Se wisse doch alles.“ „Ja, Frailoinch“ hääb ich gesoat, „wann Sie däs net wisse, wie kennese dann velange, daß däs en Mann noch waäß, där wuu schun ball aanunsiebzic Joahr is?“ „Es Aelder schbeelt doch in de Lieb kaa Roll“, hot das Liewesje gemaant. „Awwer en Ooalde konn doodebei leicht aus de Roll falle, lieb Kind!“ häwwich zor Antwort gäwwe. „Awwer die Sach inträssiert mich sälbschd. In moiner Jugendzeit häwwich mer neemlich niemols Rächenschaft driwwer gäwwe. Im Aelder is mer awwer noachdenklicher worrn. Awwer däs aane soag ich Ihne: ich gäbb moi Ordaal nor schrifdlich oab. Lääseso moin Bericht im „Bäikschdräßer“ unner de Iwwerschrift ,Rings um die Lieb“ un Sie wisse genaa, wie ich heit iwwer den Gäijeschdand denk.“ — Hoffentlich liestses.

Woas konn es Wärtche „Lieb' bedeide? —
De Urschbrung vuneme Närveleide,
Gickseligkeit — en Seeleschmärz,
En Worm, wuu schdennig noagt am Härz,
Die häichschd Erfillung un Endeischung,
E gäjeseitig Härzensneigung,
E Liejerei uff beide Seite,
E Näckerei um Klaanigkeite,
En Ouschborn un en Grund zum Schdrääwe,
En grouße Daal vum Menschelääwe,
En Hoffnungsschdroahl — en Wärmutsdrobbe,
En Grund, die Hoarn sich auszerobbe,
Die Wieg vun Schdreibit un vun Vedruß,
En Sälbschdbetrug — e houhli Nuß,
Flackerfeier un en Brand,
Wuu kaans ze lesche is im Stand,
süß Gehoimnis — häischde Glut,
Net sälde aa Bewis vun Mut,
En Grund zum dichte un zum drinke,
Eruff ze kumme un ze sinke. — Groad wie es Schicksoal es hoalt wollt:
E Hand voll Dräck — e Hand voll Gold! —

Geresse

„Däs issen geressene Kunne! Sou soae als die Leit, wannse aan maane dunn, där wuu soi Mitmensch zuu gäärn hiners Licht fiehrn meeht. Manchmooll gelingt sou aam aa. Es kannem awweraa bassiern, daß sauern Suberkluuge doodebei sälbschd noifellt. Doo is vorem Joahr sou äbbes vorkumme, däs wuu ich Eich jetz mool vezähle will. Baßt mool uff!

De Hoiner woar inne worrn, daß soin Noachber, de Schambes, sich gäärn Hinkel ouschaffte deet. Er is niwwer gange un groad dezuukumme, wie där de letschde, Maschedroahrt an soin neie Hinkelschdall ougenäggelt hot. „Däs gitt awwer en grouße Schdall“ horrer zum Schambes gesoat „Ei wieveel Hinkel widde dann doo noiduu?“ denk, zwelf Schdick lange mool fors ärschde Mool“, hot de Schambes gesoat „wann ich nor wißt, vun weller Farm mer die schäinschde Oidoagskikke beziehe konn“. „Doo driwwer brauchschde der goar net lang de Kobb ze vebräche, Schambes“, hot de Hoiner dreihärzig gemaant, „ich will mer nemlich aa e Dutzend hohle. Doo gäihts in aam hie. Bis moje frieh hoschde doi zwelf!“ Glei druff horrer sich uff soi Road gehockt un hot sich vierunzwanzig Hinkelchin gehallt. Wieerse dehaam gehadde hat, horrer glei niwwer zu soim Peddern geschickt, där wuu vun wäje soim grouße Hinkelsveschdand weit un braat bekannt woar. Er horrem ausrichte losse, er sollt doch glei

mool riwwer kumme. Er, de Hiner wollt sich mool iwwer e wichdigi Augeläjenheit Roats beiem hohle. „Du, Peddern!“, hot de Hiner gesoat, wie där zor Schduwwedeer roikumme is „Du, Peddern! Waaschde woas? Sei sou gut un sordier mer mool die vierunzwanzig junge Hinkelchin. Du veschdaisschd dich doo besser druff wie ich. Awwer sauwerche, veschdanne! Die Hinkel duschte in die Schoachdel doo un die Hahne in die anner Schoachdel, veschdanne!“ Un de Peddern hot soin ganze Hinkelsveschdand zammegenumme un hot die Schäafloin vunde Beck, däs haast in deem Fall die Hinkelchin vunde Hehnchin sauwerche geschiede. Wie er färdig woar, hot de Hiner e Hääwel Woi vum Keller ruffgehollt un die zwaa häwwe sichs gut schmäcke losse. — De annern Doa hot de Hiner die Schoachdel, wuu soin Peddern die Hehnchin noigeduu gehadde hot genumme und hotse soim Noachber, dem Schambes gebroacht. „Schambes“, horrer gesoat „ich häbbder die schäinschde rausgesucht. Es woarn aa e paar aadäärmige unner deene vierunzwanzig, wuu ich gäschdern gehollt häbb. Die häwwich awwer for mich behoalte. Waaschde, bei deer deense doch ball Verreckelches schbeele, weil de noch en Aufenger bischd. Ich veschdäh mich besser uff den Kroom. Ich bringse allminanner houch, veschdanne.“ Un de Schambes . hot sich iwwer die mundere Dierchin gefraat un hot dem Hiner net genuk for den Gefalle danke kenne, den wuuerem geduu hot.

Es is awwer ganz annerschd kumme, als wie sichs de Hiner gedenkt hot. Noache poar Woche häwwe neemlich soi Hinkelchin zusähens gräßere Kemm krieh, als wie däs sunschd als de Fall woar. Doo hot de Hiner wirrer zum Peddern niwwer geschickt. Wie där kumme is, hot de Hiner gesoat: „Betroacht der mool däs Veehzeik doo, ich maan als, däs mißde laurer Giggel soi.“ De Peddern hot aan Blick druffgeworfe un hot dann gesoat: „Freillich sinn däs Giggelchin, du Schaure, ich häbb der se doch all raussordieren misse! Wuu hoschde dann die Hinkelchin hiegeduu?“ Doo is de Hiner kraadeblaasch worre. „Die Hinkelchin? die Hinkelchin? Ei de Schloa sollse riehn! Die häwwich joo roin dem Schambes driwwen, dem schläächde Hund vekaift!“ —

Es horrem kaa Ruh gelosse, er is niwwer zum Schambes geschdärzt. Där horrem schuun vun weirem zuugewunke un horrem dann kräfdig die Hand geschillt. „Hiner!“. horrer gesoat „Dich kommer schikke! Es neegschde Joahr konnschde mer wirrer soun Schlaag Hinkel besoije. Denk nor mool ou! Unner deene zwelf Schdick, die wuude mer gebroacht hoschd, is nor aan Hoahe drunner. Es annere sinn laurer Hinkel. Besser hetts waiklich net klabbe kenne!“ — „Ach sou gäights aam“, hot de Hiner uffem Haamwää gedenkt „wanmer soi Gedanke net beisamme hot un zwaa Schoachdele minanner vewächsele dutt.“ —

Gäje den Hiner doo woar de Schorsch aus de Umgäjend vun Bensem es roinschde Schenie. Där is net aamool uff äbbes noigefalle awwer um sou mäih annern Leit uff ehn. Weit im Umkreis rumm woorrer als Lumbesammler bekannt. Wies sou in friehere Zeire ieblich woar horrer die Lumbe, die wuuer krieh hot, net mit baa Gäld bezolahlt, sonnern alle meegliche Klaanigkeite dejäje gäww. Als geressener Kunne horrer bei soine Hennelcher die Leit doich Froage un Vezählcherschbeele sou doichenanner gemoacht, dasse goar net zum iwwerlegge kumme sinn. Sou horrerse um sou leichter oisaafe kenne. — Aneme schäine Doa isser mool zuere oalde Bauersfraa kumme. Die hot schunn en ganze Sack voll Lumbe foren zeräächt gemoacht gehadde. De Schorsch hot die Lumbe uff soin Wagge geschmesse un als dabei gebabbelt un aa Schdikkelse noach ein annern vezählt. Wie endlich die Fraa aa mool ze Wort kumme is, hotse ganz schichdern gefreagt: „Du, Schorsch! Woas gitts dann for die Lumbe?“ „Gäbbed mer drei Aijer defoor!“ hot de Schorsch gesoat un hot wirrer e paar Neigkeite gewißt. Die oald Fraa woar doich soi Vezahlerei sou in Gedanke, dasse dem Schorsch aa wäiklich die drei Aijer gäww hot. Kaum woar de Schorsch fort, isserer ärscyd die Schdalladärn uffgange. Se is dem Schorsch noochgeschbrunge un horrem schunn vun weirem zuugruufe: „Ei Schorsch, hoisch mool! Ich häbbder joo zu moine Lumbe noch drei Aijer gäww! Du hoschd mich mit doim schläächde Gebabbel ganz besoffe gemoacht! Rickse nor wirrer raus, du Schwinnler!“ „Woas? Schwinnler?“, hot doo de Schorsch ganz beleidigt geduu. „Woas? die Aijer rausricke? Ei ich glaab, Dich hots! Maanschde dann velleicht ich deet doi Lumbe for nix holle?“ — Um die Faßnoachszeit nimm woar de Schorsch net ze hoalte, Im „Bläädche horrer mool bekannt gäww:

„Am Faßnoachdsdinschdoa kommer mojens zwische oacht un neun noch veninfdig mit mer babble. Die iwwrig Zeit bis Aschermittwoch bin ich närrisch“.

Am Faßnoachdsdinschdoa, sou um Uhres drei is dann de Schorsch mit soine Drawande doich die Gasse gezooge. Er hot weitkarrierte House ougehadd, en lange schwazze Senkel unen Mordvadder merder mirrere ritzeroure Krawadd. Uffem Kobb horrer en houhe schdrubbige Zilinnerhut un in de Hend e grouß „Morridaat“ getroae, die sou grouß wie e Schduwwedeer woar un anerer lange Schdang gehanke hot. Vun Zeit ze Zeit horrer die Morddaad hiegeschdellt un mirreme Schdägge uff die Bilder gedeit. Es woarn doo in grälle Farwe alle Schanddaade uffgemoolt, die wuu en Raiwer orrer en Merder aus de doomoolige Zeit begange gehadde hot. Schäi woarn die Bilder joo net, awwer doodefoor um sou gruuseliger. Es Blut is nor sou inde Umgäjend rumgeschbritzt.

In däre Zeit, wuu de Schorsch soi Erkleerunge zu dem Uffgemoolde gäwwe hot, häwwe soi Drawande Zeddel vekaft, als for zäie Penning es Schdick. „Uff deene Zeddel doo“, hot de Schorsch de Leit zuugruufe „kennter noch mool ganz genaa die Beschreibung mit alle Aanzelnheite lääse von dem färchderliche Mord, där wuu hier uffgemoolt is!“ Faschd jeerer hot sich sauen Zeddel kaaft. Ball häwwe awwer die Kaifer den Schwinnel. endeckt. Die Zeddel woarn neemlich goar nix annerschd als wie Aabfallbabieren, wiese de Schorsch beim Lumbesammle hot mitgäih haäße. Die meischde von deene Noigefallene häwwe gelacht und sinn weirergange. Hot doo awwer aaner iwwer den Schwinnel maule wolle, dann is de Schorsch fuchsdeiwelswill worrn. Er horrem e Maul ougehenkt, dasses nor sou gerabbelt hot. „Woas wollter dann for eier lumbige zäie Penning noch mäih?“ horrer gekresche „wollter velleicht doodefoor en ganze Krimenaalromaan? Seid fröh, daß der net mäinder devoor gäwwe häbbd!“

Ja, ja. Mit dem Schorsch, där darf groad gewääse soi wieer wollt, is aa e Schdick oaldi Zeit unnergange.

Es Gebiß

Es Wort „Gebiß“ kimmt vun beiße. Es Wärtche „bissig“ henkt aa doodemit zamme. Kaans konn ohne Gebiß „beiße“, awwer „beiße“ kommer, ohne „bissig“ ze soi. Es is an de Hand vun veele „oalte Jungfern“ feschdgeschdellt worrn, daß Leit, die wuu kaa Gebiß mäih häwwe, oft bissiger soi kenne als wie die, wuu noch räächd gut „beiße“ kenne.

Jeerenfalls isses Gebiß bei de Mensche un bei de Diern en oik wichdige kerberliche Beschdanndaal. Bei de Diern isses sogoar e Unnerscheidungsmäikmoal, bei de Mensche — maaschendaals aa. Es gitt nadierliche Gebisse un kinschdliche Gebisse. Die nadierliche sinn die beschde un die kinschdliche sinn die deierschhhde. Es Gebiß beschdäähht hauptsächlich aus Zee. Bei normale Mensche sinns zwaaudreißig, Awwer wieveel normale Mensche gitts dann noch? Ja, die Zee. Ehrn Wärt mäikt mer ärschd dann, wammer kaa mäih hot, wies bei sou veel annern Sache im Lääwe aa de Fall is. Hot Morse noch, wärd veel ze wenig druff gäwwe. Wemse vor de Zeit ausfalle dunn, dem geschichts Räächd. Däsjenige hett joo aa friher drumm laafe kenne. Mancher braicht dann heit net mit sourer Zeeraffel rumzerenne. Wie muß däs friher ärschd gewäast sol, zu däre Zeit, wuu mer liewer glei geschdorwe is, als daß mer sich en Zoo hot zieje losse. Freilich woar däs veschdennlich. Doo is mer, wanns goar net mäih annerschd gange is, ärschd mool in e Wärtsrafft gange un hot sich mit Alkeholle bedeibt. Dann is mer zum ärschde beschde Balwierer geloffe. Je noachdem, wie mers groad getroffe hot, hot där den baiße Zoo entweerer mirrere oalte Zang, die wuu mime loinerne Labbe umwigglel waar unner allerhand Besenfdigungsworte rausgerobbt — aus Vesähe leirer manchmool aa de falsche — orrer er

hot den richdige Zoo mirrere feschde Zoggerhutkordel an die uffe Loadedier ougebunne un die ineme uubwoachte Aageblick haamdickig zuugeschmesse.

Heit is däs alles ganz annerschd worrn. Heit häwwemer Leit, die wuu uff Zee schduriert sinn. Die bediene aam sou heeflich un schmärzlous, daß mer ganz vedutzt ausem Weißzeik raus in die Wält guggt wannmer den bäise Zoo vor die Noas gehoalte krieh un schunn alles vebei is, wuu mer awwel noch mit Zärrern un Zeeklebbbern drou gedenkt hot. Aus dem frihere Lamendo is es roinschd Vegnieje worrn. Freilich kimmt heit manchmoor däs Lamendo als noch hinnehär, neemlich – wammer die Rächnung ins Haus geschickt krieh.

Trotz dem grouße Fortschritt inde Neizeit is de Enschluß, zum Zeedokder ze gäh for manche Leit aa heit noch en groußer. Däs kimmt vunde Engschde, die wuu vun ande Duwagg här mit dem Wort „Zeedokder“ vebunne sinn. Es soll wäiklich schunn vorkumme soi, dasses Zeewäih vor laurer Engschde vegange is un zwoar in dem Aageblick, wuumer sich in den grouße Armsässel gehockt hot un dann sou duusemaache hinne runner gelosse is worrn.

Vor dem Aageblick hot aa die Bawädd gezärrert. Drumm hotse jeeresmool, wannere en Zoo wäih geduu hot, gesoat: „Naa, naa! Liewer net!“ Un se hot sich dann mit dem Gedanke getreeschd: „Där gäiht aa ohne Zeedokder raus.“ Un wißter woas? Se hot jeeresmool Räächd behoalte – sou lang, bisse en färchderliche Schdaabruoch gehadde hot un nor noch zwaa „Fangzee“ iwwrig blewwen sinn. Wie die aa noch oabgebroche woarn, woarse ehr nadierlich Gebiß uff die nadierlichste Aart un Weis lous.

Zum kinschdlidie Gebiß hotse sich awwer unner kaane Umschdenne veschdäih wolle, trotzdem an Gäld net gefehlt hot. Un doch isse noch zu aam kumme. Awver net wie annern Leit zueme deire, sonnern uff e ganz mäikwärdig Aart zu aam for ummesunschd. — Awver ich will die Koart net vorher verroare. Lääst sälbschd!

E Weibsbild, wuu kaa Zee mäih hot
Is wie e Gießkann ohne Zott,
E Madinsässe ohne Gans,
En Kärwesunndosa ohne Danz,
E Drumbeed ohne Mundschdick drou,

En Gaade ohne Laddezou,
E Dach, wuu fehle alle Ziggel,
En Voggel ohne Schwanz un Fliggel,
Korz, äbbes, woas net äbbes is,
Weil äbbes fehlt, woas neerig is.

Die Bawädd woar vun däre Sort.
Ehr letschde Zee woarn lengschd schunn fort.
Es Aesse konnse net vedau.
Se konn nor uffem Zooflaasch kau,
Ehrm Mahn konnse die Zee net weise,
Un konnse aa net zammebeiße.
Doo, wuus mool gilt, sich doichzesetze
Un dichdig mool die Schnuud ze wetze.
Mer kennt gewinne jeeri Wett:
E Zeeblickern, däs isse net. —

Es Lache duttse gäärn vemeire.
Ehrn Aublick kennt joo drunner teile.
Es Maul präßt zamme se gewehnlich
Un sieht goar oik rer Beißzang ehnlich.

Es Kallche froagt faschd jeeri Woch:
„Doi Zee, gäll, Mamme, kriehschde noch!“
Un aa ehrn Mann soat oft: „Herrjee!
Loß endlich mache doch doi Zee!
Loß der joo mache e Gebiß,
Noch ehnder dasses Ouschedern is!“

Die Bawädd seschd: „Bin ich en Gaul?
Meer guggt kaan Deiwl näih ins Maul!
In moi Maul kimmt mer kaa Gebiß,
Sou lang ich läab — däs is gewiß.
Ich konn kaans sähe, moiner Seel!
Ich eekel mich doo veel ze veel.
Vum Troae is ärschd räächd kaa Redd.
Ich konn däs net, ich will däs net!“

Doo bot e Briefel iwwer Noachd
Die Trauerbotschaft härgebroachd,
Die Groußmodder, die weer veschiere.
„Se ruht jetz sanft im ewge Friere.
Un is gewiß im Himmelreich!
Am Mittwoch Middaa is die Leichd.“

Am Mtwoch Moijend moadit mer fort,
Korz vor de Leichd doo is mer dort.
Die Riehrung is net ze beschreiwe,
Doch konnde Dorschd se net vetreiwe.
Mer fraat sich fetz schunn uffde Schmaus,
Wuus schbeerer gitt im Trauerhaus.

Un wie? Mer hot sich net gedeischd!
Die Dischplatt hot sich faschd gebeischt.
Die Mannsleit setze Woi jetz druff,
For Weibsleit treegt mer Kaffee uff.
Un bei dem Drinke un dem Aesse
Is ball die Groußmodder vegässe.

Doo, pletzlich dutts en grälle Krisch
Doo vorn dort, an dem Weibsleitdisch.
Die Bawädd schbeizt ehre Kaffee aus,
Schmeißt äbbes aus ehrm Kebbche raus
Un rieft: Jui Deiwl aa! Däs is
Guggt nor mool här, e falsch Gebiß!
Is däs dann net e Sauerei?“
Ehr Schwäster kimmt jetz schnäll ebei:

„Gott loob, dasses gefunne is
De Ooma selig ehr Gebiß!

Se hots als, vordem se woar krank,
Geleggd in unsren Kicheschank.
Un meischdens in die Kaffekann.
Meer brauche die nor dann un wann! — —
Ja, wammer wißt, wär groad aans bräicht?
Ei waaschde woas? Deer baßts velleicht!
Mer mannt, es hett sou solle soi.
Nemms nor Blei mit un schdeck ders oi!“ — —

Ob sich die Bawädd jetz noch wäihert?
Ich häbb nix driwwer mäih gehajiert. — —

Ob däs am Enn net die Bawädd woar,
wuu neilich ehr Gebiß inde Käich hot leie losse.
Se wollts velleicht uff die Oort un Weis wirrer lous wärnn.

Doichenanner

„Wann ich däs all lääse soll, wärrich ganz doichenanner!“, hot de Franz zu soiner Fraa gesoat, wiesem de Froagebooge vum Finanzamt von wäje dem Laschdeausgleich uffde Disch geleggt hot. — „Doo bin ich awwer in en Doichenanner noikumme!“ hot die Lisbeth ehre Leit vezählt, wiese von ehrm Besuch bei ehrer Schweejern reduur kumme is. — „In dem Doichenanner kennt sich kaan Mensch mäih aus!“, hot de oalde Hins gedenkt, wie er die bolidische Adiggel vun drei Zeidunge hinnenanner gelääse gehadde hot. — „Babbelt doch net sou doichenanner!“, hot de Vorschdand vum Laschdauweveoin in de Saal geruufe, wies en Dischbudd unner de Mitglierer gäwwwe hot. — „Där bringt noch die ganz Wält in Doischenanner!“, hot doo aaner gemaant, wie er soueme Allewältskrischer mäih Beoachdung geschenkt hot, wie där iwverhaapt wärt woar.

Es Wärtche „Doichenanner“ schoint demnoach in veel Lääwenslaage noi ze basse. Froagt Eich mool sälbschd: Seid Ehr net schunn oft vor laurer Doichenanner net schunn ganz doichenanner worrn? Meer is däs ärschd gäschdern wirrer bassiert, wie ich for heit en Adiggel schreiwe wollt. Bei uns woar nehmlich alles in aam Doichenanner, weil moi Fraa groad Hausbutz gehadde hot. „Sou, jetz muschde awwer doo wäk“, hots gehaaße, „hock dich driwwer uff den Schduhl, weil ich doo groad schrubbe will!“ — „Ja, den Dissi muschde jetz frei mache, den Platz brauch ich for die Gloasglock vunde Uhr un die annern Sache, die wuu uffem Kommodche leihe, sunchd konn ich joo's Kommodche net obschdaawe.“ — „Hock dich doch ande Ouwe, doo am Fenschder konn ich dich net brauche. Ich will doch noch die frisch gewäschene Vorheng noch vorm Dunkelwärm uffhenke!“ — Veschreck net, wann ich jetz de Disch houchhäib. Baß uff, dasses Dindefaß net umfellt!“

Sou ehnlich isses de ganze Middoa gange. Awwer mer darf sich net aus de Ruh bringe losse un muß sich jeerer Loag oubasse kenne. Sou häwwichs aa däsmool gehoalte un häbbs uffgäwwwe, en zesammehengende Adiggel ze schreiwe, weil in moiner gäjewärtige Sidudation doch nix Gescheires dabei rausgeschbrunge weer. Doodefoor häwwich zwische dem Doichenanner e poar klaane Schbäß hiegeschrewwe un zwoar ganz doichenanner, wiese mer groad oigefalle sinn.

Es woar mool en Boijemoaschder. Där hot jeerem, wuu zuem kumme is, Räächd gäwwe. Er hot sich gesoat: ärschdens bin ich die Leit dann ball lous un zwaddens konn sich dann kaans iwver mich beschweern. Doo is mool de Hannes zuem kumme un hot sich driwwer bekloagt, daß de Chrischdoph es Gebisch uff dem Raa zwische soim un moim Grundschedick oabgebrennt hett. „Däs Gebisch woar moi Aijedum“, horrer gesoat, häwwich do net Räächd, daß ich mer däs net gefalle loß un den uff Schoareersatz vekloage duu?“ — „Du hoschd ganz Räächd, Hannes“, hot de Boijemoaschder gesoat, un de Hannes is befriedigt zor Deer naus. Kurz druff is de Chrischdoph roikumme. „Boijemoaschder, de Hannes will mich vekloage, weil ich die Hecke uff dem Raa zwische soim un moim Acker oabgebrennt häbb. Wißder aa warum? Die hot mer faschd net mäih gesähe vor laurer Rauwenäschder. Ich froag Eich nor däs aane: häwwisch doo Räächd gehadde orrer net?“ — „Doo hoschde ganz Räächd gehadde, Chrischdoph“, hot de Boijemoaschder gesoat und de Chrischdoph is schdolz zor Deer naus. „Boijemoaschder“, hot doo de Bolezeidiener gesoat, „däs gäiht awwer net. Aerschd häbbder dem aane Räächd gäwwe un glei druff dem annern. Däs is doch nix gemoacht, veschdanne!“ — „Awwel hoschd du Räächd“, woar die Antwort vun dem friedliewende Dorfowwerhaabt.“

Em Baschdian soi Fraa hot immer geschennt wie en Rouhrschatz, wann ehrn Mann net haam kumme is, wanns Zeit woar. Doodriwwer brauch mer sich joo net weirer zu vewunnern. Die Weibsleit Sinn gezählt, die wuu doo net aus der Roll falle dunn unn e Maul riskiern. „Wannde däsmool net bei Zeit haamkimmschd“, hotse am vorige Mittwoch zu ehrm Mann gesoat, „sollschde mool sähe, woases gitt, du Lumbes, du aafelliger! Glaabschde velleicht ich deet zu allem ja un Amen soae? Wannde däsmool net Punkt zäiene dehaam bischd, soa ichs em Härr Parrer, veschdanne! Der soll der mool richdig de Kimmel schloime. Sou, jetz waaschde Bescheid!“

De Baschdian hot seiner Chrischdien in die Hand noi veschbräche misse, dass er hoind Oowend pinktlich dehaam weer. Freilich horrer sich vorm Wäkgäih vegewissert, daß die Guggugsuhr, wuu soi Fraa als Sdawazzwäldern mit in die Eh gehroachd gehadde hot, schdäih geblewwwe woar. Däs hot soim Vorsatz en klaane Riß gäwwe.

In de Wärtschaft honen schunn e Koroona vun luschdige Brierer zum iebliche Schkaat erwadd. Noach dem Schkaad hot mer noch beisamme gehockt un Vezäühlches geschbeelt. Doodriwwer isses zwaa Uhr worrn. Dem Baschdian is die Rei kumme. „Himmel noch emool, horer zu soine Kumbaane gesoat, „ich waaß schunn, heit setzts woas oab! --- Moiner Oalde häwwich veschbräche misse, daß ich hoind Oowend schunn um zäiene dehaam weer, un jetz isses schunn zwaa vebei. Gott sei Dank is moi Guggugsuhr dehaam schdäih blewwwe. Awwer moi Oaldi lefft sich net so leicht ande Noas rumfiehrn. Däs is kaa Dummi, veschdanne, die is gewärfelt. Ich waaß wäiklich noch net, wie ich dem Krach ausem Wää gäih soll. Hoffentlich schleeftse, wann ich haam kumm.“ „Du bischd en oalte Schoure!“ hot soin Froind, de Uhrmachermoaschder Uruh gelacht. „Wannse schleeft, konnschde doiner Chrischdien joo goar net beweise, daß de zor Zeit haamkumme bischd. Du muschdse wecke, dasses aa glaawe dutt!“ — „Um Gottes Wille!“, hot de Baschdian gesoat, „aa noch wecke? Ich waaß wäiklich net, wiede däs maanschd.“ Doo horren soin Froind bei Seit genumme un horrem äbbes ins Ouhr gepischbert. Un am Baschdian soim Gesicht hat mer mäike kenne, dass er wirrer zuvesichtlicher in die Wält geguggd hot. Im Gajedaal, es horrem jetz goar net mäih sou brässiert. Er hat sich noch emool hiegehockt un en Schobbe Neie beschdellt.

Um drei Uhr is alles uffgebroche un de Baschdian hot sich aa uffde Wää gemoacht. Wie e haam kumme is, hat soi Fraa im diese Schloaf geläje un hot geschnarschd, daß mers schunn uffde Gaß gehäijert hat. De Baschdian hot sich die Schdää nuffgeschleche, hot leis die Schduwwedeer uffgemoacht un sich vorm Bett vun soiner Fraa hieposchdert. Dann horrer, sou laut wie er gekennt hot, zäie mool „Guggug“ gemoacht. Bei dene Gugguschleeg hot soi Fraa sich langsam gereeegt un hot mit ehre Aage geblinzelt. Dann isse ganz wach worrn un hot ehrn Baschdian vekleert ougeguggt. „Sieschde Baschdian, sou gefellschde raer“, hot se noch ganz benumme zu ehrm Gutedel gesoat: „Im

Halbschloof häwwich de Guggug zäie mool schloage heern. Wanns immer sou bleiwe dutt, loowich mers. Es gäiht doch nix iwweren Mann, där wuu bei Zeit dehaam is!“ —

De Jaggobb woar schun als Schulbuu en Hauptkärl. Iwwer dem soi Oifall hott mer sich kaputt loche kenne. Die Lehrer häww ehrn Schaff gehadde, dasse mirrem zeräächd kumme sinn. Dumm woar där net, em Gajedaal. Er woar en richdige Piffigus, wie mer sou seschd un mit alle Hunde gehetzt. Awwer faul woarer, faul, sou äbbes schdellt mer sich net vor. En gräißere Faulwammes hot mer sich net denke kenne. Doodebei horrer alle meegliche Lumbeschdraasch im Kobb gehadde. E Poar devuu will ich Eich es neechschde Mool zum beschde gäwwe.

Neilich häwwich wirrer mool ande Jaggobb, wie er noch klaa woar, denke misse. In Bensem hots doomools e klaa Kolonialwoareläadel gäwwe, wuu soi Modder als ehr Sache oikaafe is gange. Aneme schäine Doa is es Jaggebbl dort erschiene un hot glei beim Noigäh geruufe: „Woas koschd dann bei Eich e Kilo Kaffee?“ — „Däs is ganz unnerschiedlich“, hot die Fraa gesoat, där wuu däs Geschäft gehäijert hot. „Mer häww Kaffee vun zwaa bis sechs Maik es Kilo.“ — „Woas koschd dann vun dem for vier Maik es halwe Värdel?“ — „Finfunzwanzig Penning“, horrer zor Antwort krieh. — „Nodierne däs emool! Woas koschd en Zentner Reis?“ — „Ei Jaggebbl, woas widde dann mirreme ganze Zentner Reis oufange?“, hot die Fraa gelacht. — „Goar nix“, hot es Jaggebbl mitgelacht, „mer wärd awwer doch mool fieje därfe!“ — „Du hoschd ganz Räächd“, hot die Fraa gesoat, „es Freje koschd nix. En Zentner Reis koschd vun dem, wuu mer häww, finfunddreißig Maik.“ — „Däs schdimmt, finfunddreißig Maik häwwig aa gesoat krieh. Ich glaab awwer, moi Modder will doodevuu nur e halb Pund. Woas deet dann däs koschde?“ „Genaa gerächend moacht däs siwwezäi unen halwe Penning.“ — „Nodierne däs dezuu. — Wie veel mißt moi Modder foren Dobbelzentner Mähl bezohale, wannse den bei Ihne kaafe deet?“ —

„Oachtunzwanzig Maik, du Noasweis! Doi Modder ward awwer net glei en Dobbelzentner wolle!“ — „Däs groad net, awwer anerthalb Pund. Däs kennese aa dezuu schreiwe. Woas meschd dann däs?“ — „Aanunzwanzig Penning!“ — „Gut, un jetz kommt de Zogger drou. Wieveel koschd doo de Zentner? Gäll, noinundreißig Maik?“ — Die Fraa hat de Kobb geschillt un hot gesoat: „Du waaschd awwer Bescheid. Warum froagschde dann?“ — „Ei, weil ich wisse meeched, woas doo zwaa une värdel Pund koschde.“ „Siwweunnoinizig unen halbe Penning, wanndes genaa wisse willschd.“ „Woas koschd däs alles zamme?“ Die Fraa hot alles zammegezählt un hot däs Babier em Jaggebbl gewesse. „Sieschde, Jaggebbl, däs moacht groad aa Maik un sächzig Penning!“ — „Es stimmt!“, hat der Klaane gesoat, Ziehnse glei de Skondo vun zwaa Prozent oab. — Den Zeddel kennese mer jetz gäwwe, den brauch ich for moi Modder. Die Sache konnse schbeerer sälbschd oabholle.“ — „Jaggebbl“, hot die Fraa gesoat, „Dich kommer awwer schicke. Gäll, du willschd schbeerer mool Kaufmann wärm?“ — De Jaggobb hot den Zeddel schnäll vunde Teek genumme un hot im Nauswitsche geruufe: „Naa, naa! Wissee, däs is moi Rächenuffgaab for moje frieh!“

„De Neie“

De „Neie“ isses sälwe beim Woi, woas bei uns Mensche en Lausbuu is. Kaans waab neemlich, woas noch ausem wärd. Däs lehrt allaans die Zuukunfd. Ausem middelmeeßige „Neie“ is schunn en guure „Olde“ worrn, wie ausem friehere Lausbuu en räschbäckdaawele Mann. — Umgekehrt hot schunn en braaver Buu, där wuu in seiner Juugendzeit vun alle Leit geloobt is worrn, schbeerer en groußer Nixnutz un Doagdieb gäwwe, jee noch dem, in was for Hend er geroare woar. „Im Woi leit Woahrheit“ sescht e oald Schbrichwort im Houchdeitsche. Ins Bensmerische iwwersetzt haabt däs: „ärschd wann aaner besoffe is, mäikt mer, woas däs foren Karl is.“ — Es gitt groad sou veel Oarte vun Besoffene als wies Oarte vun Mensche gitt. Nor gäwwe sich die Mensche im Suff nadierlicher als wie im niechderne Zuuschdand. Im Suff veschdellt sich kaaner sou leicht. Im Gajedaal, er gitt sich sou, wie er waiklich is. Drumm kommer en Mensch ärschd dann richdig taxiern, wammern mool besoffe

gesähe hot. Unner „besoffe“ maan ich in dem Fall net „krottevoll“, „schdächgranaadevoll“ un wie sunchd noch die Bensmer Ausdrick haäße, die wuu de häigschde Groad vunde Besoffenheit zum Ausdruck bringe, sonnern nor leicht „ougeheirert“, „beschwibst“ un „besaiselt“. Wär doo lacht un singt, där is vun Naduur aus en guurer Mensch, wär krageelt un schdicheelt, vor dem soll mer sich in Oacht nemme, wär awwer goar nix redd un schdill in seiner Eck hockt, däs issen Haamdugger unen gefehrliche Kunne. Er hoischd die annern blous aus un vekaftse, wie sich die Geläjenheit doodezuu biere dutt. — De Woi kann Foindschaft schdiffde, er konn awweraa oalde Foindschafde iwwerbricke un in Froindschafd umwannle. Wann sou äbbes vorkimmt, dann woars guure Woi, wuu de Wärt aan vorgesetzt hot. „Raddegaggel“ schdimmt die Mensche bäisoartig im vefiehrtse zum Schdreib.

„Wärtshauskrischer“ gitts nor bei schläächdem Woi. Bei gurem Woi singt mer, bei „Raddegaggel“ krehlt mer. Bei gurem Woi maant mer de neegschde Doa, mer hett Fliejel, bei „Raddegaggel“ scheemt mer sich am annern Mojend unner die Leit ze gäih, weilmer glaabt, jeerer kennt aan noch ousähe, in woas fore schläächdi Gesellschaft mer am Oowend vorhär geroare woar. De „Raddegaggel“ is aani devuu. Net umsunschd hot mer inde Schuul geläärnt: „Soagmer, mit weem de gäischt un ich willder soae würde bischd.“ Im Woiduusel hot sich schunn mancher net nor de Moage vedorwe, sonnern aa schun es ganze Lääwe vehunzt.

Beim diesjeerige Neie kimmt däs net vor. Den soll mer awweraa net nunderschärze, sonnern Schluck foor Schluck genieße. Un bei jeerem sollmer zum Himmel nuffgugge un em liewe Gott danke, dassr uns sou äbbes hot woachse losse.

Freilich, wie där noch „Färrerweiße“ woar — Mim „Färrerweiße“ isses soue aijeni Sach. Där hots hoalt uff sich. Där is kaan Lausbuu wie de Neie, däs issen uugeschleffene Wazz. Wär den net kennt, där soll oik vorsichtig mirrem umgäih, orrer, woas noch besser is, ganz vunem wäkbleiwe. Awwer um Gottes Wille net zuu veel vun dem Zeik! Es konn joo aa kaaner en Schobbe Rizinuseel vetroae, weilen de Dokder nor en haiwe Subbeleffel devuu veschrewwe hat. Wär beim Färrerweiße net vun sälbschd oab un zuugäww konn, där krieh entweerer sälbschd e Knallaag oirer – soi Oaldi, die wuu ehrn Lumbes net vorsichdig genunk in Empfang genumme hot. In deem Joahr hots wuu aa hiwwen un driwwen Knallaage gäww. Däs woar vun wäje dem Laschdeausgleich. Neilich wollt mool en Berliner mit soim Audoo doich Bensem foahrn. Do issem zu soim Uuglick oigefalle, daß unser Gäßend e Woigäßend weer, un doo wollter die Geläjenheit ausnitze un sich mool „richtig die Nase bejießen“. Däs issem aa wäiklich gelunge, mäinder als wie dem lieb woar. Där Mann woar neemlich leirer in die Färrerweißezeit noikumme. Wuuer alles woar, waäß ich net. Ich waäß nor, dassr am Oowend schdächgranaadevoll ende Bach drunne beis Färdige gefunne worrn is. Wieer wirrer zuu sich kumme woar, hot mern gefroagt, woaser ejendlich getrunke hett. Do horrer als vor sich hiegewälscht: „Weiße Feder“, „Straußfeder“. Woahrschoins horrer gemaant, däs weer de Noame vuneme Bensmer Schbitzwoi. Ich bin groad dezuukumme, wieer als wirrer „Weiße Feder“, „Straußfeder“ geschdammelt hot. Wie sich däs kaans erkleern hot kenne, bin ich doich Froage dohinnerkumme. „Där Mann“, häwwich zuude Leit drummerum gesoat, „hot innere Schdraußwärtschaft Färrerweiße gesoffe! Kunschdick, dassr jetz nimmäh waaß, ober e Mennche orrer Weibche is!“

Awwer ich bin vun moiner Redd ganz oabkumme. Ich wollt joo goar net vum Färrerweiße babble, sonnern nor vum „Neie“. Wammer de richdige Geschmack devuu hoawwe will, muß mer doohie gäih, wuu sich die Oihaamische drumm reiße dunn. Däs häwwich neilich aa gedenkt, un wißter woas? Ich häbbes net bereit. Schunn wie ich noikumme bin, häwwich gewißt: „Doo bischde in di richdigi Gesellschaft kumme. Die ganz Schdobb woar schun gerasselt voll. Mer hat gesunge und gelacht, Witz vezählt un vorgetroae un, woas mer besunnerschd gefalle hot, alles hot doichenanner gehockt. Es woarn junge un oalte veträäre, Beamte un Aaweiter, Bauern en Handwäiker, Schdurierte un Netschdurierte, Geschäftsleit, Fawriggande un Daagelehner, korz, wiese groad kumme sinn un Platz gefunne häww, alles doichenanner gewärfeld. Und wie e Zeiche vunde Aanigkeit hot vor jeerem es sälwe Gloas geschdanne, net gräißer un net klaaner, net veschiede inde Form un net veschiede inde Fabb, naa, groad aans wies anner. Ja wäiklich, doo hot mer Deitschland im klaane wirrer mol aanig sähe kenne. Ich häbb mer ande Kobb gegreffe un beimer gedenkt: „Kennt's net immer sou bleiwe?“

Muß bei uns Deitsche immer ärschd en klaane Rausch dezuukumme, daß mer aanig sinn? Kennt mer däs net aa soi, wammer nichdern is? Awwer naa! Do machese sich gäjeseitig es Lääwe schweer, doo fiehrnse Prozässe minanner, bisses letschde Gäärschdel druff gange is, doo hengese sich enanner woas ou, doo schdreirese sich rumm um Sache, die wuu de Sack de Bennel net wärt sinn, do vekalfakdert de aane de annern, Sinn noachtreeglich, schoadefrouh, haamduggig, raffgierig un bäisoartig, mit aam Wort — es sinn Mensche. Un woas is die Uursach vum ganze? Weil kaaner dem annern woas gerne dutt, weil schun jeerer glaabt, er keemt ze korz, weils soim Noachber e bissel besser gäiht als wie ehm. Ja, ja, es Gäld un die Leit.

Woas weers sou schäi uff däre Wält,
Wammer net rächne mißt mim Gäld!
Woas weer die Wält voll Härrlichkeit,
Wann druff net wohne deen die Leit!

Drumm häwwich mer mit Vorbedoacht,
Moi aijeni Wält zeräachd gemoacht:
Ich peif uffs Gäld un uff die Leit
Un läab sou in Zefreerenheit. - -

Woas hälfte aam awwer alle guure Vorsetz? Wammer unner de Welf is, muß mer mirren heile. Mer braucht doodebei joo noch lang net es heilend Eelend ze kriehe, woas bei manche Laadmiedige oft es Enn vum Lied is, wannse ehr Schnuudche zuu dief inde „Neie“ gedunkt häwwe. Sou Leit sinn wäiklich zu bedauern. Se kumme um däs, woas annern vum „Neie“ profediern, neemlich es Drıwwerwäkkumme iwver den klaane Dräk vum alldiegliche Lääwe. Woas hilft all däs Groine, wanns mim Lache bekanntlich veel besser gäiht. — Ich häbb frieher mool inde Hoasegaß e Schbrichelche uff zwaa Fenschderlääre uffmoole lasse. Die Lääre sinn mit de Zeit brichig un doich neie ersetzt worrn. Doodemit is leirer aa däs Schbrichelche veschwunne. Awwer woas ich doomools noigeleggt häbb, gilt heit noch. Dasses net ganz vegässe wärd, will ichs an däre Schdell aa for unser Noachkumme iwwerliwwern. Es haaßt:

Die allerbilligst Azenei
Däs isses Lache. Es macht frei
Vun allem, woases Härz beschweert,
Un sunschd noch ande Närve zehrt!

Wär Oowens denkt: „Ehr Soije,
Loßt mich in Ruh bis moije!“
Un lacht dezuu, däs is kaa Schoof!
Däs issen woahre Filesoof!

Woas en Filesoof is? En schdurierte Mann? Däs is aa net immer woahr. En Filesof konn jeerer vun Eich wärrn, wanners nor sou weit bringt, dassers Lääwe sou nemme kann, wies inde Wäiklichkeit is. Mer muß sich hoalt iwver Sache wäksetze kenne, wuu doch net ze ennern sinn. — Beim „Neie“ wärrn die mäinschde Mensche Filesoofe. Däs häwwich na neiilch wirrer feschdschdelle kenne. Freilich woarn des laurer „lachende Filesoofe“. Es girrerer awweraa, die babble kaa Wort un schmunzele nor vor sich hie. Die denke nor ehr Daal. Vun däre Sort woar de Jaggobb aaner. Er hot schdunnelang seelevegniegts inde Wärtschaft hocke kenne, ohne e Wort ze babble.

Wie oft is soiner Fraa dehaam es Oowenässe vebrotzelt. Das horren awwer net aus soiner Ruh gebroacht. Er hot doogehockt un simeliert, manchmool aa e Liedel vor sich hiegepeffe un is ärschd wäkgange, wann de Wirt vor soiner Noas es Licht ausgebloose hot. Aamool isser aa wirrer mool net haamkumme, wies Zeit woar un soi Fraa horren iwveroall gesucht. Endlich hotsen modderseeleallaans inere klaane Wärtschaft gefunne. „Ei Jaggobb“, hotse gekresche, „Ei Jaggobb, waschde net, woas sich geheern dutt? Scheemschde dich dann goar net, daß de als letschder doohocke duuschd? Fui Deiwel nochemool!“ Ganz ruhig hot de Jaggobb soiner Fraa zerickgäwwe: „Ich mich scheeme? Vor weem dann? Ei wie kimmschde mer dann vor? Kann ich dann äbbes dezuu, daß die annern vor meer haamgange sinn?“ —

Ja, mim Haamgäih isses iwwerhaapt soue Sach. Aamool will mer un konn net, weil de ganze Disch voll Leit ufschdeije mißt, wannse aam doichlosse wollte, e annermol kennt mer un will net, weil groad e Neiigkeit uffs Dabeet kimmt, wuu mer noch mitouhäjern meeschd. Jeeresmool hot mer for sich sälbschd e anneri Ausredd, bis die letschd kimmt: „Jetz hots sou lang gedauert, jetz konns maandwäge aa noch lenger dauern!“ Schdimmt doo aaner goar noch das oalte Bensmer Lied ou, wumalle guure Vorsetz iwver de Haufe wärft, dann wärd mitgesunge sou laut wie mer nor konn:

„Mer gähn net haam,
Mer bleiwe sitze!
Mer bleiwe doo,
Bis daß mer schwitze!
Mer gähn net haa-aa-aam,
Mer bleiwe doo!
Mer gähn net haa-aa-aam,
Mer bleiwe doo!“

Es Jaggebbl

Es is joo woahr! Es letschdemool häwwich Eich joo veschbroche, e Poar vun dene Lurnbeschdraasch ze vezähle, die wuus Jaggebbl als Buu vollfiehrt hot. Aaner devuu hett soiner oalde Tant, dem oarme Rosienche beinoh es Lääwe gekoschd. Die Sach woar neemlich folgendermaße: Aäwe die oald Tant bot bis zu ehrm Lääwensenn em Teschdamen noach ehrn Sitz in dem klaane oalde Haisel gehadde, in dem wuu dem Jaggebbl soi Oalde droi gewohnt häwwe. Mit ehre Schweijsen, de Modder vum Jaggebbl hotse sich net gut veschdanne. Die hotse neemlich schun lang nausbeiße wolle, awwer die „Rosienetant“ hot sich mit Hend un Fieß degäje gewähert un ehr Auszuggräachd mit un ohne Advegaad veteidigt un behaapt. Es hot aan Dischbudd noache annern gäwwe unde Vadder vum Jaggebbl hot immer ze dibbche gehadde, daß sich die zwaa Weibsleit net in de Hoarn krieh häwwe. „Wammer die oald Schoachdel doo owwe nor schunn ausem Haisel heen!“, hot em Jaggebbl soi Modder aa iwwers anner Mool zu ehrm Mann gesoat, „die missemmer noch Gott waäß wie lang doichfiddern un däs Giwwelkemmerche doo owwe kennt mer jetz aa gut brauche. Wammer nor wißt, wie merse uff e aasdennig Oart un Weis louskreeschde! Wann ich däs Oos säh, schdeit mer die Gall!“ — Es Jaggebbl hot oft debei geschdanne un alles mit zuugehäijert, woas iwwer die Rosienetant gebabbelt is worrn. Im stille horrer driwwer nohgedenk, wie er die oald Tant mool richdig ausem Haisel bringe kennt, un däs net nor bildlich genumme, sonnern wortwärtlich, veschdanne.

Es Rosienchie hot noch an Schbuck un an Geischder geglaabt. Mit Vorlieb hotse Geschbenschdergeschichdelchin gelääse. Die häwwerer net gruuselig genunk soi kenne. — Aneme schäine Oowend hotse aa wirrer mool an ehrm runde Disch beieme Guulicht gehockt un in soueme oalde Schmeeker gelääse, wuu allerhand Geschbenschder un Geischdergeschichde droi geschdanne häwwe. Doo hotse zuufellig iwwerm Lääse en Blick zum Fenschder ins Dunkle naus geduu. Pletzlich hotse en Läiwekrisch ausgeschdouße, is uffgeföahrn un wollt zur Schduwwedeer nausschdärze.

Doodebei isses Guulicht ausgange un im Dunkle isse iwwer däs Scheemelche geschdolwert, däs wuu vor ehrm oalde waggelige Groußvaddersässel geschdanne hot. Batsch, hotse de lange Wää doogeläje. Se hot sich uffraffe wolle, awwer wie gebannt hotse ins Dunkle nausgeschdier. Doich däs bloo ougeloffene Fenschder hot neemlich de leibhaftige Deiwl roigeguggd. Er hot soin schdarre Blick net vunerer wäkgewend. Jetz horrer sich hie un härbewegt. Dann isser ball in die Häih gefoahrn un hot zor owwerschd Fensdiderscheib roigeblinzelt, ball horrer nor noch ganz veschdoule iwwer die Fenschderbank rausgelinst. Dann isser zerickgange, wirrer ans Fenschder kumme un endlich inde Noachd veschwunne.

Wie sicks Rosienche wirrer vun ehrm ärschde Schreck erholt gehadde hot, hotse, sou laut wiese nor gekennt hot, um Hilf gekresche. Dann isse uffde Borrem zerickgesunke un hot alle vier vun sich geschdreckt. Doo is awweraa schun ehrn Bruurer und ehr Schwejerin die Schdää ruffgeschdärzt kumme, hässe die Schduwwedeer uffgeresse un beim Schoi vunnerer Kichelamb die ganz Bescheerung leihe sähe. Die oald Tant hot sich jetz gereegt, hot de Kobb gehowwe un ganz veschdeert um sich geguggd. Awwer vor laurer Uffreegung hotse kaum mäih „bab“ soae kenne. Se hot an alle Glierrer gezärrert und wiese endlich wirrer ganz bei sich woar, hotse ehr Erläabinis middem Deiwl vezählt. Dann hotse houch un heilig geschwoorn in soueme Haus, wuus schbucke deet, kenntse for alles inde Wält net mäih wohne bleiwe. — Die zwaa Oalte vum Jaggebl hässe sich veschdoule gäjeseitig zuugeblinzelt un sinn dann iwwere Weil die Schdää winer nunner gange.

„Ich meeht nor mool wisse“, hot dem Jaggebl soi Modder gesoat, „wie däs mit dem Deiwl woar. Ei doo kommer joo sälwer es Gruusele an sich kriehe!“ Doo isses Jaggebl beikumme, hot soi Modder am Ärmel gezobbt und hot ganz klaalaut gesoat: „Modder, wann ich kaa Schlee krieh, will ichs Eich veroare.“ Er hots veschbroche krieh. „Wißder“, herrer gesoat, „ich häbb aani vun unsere Meloone ausem Gaade ausgebohrt, hässe Gesicht noigeschnerre, e Lichdel noigeschdeckt un häwwem driwwa zwaa grouße Gäeleriewe druffgehockt. Unne drou häwwig e weiße Särwiet gebunne, unde Deiwl woar färdig. Däs Ganze häwwich uffe Bohneschdang geschdeggt und häbb dann moin Deiwl vorde Rosienetant ehrm Fenschder rumdanze losse.“ „Du Lausbuu, Du!“, hot de Vader gesoat, „waaschde dann, wie däs hett ausgäih kenne?“ — „Es is iwverhaapt noch net ausgange!, hots Jaggebl geschdorrert. „Es Lichdel brennt noch! De Deiwl is am Dachkannel henke bleewe!“ Doo sinn awwer die zwaa Oalte woas gischde, woas hoschde uffde Schbeicher gerennt un hässe den feiergefehrliche Zauwer doich die Ziggel doich mirreme oalte Feierhooke inde Houf geschdumbt. „Eijendlich heeschde doi Schlee vedient“, hot de Vadder zum Jaggebl gesoat. Wiede däs noch emol duuschd, kriehschdese doppelt. Hoschde mich veschdanne?“ — Es is awwer goar net mäih sou weit kumme. Die Rosienetant hot e Woch druff ehr Dachkemmerche geroimt un is zuuere Froindin gezooge. —

Näawe dem Haisel vum Jaggobb soine Oalte hot e Familie gewohnt, die wuu e Buusche vunnerer Joahres drei gehadde hot. „Wammer nor aa sauern Gaade heen wie Sie“, hot oft die Modder vun dem Klaane zum Jaggebl soiner Modder gesoat. „For soue Kind dauchd die Zimrnerlufd nix. Mai Fritzelche mißt veel mäih in die Sunn!“ Em Jaggebl soi Modder hat glei gewißt, wuu däs nausziele sollt un hot endlich gesoat: „No ja! Ich häbb nix degäje. Schickese den Klaane noor als riwwer. In unserm Gaade is Platz genunk, da konner im Sand schbeelee!“ Un es Fritzelche is faschd jeeren Middoa noachem Aesse vunde Monatsfraa inde Gaade vum Jaggebl soine Oalte riwwergebroacht worrn. Die Monatsfraa hots Jaggebl inschdruiert, wie der Klaane mol kriesche deet, sollerm es Heeselche hinne uffknebbe un dann, wanner däs Geschäfdele hinner sich hett wirrer schäi zuuknebbe. - E poarmool hots Jaggebl soin Ufftroa genaa genumme. Dann horrer uff däs Kreische vum Fritzelche kaan Baß mäih geschloae, bis dann däs Uuglick geschähe woar. Em Jaggebl soin Vadder horrem die Levidde gelääse und wieer noch uffmugge wollt, iwwers Knie geleggd un mool dichdig vahaage. Es Jaggebl hat jetz dem Fritzelche Rache geschwoorn.

Wie däs wirrer mool gekresche hot, horrer alles geduu, woasem uffgetroae woar. Er hot soi Heeselchin uffgeknebbt, und wie alles vebei woar, wirrer ordnungsmeeßig zuugeknebbt. Es Fritzelsche hot und hot sich awwer net beruhige kenne und hot als weirer gekresche. Doo is die Monatsfrah riwwergeloffe kumme, un wie aa die es Buusche net zor Ruh hat bringe kenne, hotse de Zorn iwwermannt un se hot dem Fritzelsche mool dichdig es Bobooche veahaage. Jetz is awwer es Gezeerer ärschd räächd lousgange. Es Fritzelsche hot gekresche wie en Buchmadder. Die Monatsfrah hot den Klaane mit sich gezärrt un där hat die ganz Gaß vollgeplärrt, bisse endlich im Hausgang woarn. Weil sich es Fritzelsche als noch net beruhige wollt, hotsen endlich hinne uffgeknebbt. Woase vemuud gehadde hat, is jo net zuugetroffe. Wie hotse awwer geguggt, wiese die Ursach vum Fritzelsche seiner Kreischerei entdeckt hot. - Däs schläächde Jaggebbl hat dem Klaane soin Hooseborrem mit Brennessele vollgeschdobbet gehadde.

An sällem Doa hat sichts Jaggebbl aa de Hooseborrein hoalte misse, awwer es Fritzelsche is net mäih riwwer inde Gaade gefiehrt worrn. —

Dem Jaggebbl hots immer Schbaß gemoacht, wanner die Leit hat uutze un fobbe kenne. Nor zuu oft issem däs geglickt. Manchmoor freilich horrer aa es Fäll veahaage krieh. Däs horren awwer wenig schiniert, dann er woar orik haddschleegig. Er hat nor driwwer noachgedenk, wie mern es neechschde Mool net vewische kennt un wie er sou um die Schlee drumerum keem.

Sällemool woarn zäie Penning noch e schäi Schdick Gäld. For zäie Penning hot mer dreimool Reitschuul foahrn kenne un hot dann noch aan Penning iwwrig gehadde fore Guutzelschedang. For zäie Penning hot mer sich en grouße Luftballoon kaafe kenne, orrer e Bleeselche, orrer e Schritzbi, orrer e groußi Dudd voll Johannesbrout, orrer en Mords-klumbe däikiische Hoonig. Mit aam Wort, mit zäie Penning hot mer nach woas oufange kenne, veschdanne. Un for Oalde woarn zäie Penning aa de zäinde Daal vunerer Maik. Mer hot jeeren Penning feschdgehoalte un dreimool rumgedreht, bis mern ausgäwwe hat. Kaa Wunner, daß mer sich gäärn gebickt hat, wammer saue Zäiepenningschdick uffde Gaß hot wuu leie sähe. — Das is em Jaggebbl aa mool bassiert. No, die Fraad, die wuuer doo gehadde hot, kennt Eich denke. Am liebschde heerer aan Borzelbaam noachemm annern geschloa, wanner däs gekennt hett. Doodefoor woarer veel zu schdeif un zu faul. Aerschd wollter däs gefunnene Gäld for de neechschde Joahrmaikt uffhäiwe un kaam Deiwel äbbes vun soim Fund verroare. Dann horrer sich for däs Gäld Määrwel orrer e eiserni Kluus kaafe wolle. Uff aamool issem awwer en annern Gedank kumme. „Woart!“, horrer gedenkt, „annern Leit solle aa äbbes devuu hoawwe“, un hot vor sich hiegeschmunzelt. Am neechschde Doa, sou um Uhres finfe rum isse vornehm Daam iwwer de Schbidoalplatz gange. Ulf aamool hotse e poar korze Schritt gemoacht un hot mit ehrer Fußschbitz äbbes wäkschdumbe wolle. Wies net gange is, hotse mim Kobb geschniggd un is weirergeschwenzelt. Ball druff isse oaldi Fraa kumme. An desälb Schdell hotse sich verschdouhle umgeguggd, dasses die Leit net sähe sollte un hot sich schnäll gebickt, als wannse äbbes uffhäiwe wollt. Dann isse äijerlich weirergange, hot sich awwer wirrer umgedreht un is reduurkumme. Mit de Kant vun ehre Schuhsoule hotse zwische de Plaschderschdaa hie un härgemoachd. Dann hotse der Kobb geschillt un is, wie Leit kumme sinn, duggmaisig devuugeschleche. En oalde Mann is jetz härgeschlabbt kumme, un wie där an diesälb Schdell kumme woar, isser pletzlich schdäih blewwa. Er bot sich runnergebeit un hat noach äbbes gegreffe. Weil däs nix gebadd hot, horrer soin Brill ausem fudderoal rausgenumme un hotse uff die Noas gehockt. Dann horrer sich wirrer gebickt un bot mit de Hend als an äbbes rumgepoudelt. Wie däs awwer aa nix genitzt hot, horrer sich wirrer uffgericht, hot voller Rouches uff äbbes rumgedammert un is, net ohne die Bensmer Oiloadung ze vegässe, weirergeschlabbt. Jetz issen Trubb Kinner kumme. „Ui!“ hot aans devuu gekresche, „ui, doo leit joo e Zäiepenningschdick!“ Im Aageblick häsewese all minnaner drumerum gekniet un aans hot dem annern die Hand wäkgeschdumbt. „Däs is moi! — ich häbbs zeärschd gesähe!“ - „Naa, däs is moi! Ich häbbs ehnder leie sähe, wie du. Ich häbbs nor net gesoa!“ - „Wäk doo! Moi isses, wärs ougreift, dem schloa ins Gnick!“ Sau isses riwwer un niwwer gange, bisses endlich e richdigi Prijelei gäwwa hot. Es sinn jetz immer mäi Buuwe beigerennt kumme un es heit net veel gefehlt un se hette mit Laddeschdebbel un Gummischleich gäjeseitig uffenanner gehaage.

Aerschd wies gehaaße hot, de Bolezeidiener Keller keem, häwwe sich die Hauptwäscher in die Nääwegasse in Sicherheit gebroacht. Dann de Keller hot net mit sich schbasse losse, un wann der mool aan im Genick gehadde hot, där hat zawwele kenne wieer gewollt hat, där hot drou glaawe misse. -- An däs Zäiepenningschdick hot kaans mäh gedenkt. Es Jaggebbl, dem wuu all däs woas vergange woar, en Mordsschbaß gemoacht hot, is jetz hinnerm Schbidoalbrunne, wuuer sich veschdeckelt gehadde hot, rauskumme, hot soin Froschgieges genumme un hot doodemit soi Zäiepenningsdidick zwische de Plaschderschdaa rausgehewe. Er hat sich gäschdern noch vuneme Froind, wuu Schbenglerlehrling woar, en grouße Nagel an däs Gälischdick drouleere losse und hot den dann mime Hammer zwische die Plasdderschdaa noigebumbt. „Sou, jetz häwwichs wirrer!“ hots Jaggebbl schdillvergnügt vor sich hiegesoat, „jetz konn ich mer immer noch woas defoor kaafe.“

Däs sinn nor e Paar vun deene Lumbeschraasch vum Jaggebbl, die wuu mer groad oigefalle sinn. Velleicht verzäihl ich Eich schbeerer wirrer mool e Poar annern.

Bensem ganz frieher, frieher un heit

Wär sou finfunsäczig Jehrchin zerickdenke konn wie ich, där muß zuugäwwe, obbet will orrer net, daß sich unser Vadderschdadt seitdem orik zu ehrm Vordaal veennert hot.

Es hot mool e Zeit gäwwe, doo hot alles in Bensem geschloofe. Mer hot sich nor hie un doo mool die Aage geriwwelt, hot sich manchmoor en Ruckgäwwe un hot dann — wirrer weirer geduuuselt. De fiehrende Leit vun doomools darf mer net allaans die Schuld doodrou gäwwe. Es woar de Zeitgeischd, där wuu doomools gehärrschd hot. Es Oalte woar schläächd, weils oald woar, uns Neie hot nix gedaachd, weils nei woar. Wärs Oalte bewunnert hot un schitze wollt, woar rickschdennig un wär woas Neies uffs Dabeet bringe wollt, den hot mer mit schääle Aage ougeguggd, weil mern foren Reweluzzienäär gehoalte hot. — Wie dann vum Kreisamt aus de Befähl kumme is, daß alle Meschdhaufe vor de Häuser veschwinne mißte un die Hinkel un Saichin nimäih uffde Gaß rumlaafe darfde, doo woar de Baijerschdolz orik gekrenkt un es hot net veel gefehlt un mer hett soi Räächd mit de Meschdgawwel — ach woas, souweit weers goar net kumme. De Bensem er is neemlich niemools net en Krageeler un Radaumächer gewääst, Un druffgehaage horrer ärschd dann, wanns goar net mäh annerschd gange is. Im Grund genumme isser e orik friedfärdigi Naduur. Däs kommer schunn doodraus sähe, dasser noach moine vorläifige Feschdschdellunge nor sechs unfuffzig Werter un Ausdrick for „haawe“ hot. Er is also mäinder en Mann vum Wort als vunde Daat. — Dann hot sich Bensem zammegerafft un hot en pletzliche Uffschwung genumme där wuu ärschd uffde häichschde Häih vum Griesel soi Enn gefunne hot. Um den Zuwooachs auszegleiche hot mer doodefoor inde Schdadt unne manches oabgerobbt, woas mer besser schdahil gelosse hett. Doodezuu gehäijert aa aani vun moine schäinschde Juugenderinnerunge, es oalte Rinnedoor. Freilich woars, wie die Schdadt doomools feschdgeschdellt bot, sou baufellig, daß de Maurermoaschder Berg noachträäglich noch finfunziwwenzig Maik hot ausbezoahl kriegt for däs Geschärr, däs wuu beim Aabbruch vun dem hadde Mauerwäik kaboores gange is. Die oalte Fachwaikhaiser hat mer jetz schäi sauwerche vebutzt un aa sunschd alles Oaldmoodige veschwinne losse. Bensem hot sich hoalt druff besunne, woas sichts als Schdadt schullig woar. —

Däs woar Bensem vun anno Doodzemool. Dann awwer is Bensem rabied In die Haih geschosse. Zeäärschd hot mers kanalisiert. „De Dräk, de Schbäck woar iwwer Noachd ewäck!“ Die Dräbbe sinn in die Hausfluurn noigeleggd worrn, daß die Volleile net mäh driwwergeschdolwert sinn, die Kellerhäls hot met mit eisere Deckel auggegleche, daß mer bei Glatteis hot besser ausglitsche kenne, die oalte Bollezeidiener hot mer doich neie Schutzleit ersetzt un die korze Bäijerwehrsäwel doich lange Schlebbsäwel. Un weil die oalte kaa Nummeroo gehadde häwwe, hot mer die neie aanzänln nummeriert. Ande oalte Fachwäikhaiser hot mer de Vebutz wirrer oabgeklobbt, hot neie Haiser un

neie Lääre gebaut, hat schbeerer die oalde Dräkwinkel doich schäine Aalaage un Sähenswärdigkeite verwannelt, hot neie Brune uffgeschedellt, e neimoorig Schwimmboad gebaut, de Kurpäik ougeleggd, es Schdadtbild in jeeret Beziehung vescheenert, die Hauptschdroaß vun ehrm wältberiehmde Plaschder befreit un noch veel anneres gemoacht, woas mer net alles uffzezähle brauch, weils joo die meischde Bensmer miterläabt häwwwe. — Mit aam Wort, es Bensem vun friher is net ze vegleiche mit Bensem vun heit. Jeerenfalls kennerner uff unser heitig Bensem schdolz soi. Am meischde ze vedanke häwwemer däs de Bensmer Geschäftsleit. Die häwwwe aus Bensem ärschd gemoacht, woases heit is. Aus frihere klaane Läädchin sinn grouße Woarehaiser worrn, aus manchem Kroamloar e Schbezialgeschäfd, awweraa auserer klaane Quätsch e grouß Fawwerigg, auserer klaane Wärdschaft e modärn Logaal un sou weirer un sou weirer. Ja wäiklich woahr, unser Geschfätzleit sinn uffde Häih. Se kenne sich getrouschd nàwwwe die vunde gräischde Schdädt im ganze Umkreis schdelle.

„Brauch mer doo glei fortzefohre?“

Froagt mer sich un denkt im schdille:

„Naa, däs Foahrgäld kommer schboarn!“

Bleibt nor doo um Gottes Wille!

Woas mer auswärts krieh gebodde,

Kommer aa in Bensem kaafe.

Wäje sou e poar Klamodde

Brauchmer net glei fortzelaufe.

Unnerhemmchinn, wollne Socke,

Unnerhoose, dick un dinn,

Schäine Haarschmuck for die Locke,

Seidne Unnerreckelchin,

Seidne Schdrimb un Häikelschbitze,

Klaarer, noach Bariser Schik,

Wuu wie ougegosse sitze,

Ob mer därr is orrer dick.

Aa die Auzigg muß ich nenne,

Mendel noachem neischde Schdil,

For die, wuuus bezoahe kenne,

Beiz aus Madder orretr 'Siel.

Hensching, Kroage un Krawadde,

Knebb un Litze, Caarn utt Zwärn,

Debbich, Läifer, Kookusmadde,

Leichte Hied aa for uffs Härn!

Vorheng, wie en Hauch sou dinne,

Aa es Bettdudi fehlt doo net,

Alles, alles konnschde finne

For doi Kich un for döi Bett.

Kaffeekebbchin, Subbekumbe,

Kiwwel, Glässer, Silwer, Zinn

Un die neischde Uffzieglumbe,

Wuu net ze vereiße sinn.

Schuh un Schdiwwel un Pandoffel,

Kichemässer for die Fraa.

Reibmaschine for Kadoffel

Un noch goar veel annres aa.

Meewel, Hooseträjer, Decke

For ins Bett, for uffde Disch

Dunn Bewunnerung erwecke,

Ob in Seide orrer Plisch.

Bicher, Bilder, Uhrn un Brosche,

Däschelchin aus Schlangenhaut,

Libbeschdifd for sieße Gosche,

Schdenner aa fors Sauerkraut.
Waikzeik, Nehmaschine, Rärrer,
Biggeleise, Lambeschärm,
Koffer, garendiert aus Lärre
Un die neischde Daamesdiärm,
Daamehied, net ze vegässe,
Schäi mit Färrern uffganiert;
Zeigschd for Radio du Indrässe,
Kriehschde glei poar vorgefiehrt.
Aeiwe, Lambe un zum Aesse
Alles faschd schunn maikefrei,
Mißt doich alles mer sich frässe,
Weer die Woihnoachd lengschd vebei.
Wielschde dich noch sunschd erfrische,
Kaaf der Konjak, Schnaps, Likeer,
Muschde dein Geruch vewische,
Saaf un Riechgut noach Begehr.
Aa for Kinner, klaane, grouße,
Hot mer Schbeelzeik ausgeschdellt.
Daals zum leiern, Baals zum schdouße,
Dauerhaft — sou lang wies helt, —
Alles kommer bei uns finne.
Jetzt mool richdig ausgewehlt! --
Doo sescht aam e Schdimm vun hinne:
„Not de Gältschisser, där fehlt!“

Die Schdadot hot aa ehr Schulligkeif geduu. Wammer sou Oowens doich die Hauptschdroaß gäiht un sieht die veele Chrischdbeem im Kärzeschoi, die neie Lambe, alles häll erleicht un ougeschdroahlt, muß aam doo net es Härz im Leib lache? Ja, mit de Lichder kimmt ärschd die richdig Adventschdimmung. Däs muß jeerer fiehle, där wuu net ganz veschdockt is un for Schdimmung iwwerhaapt äbbes iwwrig hot.

Bensem woar schunemool sou schäi beleicht. Däe is awwer schun lang här. Sällemool häwwich e Gedichdel gemoacht, däs wuu heit, noch soi Gilligkeit net veloorn hot, un drumm schdell ichs doo ande Schluß vun moine heitige Ausfiehrunge.

„Es werde Licht un es ward Licht!“

Sau häwwemers geläärnt inde Biwisch Geschichd!
Lang hots joo gedauert, wie jeerer gemaikt,
Bis däs aa in Bensem sich aus hot gewäikt.
Un wie? Ich musses joo offe geschdaih,
Mer kennt joa woahrhaftig däs Bensem net mäih!
Ei, wuumer hieguggd, links räächts un groad aus
Gräll falle uff die Schdroaß doo die Lichdschoi eraus.

Ach, weer aus Babier nor en Daal vunde Schoi,
Un keemte, schatt aus — in die Lääre enoi!
Aa ich häbb mich mädde ins Lichdmeer geschdärzt,
Zevoor häwwichs Brillegloas ou ärschd geschwärzt,
Un häbb aus de Neh mer dann alles beguggd.
Doo hot mers in alle Glierrer gezuckt.

Ehr froagt noch warum? Isses e Wunner velleicht
Bei aam, wuu sich uuvehofft fieht sou erleicht?
Ich woars net allaans, dann vun hinne un vorn
Sinn Mannsleit un Weibsleit erleicht mit mer worrn.

Noch nie häwwich voorde in Bensem däswäge
Sou veel hälle Kebb jee uff aamool gesähe.
Doch sackdunkel woars inde Nääweschdroaße.
Dort hot mer die Lichder all aus, schoins gebloase,
Sunschd hett joo där Schbruch net mäih Gädung gehadde:

„Doo wuu hoalt veel Lichd is, doo is aa veel Schadde.“

Däs aane schdäiht jeerenfalls bombefeschd:
Wann Bensem im Lichd sich leßt sähe, im beschd,
Un inne un auße is illuminiert,
Doo meeschd ich aan kenne, wuu doo net geriehrt,
Un dann noch vewäje behaapte wollt blous,
In Bensem uff Woihnoachde weer der nix lous,
Sou aaner, där soll nor bejäijene aam
Dät hot nix ze lachel Dem leichte mer haam!

Woinoachde

Wie ich neilich Oowens doich die Schdadat gange bin, häwwich bei däre feschdliche Woihnoachdsschdimmung uuwillkierlich an moi aijeni Kinnerzeit zerickdenke misse. Aa sällemool woarn die Schaufenschder voll vun schäine Sache un häwwe zum kaafe oigeloare. Un wie die Kinner vun heit simmer doomools doich die Hauptschdroaß geschdroomert un häwwe unser Noase ande Gloasscheiwe blattgedrickt, hinner deene däs veele Schbeelzeik geschdanne hot. Im schdille häwwe mer uns äbbes devuu ausgesucht un dehaam ganz veschdouhle en Wunschzerrel geechrewwe und den gäje Oowend vors Fenschder geleggd. Wanner dann moiijens veschwunne woar, häwwemer gewißt, dassens Chrischdkinnche gehollt hot.

Woas woar däs fore Gediewer wannde Bescheeroowend immer neher gerickt is. Woas häwwe awver ärschd die Kinneraage geschdroahlt, wanns dann endlich sou weit woar. „Es Chrischdkind is inde Schdobb droi un schdeckt awwel die Lichder ou!“, hots gehaaße, wies dunkel worrn is. Mer häwwe gezärrert un gebääbt vor laurer Uffreegung. Dann hots pletzlich geklingelt, die Deer is uffgange un mer häwwe glickschdroahlend vorm Zoggerbaam geschdanne mit soine veee bunte Lichdelchin, mit soim Geheng vun Zoggerwäik un Guutzelchin, mit soine goldne Niß, soine Ebbel un mit soim wärzige Dannedufd. Un uff dem Disch unnerm Baam woarn die klaane Iwwerraschunge veschdeckelt orrer offe hiegeleggd, vun dene mer schunn Doa un Noachd getraamt häwwe. Gäje die heit woarnse joo orik bescheide. Awwer se häwwe uns groad souen Schbaß gemoachd, als wie de jetzige Kinner der modärne Luxuskroom. Jeerenfalls woarn mer iwwerglicklich, un die Woihnoachde aus moiner Kinnerzeit kann ich net vegässe un wann ich noch sou oald wär.

Wie häwwemer als klaane Kinner
Gefraat uns uff die Woihnoachszeit.
Woar unser Zoggerbamm aa dinner

Als wie där vunde reiche Leit,
Die goldne Niß, die bunde Kärze,
De Dufd vum frische Dannegrii,
Däs woar for unser Kinnerhärze
E schäini Woihnoachtsmeledie.

Meer häwwe ehrfoiditsvoll gesdidanne
Aerschd ande Deer im Kärzeschoi.
Dann simmer schichdern langsam anne
bis mädde in die Schdobb enoi,
Doo, uffem Dich, dem grouße runde,
is uns de liewe Woihnoächtsbaam
Mit soine Lichdelchin, de bunde,
Erschiene wie en Märchentraam.

Un woas de Disch noch sunschd getroage,
Däs hot mer uns jetz ausgedaalt.
Wie häwwe doo die Kinneraage
Voll Seligkeit un Glick geschdroahlt!
Dann häwwemer e Lied gesunge,
Aerschd leis un dann mit voller Bruschk
Un sinn dann umde Baam geschbrunge
In sorgelouser Kinnerluschk.

De Vadder un die Modder häwwe
Uns liewe voll ans Härz gedrickt,
Un mancher Kuß, wuus doo hot gäwwe,
Där hot die Treene ball veschdickt,
Wuu uns die Backe sinn erunner
Gerollt vor laurer Seligkeit. —
E Wält voll Licht, e Wält voll Wunner
Is doch die frehlich - Woihnoachtszeit.

Säll Glick, däs is vebei for immer.
O Kinnerzeit, wie leischde färn!
Doch heit noch blinkt doin Kärzeschimmer
Zu uns eriwwer wie en Schdärn,
Wuu unser Doosoi, unser schweres,
Erwärm̄t mit mildem Schdroahleschoi.
Kennt doch am Woihnoachtsoowend jeeres
Wie sällemool e Kind noch soi.

Ja, die Kinnerzeit is hoalt doch die schäinschd vum ganze Läwwe. Als Kind guggd mer ganz
annerschd in die Wält noi, als wie schbeerer. Mer sieht nor die Lichdseite vum Läawe. Un wann aam
wäiklich mool es Groine oukimmt, dann is däs schnäll vebei un es Lache bricht am Enn doch wirrer
doich. Beim Kind isses Lache un Groine in aam Seckelche. Wammer schbeerer orrer goar als oalder
Mann sich in soi Kinnerzeit zerick vesetzt, dann mäikt mer ärschd sou richdig, woas mer verloorn hot
un woase aam fors ganze Läawe bedeid.

Mer is als Kind am glicklichste im Läawe.

Däs mäikt mer ärschd, wann an soim Enn mer schdäiht.
Woas nitzt dem Mensch soi Wolle un soi Schdrääwe
Woas hilfts, wann aans vor volle Kischde schdäiht?
Vun all soim ärdsche Reichdum un soim Schlemme
Konn jou am Schluß mer doch nix mit sich nemme.

Doch woas aam bleibt, bis mer ins Groab gesunke,
Is die Erinnerung an die Kinnerzeit;
Un vun ehrm Feier noch de letschde Funke
Erleicht de Wää in die Unendlichkeit.
E schäini Kindheit, wär will däs beschdreire
Dutt uns es ganze Lääwe lang begleire.

Woas all dezwsiche sich bot noigeschleche,
Obs gut, obs schläächd, die Zeit däs schnäll vetreibt.
Ball hot es Lääwe alles ausgeschdreche
Aus de Erinnerung. — Nor die aa die bleibt,
Un die wischt uns kaa Menscheschicksoal aus!
Es is die Kindheit un es Vadderhaus.

Zuude schäinschde Erinnerunge aus friehere Zeite gehäijert aa es Woihnoachdsgeleit vunde Schdadtkäich. Wann am heilige Oowend die Glocke zammegeklunge häwwe, hot mer als Kind in Gedanke es Chrischdkinnche vum Himmel runnerkumme sähe, vollgepackt mit all deene schäine Sache, die wuu sich die Kinner gewünscht häwwe. Un wann dann doo däs Brumme un däs Drehne vunde Glocke iwwer die veschnaischde Haiser un Schdroaße in die Schdärnnoachd geschallt hot, dann is aam sou räächd de Sinn vunde Woihnoachdslieder zum Bewußtsoi kumme un oudachtsvoll häwwemer oigeschdimmt in däs schäinschde vun alle: „Schdille Noachd, heilige Noachd“.

Wie dann im Krieg die Glocke fort komme sinn, häwwese de Grouße unde Klaane e Schdick vun ehre Haamoat mit sich genumrne. Um sou gräißer is die Fraad bei alle Bensmer, daß die zerickgekehrte Glocke däs Joahr wirrer zum ärschde Mool es Woihnoachdfesched oilte. Manche Erinnerunge an bessere Zeire wärrn wirrer wach, awwer aa an manche bittre Schdunne, die wuu zum Daal noch net veschmärt sinn. Winsche un hoffe isses aanzige, woas uns schwache Mensche iwwrig bleibt. Die Hoffnung, daß sich alles noch zum Guure wend, sollmer net uffgäwwe. Es is oft schunn annerschd kumme als wie unser Menscheveshdann hot voraussähe kenne. Drum Kobb houch, de Blick noach owwe!

Hoich! Vum Torm die Glocke leite,
Leite wirrer Woihnoacht oi!
Manches Lied aus friehre Zeite
Klingt uns doo ins Harz e noi.
Un ehr Brumme un ehr Drehne
Inde Woihnoachtsdemmerung
Bringt manch Glick, aa bittre Treene
Wirrer in Erinnerung.

Lang woarn Bensem se genumme. —
Weil es Schicksoal es gewollt,
Dasse wirrer zu uns kumme,
Hot mer doomools se gehollt.

Ja, de Mensch denkt nor bis Moije,
Is zum Grolle gäärn bereit.
Un vegäht in Alldoagssoije!
Gott nor is in Ewigkeit.

Loßt uns driwwer härzlich freie,
Dasse leite wie zevoor.
Ball begriebese däs neie,
Hoffentlich aa bessre Joahr.
Obs voll Glick, obs voller Treene,
Waaß mers, woases Schicksoal bringt,
Wann ehr Brumme, wann ehr Drehne
Dann vum Torm erunnerklingt?

Nor de Mut net sinke losse!
Aamool blicht aa unser Glick!
Immer uffwärts, uuvedrosse
Guggd! Nor vowärts, nie zerick!
Wann dann unser Schdunn is kumme,
Obse noh is orrer weit,
Leite uns die oalde Glocke
Oi e bessri, schäinri Zeit.

Un doodemit winsch ich all moine liewe Lääserinne un Lääser e räächd glickliches frouhes Feschd.

Prosched Neijoahr!

„Prosched Neijoahr! E Brätzel wie e Scheierdoor!“ Däs woar als unsren Ruuf, wann meer Buuwe am Neijoahrsmojend doich die Schadt gerennt sinn. Unser Haaptvegnejie woar dann, daß mer jeerem, där wuu uns inde Wää geloffe is, es Neijoahr hot oabgewinno kenne, indem daß mer soin Neijoahrsgruß als ärschder ougebroacht hot.

Am Oowend vorhär simmer, en ganze Drubb Buuwe, doich die Schdroaße gezooge. Inde doomoolige Zeit hot uff Sylweschder un Neijoahr faschd immer Schnai geläje. Där woar oft sou dief, daß mer bis zuude Knie oigesunke is. Doo is de Booschleere kumme, en dreieckige niedrige Kaschde, den wuumer, die Schbitz noach vorn, mit zwaa, wanns neerig woar aa mit vier Schällegail doich die Schdroaße geschlaافت hot. Meer Buuwe häwwe uns drum geresse, wär vun uns sich hot druffhocke orrer druffschedelle därfe. Där Mann, där wuuen gefoahrn hot hot nix degäje gehadde. Im Gajedaal, er woar frouh, wann soin Schleere richdig beschweert woar. Um sou leichter horrer die Schnaimasse beiseit schiewe kenne. Die ganz Schadt woar aan Schnäi. Die Dächer vunde Haiser mitsamt ehre „Giwwelchin“, die Kellerhäls, de Maikbrunne, die Ladärne un die Aeschd un Aeschdelchin vunde Beem, all däs woar mirrere dicke Schnaihaub iwverzooge. Wanns dann dunkler worrn is, wann inde Haiser aan Zoggerbaam noachem annern ougeschdeckt is worrn, wann die dann ehrn Kätzschoi doich die klaane Fenschderscheiwe uff die veschnaischde Schdroaße un Gasse geworfe häwwe, wann die Petroleumladärne ande Ecke vunde Haiser die Schnaihaufe un die Schnaimenner mit ehrm driewe Lichd beleicht häwwe, doo hot unser Bensem e richdig Bild oabgäwwe vunerer vetraamte Klaaschadt.

Sälbschd als Buu hot mer gefiehlt, daß mer soue feierlich Sylweschderschdimmung net doich Radau orrer laut Gekrisch schdeern darf. Im Gäjedaal mer häwwe vun unsere Seit aus aa dezuu beitroae wolle, däs feschdliche Bild von unserer Vadderschadt ze veschinern, indem daß mer griine un roure Mangnesiumlichdelchin ougeechdeckt un haushouch in die Luft geschmesse häwwe. Die oalde Haiserfronte woarn doo pletzlich farwig beleicht une allgemaal „Aa!“ hot jeeresmool unser bengaa lisch Beleichtung beglaat.

Unser ehrlich Beschdräawe hot awwer net lang ougehoalte. Ball druff is de Deiwel wirrer in uns gefoahrn. For Knallärbse un Fresch häwwe schunn de „Aewwedaa“ un es Kärns owwe geniejend gesoigt gehadde. Unsern letschte Penning häwwe mer defoor hingeleegd un es woaren Helleschbaß for uns schlächde Buuwe, wammer die de Määdchin orrer de Weibsleit vor die Fieß orrer goar unner die Reck häwwe schmeiße kenne. Aerschd wanns gehaaße bot, de Bollezeidiener Keller orrer de Saggaa orrer de Minschdermann kimmt, simmer, woas gischde, woas hoschde ausgeirckt. Die drei häwwe neemlich net lang gefaggelt un mit deene woar net gut Kärsche ässe. — „Kanooneschlää“ hots doomools aa schunn gäwwwe, awwer doodefoor hot unser Gäld net gelangt. De Andoon bot en Auswää gewišt, där wuu uns orik oigelicht hot. Er hot neemlich aan, manchmoor aa zwaa und drei gewehnlische Fresch ine Gießkann geschmesse un hot sich schnall druffgehockt. Däs hot Schlää geduu! Liewer Mann, mer hott glaawe kenne, e ganz Haiservärdel deet uff aamool in die Lufd flieje. Jässes Nannche, woas doo die Noachbersleit veschrocke sinn. Se hawwe die Fenschder uffgeresse un hawwe, wiese gemaikt häwwe, woas lous woar, geschennt wie die Rouhrschatze. Meer Lausbuuwe woarn awwer schunn lengschd veschwunne. Aamool hot sich de Andoon bei souerer Geläjenheit soi Hoos vesengt. Wie soin Vadder dehinner kumme is, sinn die Schlää, die wuuer voorde noch erzeigt hot, wettgemoacht worrn doich die Schlee, die wuuer jetz kriehot. Mar häwwem die Schmiß ehrlich gegunnt, weiler uns an dem Doa jeeresmool wäkgeschdumbt hot, wammer uns aa mool uff die Gießkann hocke wollte. - - Wanns qäje siwwene gonge is, häwwemer vunde Schdroaß veschwinne misse. Um halb neune simmer ins Bett geschdobbत worrn un häwwe uns bis Zwelfe net mäih muxe darf. Wann awwer dann die Glocke vunde Schdadtkäich es Neijoahr oigeleit häwwe, doo häwwemer uns net mäih hoalte lasse. Mit zwaa Fieß zu gleier Zelt simmer zum Bett rausgeschbrunge, häwwe unserm ganze Veoi, där wuu inde Näaweschdobb gesozze hot es Neijoahr oabgewunne, sinn ans offne Fenschder geschdärzt un häwwe sou laut wie mer gekennt häwwe uns „Proschd Neijoahr“ uff die Gaß nunner gebrillt. Unne hots an alle Ecke un Enne geschosse, Rakeede sinn mit laurem Gezisch doich die Lufd gesaust, iwweroal häwwe Fresch geknaddert un alle Fenschder vunde Noachbershaiser woarn gräll beleicht. Vun iwweroalhär hot där oalde Neijoahrsgruß „Proschd Neijoahr!“ in die koalt Winternoachd geschallt. Dann sinn die Schdroaße leerer worrn un ball häwwese doogelää wie ausgeschorwe. Nor inde Wärtschafte, wuu for die Schdammgäschd for umsunschd Grogg orrer Bunsch ausgeschenkt is worrn isses noch lang luschdig un frehlich härgange. Die meischde Fenschder vunde Baiershaiser woarn ball sackdunkel un Bensem hot in diefem Schloaf geläje un hot dem neie Joahr engäjegetraamt.

Sou is en Neijoahrsoowend in moiner Jugendzeit velooffe. Heit hot sich doo manches in veeler Beziehung geennert. Bensem is immer gräißer worrn un hot allmehlich groußschdädtische Maniern ougenumme. Där klaaschdädtische Zesammehoalt is veschwunne un horrem allgemaane Klamau Platz mache misse. Faschd aus de Moore kumme sinn aa die grouße Neijoahrsbratzel, die wuu e Bensmer Schbezialidää woarn un uff die mei uns als Buuwe schunn lang vorhä' gefraat häwwe. Ich kennt noch veel anneres oufiehrn, awwer warum dann? Woas en oalde Bensmer is, waab joo Bescheid un kennt den Unnerschied vun friher un heit. Die zwaa Wälkrieg häwwe es neerige dezuu beigetroae, de äldere Generation allen Schbaß aneme ausgelossene Neijoahrsoowend ze nemme. Die Soije um die Zuukunfd, die Trauer um die Gefallene un Vemißte, die Sehnsucht noach deene, wuu noch als Kriegsgefangene zerickgehalte wärrn drickt bei de meischde uff die Neijoahrsschdimmung, wie merse friher hierzeland gewehnt woar.

Wammer am heitige Neijoahrsoowend uffs vegangene Joahr zerick guggt, misse mer, ob mer wolle orrer net, doch zuugäwwwe, daß sich manches zum Bessere gewend hot un daß mer dem oalde Joahr -

manches zu vedanke häwwe, an däs wuu mer vor zwaa Joahr noch net gedenkt hot, dasses in Erfüllung ging. Mit unserem oalde Neijoahrsgruß „Proschd Neijoahr!“ wollemer hoffe, daß däs neie Joahr in die Fußdabbe vum oalde tritt, uns immer weher uffwärts fiehrt un uns däs bringt, woas uns es oalde bis jetz noch net bescheert hot.

„Proschd Neijoahr!“ riefts uff alle Gasse
„Proschd Neijoahr!“ schalls aus jeerem Haus.
Mer kanns noch wäiklich goar net fasse,
Dasses genumme schunn Reißaus.

Es woar es schläächste net vun deene,
Wuu mer in letschder Zeit erlääbt!
Es hot erfüllt goar manches Sehne,
Un woar ze hälfe aa beschdääbt.

De klaane Leit wollts aa woes gunne! –
Besunnerschd bei de Frässerei
Hot mer Veschedendnis oft gefunne:
Heit is schunn manches mäikefrei,

Mer hot net brauche sou ze laafe,
Bis därr mer woar wie e Schkelätt.
Vo allem hot mer kenne kaafe
Uff aamool wirrer Flaasch un Fätt.

Un Klaarer, Schuh un Schdrimb un alles,
Woas mer im Haushoalt hoawwe muß,
Woar wirrer doo noach langem Dalles,
Zum Daal sogoar im Iwwefluß.

Nor aans. Zuärsch woars uns zu drucke,
Trotzdem daß Räije prophezeit.
Es wollt goar mancher uff schunn mucke. —
Da, pletzlich kimmt die Feichdigkeit.

Se is zweoar schbeet ärschd oigetroffe,
Veel schbeerer hetts net därfte soi. —
Es hott erfüllt noch manches Hoffe
Uff guuii Ernt un sieße Woi.

Mer wollem net grouß Vorwärf mache
Dem oalde Joahr. Naa, naa, waaß Gott,
Wanns sich aa net in alle Sache,
Wie mer sou sescht, gewäsche bot.

Es neie Joahr schunn heit ze loowe
Däs weer zu frieh noch, ganz gewiß.

Mer soll da Daa net ehnder loowe,
Bevoor de Oowend kumme is.

De Babbegei

En Babbegei is äbbes, däs wuu net ine jeeri Schdobb noibaßt.

Mancher hot joo sou wie sou en Voggel, där brauch awwer noch lang net glei ausgerächend en Babbegei ze soi, veschdanne. Woasen richdige Bensmer Kääm- orrer Worzelbäijer soi will, där soll sich liewer Hinkel orrer Gens hoalte. Doodevuu horrer beschdimmt mäinder. Die leje wenigschdens Aijer un wannse doo ehr Schulligkeit geduu häwwe — un woas die Gens oubetrifft dichdig gerobbt sinn — leggt merse beierer feschdlich Geläjenheit in die Pann un hot dann en Broare, där wuu die ganz Noachberschaft rewällisch moacht un vor Neid platze leßt. Es is noch goar net sou lang här, doo waar däs e Ereignis, däs wuu die ganze annern Neiigkeite dief inde Schadde geschdellt hot. Heit is souen Gensebroare orrer soue gebraare Hehnche orrer e Subbehinkel immer noch äbbes, wuu aam schunn beim Gedanke drou es Wasser im Maul zammeleeft.

All die Vorzieg konn souen Babbegei net uffweise. Die Aijer, die wuu där legge dutt kommer net ässe un vuneme Babbegeibroare häwwich bis jetz noch nix guures gehäijert. Häichschdens kommer sich die Färrern vun dem ande Hut schdecke, awwer dann laafe aam die Kinner noach un ruufe: „Gugg mool den Faßnoachdsbajerts!“

Daß iwwrigens sou Babbegeie manchmool aa ehr Mugge hoawwe kenne, doodevoor häwwich in moim Buch „Moi Nadurgeschichd“ de Beweis geliewwert. Doodroi häwwich e ganz gruuuselig Oowendeier beschrewwe, däs wuu e ehrboar Bensmer Familie im zoologische Gaade in Frankfurt mit sou Ooseveggel erlääbt hot. — Awwer aa sunschd sinn sou Babbegeie net sou ohne. Neilich ärschd hot souen Gaschd eme Bensemer Määdche die Unnerlibb doich gebesse, weiler däre Bobb ehr rout ougemooldi Schnuud fore Däikisch Quätsch gehoalte hot. Aa eme ältliche Frailoin, soueme milde oabgelaagerte Joahrgang hot mool soue auslennisch Biest de halwe Noaseflieggel wäkgerobbt, weiler die Woarz, die wuuuen geziert hot, for soi Leibscheis, neemlich fore Aerdnuß ougesähe hat. E zeitlang is sogoar die Owrigkeit gäje die Babbegeie vorgange. Es waar vorm ärschde Wältkrieg. Doomools hat die sougenannt „Babbegeikranket“ grassiert.

Se hot Ehnlichkeit gehadde mit de Diphderiddis. Unnere annerer Kranket, die wuu aa mit de Babbegeie zammehenkst, häwwe manche Leit heit noch ze leide. Mäikwärdiger Weis bleiwe gescheite Leit doodevuu veschoont. Awwer die, wuue Gehärn häwwe, däs wuu an Gräiß dem vuneme Babbegei neher kimmt, kenne vun däre schlimme Kranket leicht befalle wärrn, indem dasse neemlich groad wie en Babbegei alles hoarklaa noachbabble, woase vun annern gehäijert häwwe. Net wenig Leit häwwes aa zu gäärn, sich wie en ächde Babbegei es Kebbcche graule ze losse. — Es gitt joo aa noch e anneri Sort Leit, die wuu vunde Babbegeie äbbes geläärnt häwwe. Se dricke hie un doo aa Aag, manchmool aa alle zwaa zu, woas, genaa betracht, e Schdick Lääwensweisheit is. Aa es Blinzele vuneme Babbegei hot schunn, wanns richdig veschdanne worrn is, zu Erfolge gefiehrt.

Mer sieht, sou Babbegeie häwwe woas zu beschdelle. Mer konnse net sou meer nix, deer nix iwwersähe. Mer brauch awwer net noch mäihnder vun dem Zeik oizefiehrn, dann

Woas brauch mer dann ins Ausland ärschd ze gäih?

Bei uns ze Land gitts doch genunk sou Veggel.
Un sinnse doich die Bank aa net sou schäi,
E Ausnahm doo beschdäädigt nor die Reggel.

Es gitt in unsrer Vadderschadt doch Leit,
Die wuu wie Babbegeie uff sich blehe
Un, groad wie die ze hacke sinn bereit,
Wann ande Wand e Mick se uff dutt reje.

Se blinze falsch, wann in ehr Neh mer kimmt,
Un wäären traut, den kommer nor bedauern,
Weil kaaner ahne konn, wiese geschdimmt,
Un obse net schunn zueme Ougriff lauern.

Däs aane dunse gäärn: Se hoalte schdill,
Vedrehn debet vezickt die listge Aage,
Wann aans ganz zoart ehr Kebbche graule will.
Dann kommer freilich manches mirrem waage.

Se schwätze alles noach dann, woas där sescht,
Där wuu sich sou hot in ehr Gunschd geschleche.
Obs woahr, obs falsch, wanns aa de gräischde Meschd,
Es wärd ganz laut glei in die Wält gekresche.

Mer sieht, net nor in Siedamerigga,
Net nor in Afrigga hots Babbegeie.
Bei uns ze Land, doo gitts vun deene aa
Un dunn sogoar besunnerschd gut gedeihe.

Vor mäih wie zwanzig Joahr häwwich mool vuneme Babbegei vezähle häijern, där wuu beinoh zuere Beriehmheit gebroacht hett, wanner net vor här oigange weer. Es woar em Schmitte Jaggobb soin „Filo“. Den horrer net oigeschbärrt gehadde. Er hot immer uff soim Kewwig gehockt. Blous, wanns zum Aesse gange is orrer wann Kaffee getrunke is worrn, isser uff die Aachsel vum Jaggobb geflooge un horren sou lang am Schnabbard gezowwelt, bisser en Brocke oabkrieh hot. Wann soi Fraa griine Bohne gekocht hot, hot de Filo immer die dicke Bohne ausgekäämt. Doo hot mool die Fraa Schmitt ehr kochend Weschbrieh ausgeleert un do is där Filo, sou veschrocke, dasser vor laurer Engschde un Uffreegung wie verickt inde Kich rumgefllatschert is. De Damb horren ganz däiwig gemoacht gehadde. Doodebei isser an zwaa Mickefenger henke blewwe un hot net mäih hinersich un vorrsich gekennt. Mit veel Mieh hot mern lousgepouddelt. Däs Oamesje hot e paar Färrern losse misse. Mer misse all mool im Läwwwe Lehrgäld bezohale, warum solls souen Voggel besser hoawwe. Jeerenfalls horrer devuu profediert, dann wanner schbeerer wirrer mool inde Kich rumgeflooge is, horrer immer noach de Mickefenger geguggd. — Awwer aneme schäine Sunndoa isser dem Jaggobb doch doichgange. „Däs woar sou“, hot där neilich vezaihlt. „Mer wollte uns sällemool groad ande Disch zum Middoässe hocke. Ich häbb noch die Hand am Schduhl gehadde. Doo is aa schunn moin Filo härgefllatschert kumme. Kaum horrer sich uff mich gehockt gehadde, da isser, de Deiwl waaß wie, oabgerischd un is mit soiner aane Poud in die haab Subb kumme. Er hot sich schäi vebrennt. Kaa Kunschdick, greife Sie mool ine kochend haab Subb noi, obse doo net aa autsche! Däsmool isser in soim Schmärz doichs uffene Kichefenschder geflooge un fort woarer. Wie ich nausgeguggd häbb, horrer vegniegt uffeme Maulbeerbaam gehockt, där wuu im Gaade geschdanne hot. Moin Jousäbb is glei runner gerennt un wollten mit aller Gewoalt runnerschille. „Haijer uff!“, häwwichem zuugeruufe

„en Babbegei is doch kaa Blaum, wanner aa bloo is!“ Doo hot moin Buu e Schdang genumme un hot noach dem Babbegei geschloae. Wie de Wind woar där wäk un aans zwaa drei horrer uffeme houche Baam inde Anlaag gehockt. Ich net faul, häbb e Laarer ande Baam unde Kewwig uffen Aschd geschdellt un als „Filo!“ geruufe „Filo, kumm, gäih in doi Haisel, du kriehschd aa Zoggerche! Kumm Dierche, kumm!“ Wär awwer net kumme is, däs woar moin Filo. Er hot nor die Aage vedreht un is hocke bleuwwe wie e schichdern Määdche, däs wuu beieme Ball uffen Denzer woart. „Soll ichen runneischieße?“ hot doo en Mann geruufe ich gäih schnäll haam un holl moi Gewehr!“ „Gäll, ich glaab, Ehr seid verrickt!“ häwwich dem gesoat. „Ich will moin Voggel lewennig orrer goar net!“ An dem Doa hot die hiesig Feierwehr groad Iwung gehadde. „Wie weers“, hot doo aaner vun deene Feierwehrleit gesoat, „wammer doin Filo naß schbrizte deen. Wanner batschenaß is, konner net mäih flieje un du konnschden dann besser fange!“ „Gäih mer wäk, mach mer kaa Mais!“ häwwich gesoat, „bis ehr mit eirer Schbritz kummt is där schunn lengschd heidi!“ Un sou woars aa. Aerschd isser uff die „Germania“ geflooge un hot sich uff däre ehrn Kobb gehockt. Dann isser, wie soue poar Lausbuuwe mit Schleidern uffen gezielt häwwe innerer Dachgaub vun aam vun deene Haiser inde Promenaadeschdroaß veschwunne. Weils schun sachdunkel woar, häwwemer nix mäih wolle kenne. Ich häbb im schdille gehofft, dass der noch mool de Wää finne deet. Leirer woar däs net de Fall. Schbeerer häwwich häijern misse, dass der am Doa druff uffere Bell im Semenaagaade gehockt hot un dort, weil doomools die Babbegeikranket in Bensem gewied hot, vunde Bollezei runnergescosse worrn is. Er soll dann ausgeschdobbt vunde „Grieselindiaaner“ beim Faßnoachtsumzug im Joahr noinzäiehundertnoinunzwanzig rumgetroae worrn soi.“ Däs also is die Geschichd vum Filo. Erinnert soi Sdricksoal net an däs vun sou manche Mensche?

Ween inde Juugend mer veweht net hot,
Find immer sich zerächd im Lääwe glei.
E Mammekind wärd schbeerer oft zum Schbodd,
Däs sieht mer doo am Schmitt soi Babbegei.

Es Orschinaal

Bei dem Wort „Orschinaal“ brauch mer net glei Hinnergedanke ze krieh, indem daß mer zum Beischbeel glaawe dutt, die Bezeichnung weer e gewollt Zericksetzung orrer goar e Veschimpfierung vunerer Pärsoon un sou, die wuu mer inde Effendlichkeit lächerlich mache wollt. Im Gajedaal. Es hot schunn orik geachtete Mensche un beriehmte Leit gäwwe, die wuu sogoar e geschichtlich Bedeutung gehoabt häwwe un doch als Orschinaale betroacht wärrn misse.

Orschinaale hots zu alle Zeite gäwwe un bei alle Velker. Es sinn ääwe Mensche, die wuu net in die Schabloon vum Alldoagslääwe noibasse. Mer findse bei Houchgeischdige un Dummbeidel, bei Gäldleit un oame Deiwl, bei Houch und Niedrig, beim mennliche Geschlächt wie beim weibliche Geschlächt, vunnde junge ougefange bis in die älteschde Joahrgeng. Orschinaaleträäre zwoar, weilse hoalt „Sonderling“ sinn, net in Masse uff, sinn awwer inde Masse vedaalt wie die Rosiene ineme „Bund“. Mer hotse unner Gelehrte un Kinschdler, unner Houchschdabbler un Bällseck, unner Vebrächer un Menschefreunde, unner Schullehrer, Dokdersleit un Parrer, unner Hannelsleit un Handwaiker, unner Sdienerääl un Sdibießbajjer, unner Faulbelz un Arweiter. Veel Orschinaale platze ball vor Dummheit, annern sinn groad ande Grenz zum Iwwerschnabbe. Dene ärschde kommer e lang Lääwe prophezeie, indem dassen schweer fellt, ehrn Geischd uffzegäwwe aus dem aafache Grund, weilse kaan häwwe, die zwadde schdäähn groad vorm Narrnhaus, wärrn awwer net noigelosse, weilse noch net ganz reif defoor sinn. Es sinn däs die sougenannte „vekannte Schenie“, awwer es gitt Leit, die wuu sich scheniern, mirren bekannt ze soi. De Volksmund nenntse „geschbrizt“, e Zwischeding zwische Veschedann un Bocksbaanigkeit. Die Dumme hoaltese for gescheit un die Gescheite lächle un schille mim Kobb, wannse in Erschoinungträäre.

Awwer en groußer Daal vunde Orschinaale wärd nor däswäje vunde Allgemaahheit sou oigeschduuft, weiler die Schranke, die wuu die sougenannt „Gesellschaft“ — wammer neher hieguggd, manchmoor e schäi Gesellschaft! — in ehre Engschdärnigkeit uffgericht hot, bewußt, orrer uubewußt iwwerhibbt un sich he Deiwel drumm kimmert, woas die Hemmel dezoo soage, die wuu nor ehrn ejene Trott gewehnt sinn. Oft sinn die Orschinaale net die schläächste, äawesou wie aa net e Kornähr die schläächst ze soi braucht, nor weilse allaans iwwer die iwwrige Aehrn rausguggd.

Wanns iwweroal Orschinaale gitt, warum solls doo in Bensem kaa gäwwe? Un wanns zu alle Zeite soure gäwwe hot, warum solle doo net schunn in friehre Zeite in Bensem Orschinaale rummgedabbt soi un es aa heit noch sou Sorte Leit gäwwe? Ich will glei die richdig Antwort druff gäwwe. Bensem woar vun jehär reich an Orschinaale un brauch kaa Engschde ze hoawwe, dasse sou ball ausschdärwe.

Ich häbb im Laaf vunde letschde Joahrn ganz im gehaame all die Ounoome gesammelt, die wuu mer frieher un heit Bensmer Bäijer un Bäijeriene gäwwe hot, wannse vum Volksmund for souene Auszeichnung for wärdig gefunne worrn sinn. Zum Daal sinnse veärbt, zum Daal sinnse reedlich vedient un perseenlich erworwe. Uuwilkierlich denkt mer doo an Gebortsadel un an Vedienstadel. Awwer die sou Ausgezeichnete wärrn net sou ganz mein Schdandpunkt daale, sunschd heense schunn lengschd uff ehre Visiddekoat unner ehrn baijerliehe Noome aa ehrn Ounoome hocke losse. Drum häwwich die Zerrel vun moiner Sammlung ine grouß Sigaankisdid noigeduu, die Kisched venäggelt un nochmoor mirrerer dicke Kordel zuugebunne, dasse joo net in uuberufene Hend falle kenne. Es brauch aa kaan Mensch Angschd ze hoawwe, dasse ärjendwann mool effendlich in Erschoinung trääre. Awwer wann ich als sou allaans dehaam hock un in oalde un neie Erinnerunge schwelg, dann mach ich däs Käschdel uff un nemm aan orrer de annern Zerrel raus. Un wie die Buuwe, die wuu sich weiße Mais hoalte, sou hie un doo aani devuu uffem Rand vun ehrm Kewwich rumflankiern losse un sich an dem drumm un drou fraan, sou frei ich mich an Hand vun soueme Ounomme an där Beoowachtungsgaab, an där Träffsicherheit un an dem ougeboorne Modderwitz vun unsren Vorfoahrn un ehre Enkel.

En groußer Daal vun deene, wuu doo in moim Kaschde oigeschbärrt sinn, woarn mool Bensmer Orschinaale orrer sinns heit noch. Un wann ich mäik, dasses mit meer zu Enn gäiht, dann mach ich es letschde Mool däs Käschdel uff, schreib moin Noome ääwefalls uffen Zerrel un wärfen noi, domit mer net vorgeworfe wärrn konn, ich hett mit Oabsicht moi Sammlung uuvollschedennig de Noachwält hinnerlosse.

Heit loß ich mool net e weiß Maisel aus moiner Kisched raus, sonnern glei en ziemlich ausgewoachsene „Waschbär“ där wuu oalde Bensem sicher noch gut in Erinnerung is. Wie um faschd alle Orschinaale schlinge sich aa um ehn en ganze Kranz vun woahre un erfunnene Geschichdelchin. AA devuu is beschdimmt woahr un ich häbbse däswäje im folgende Gedicht feschdgehoalte:

En Bensmer Mann aus friehre Joahrn,
Im Ort bekannt als Schussel,
Wollt mool ganz frieh noach Darmschdadft foahrn
Er woar noch halb im Dussel.

Zevoorde horrer schnäll gedabbt
Soi Aktemabb im Laafe.
Rennt an die Bahn — es hot geklabbt.

Glei dutt's Billjet er kaafe.

Er heert, es hett Vescheerung heit
De Zug — Kaum wärd er's inne,
Doo denkt er: Ei, doo is noch Zeit,
Mool schnäll dort ze veschwinne.

Un wuu e Null die Deer veziert,
Doo isser schnäll veschwunne
Bei dem doo hot's als oik prässiert
Sou um die Mojenschdunne.

Kaum horrer doo soi Sach vericht
Un will sich färdig mache,
Kimmt schun de Zugg eraagezischt.
Do haabt's jetz färou mache.

Schnäll knebbt er, woas ze knebbe woar,
Rennt fort dann wie besässe.
Doch in de Raasch, faschd um e Hoahr,
Heerer soi Mabb vegässe.

Er krieh en Platz noch Gott sei Dank.
Soin Zugg, där dutt schun rolle. — —
Jetzt lacht's und kichert's uff de Bank.
„Woas nor die Äisel wolle?“

Es Lache nimmt kaa Enn jetz mäih.
Die Weibsleit kreische zamme.
Doo schbringt er wiedend in die Häih.
„Eich soll joo Gott vedammel“

„Woas is denn lous?“, sou rieft er aus,
„Ehr Simbel, ehr, ehr Seckel!“
Doo feilt em unnerm Oam eraus
En runder Oabtrittsdeckel.

Er hot vorhie dort uffem Cloo,
Wie groad soin Zugg is kumme,
Anschdatt soi Mabb den Deckel doo
Schnäll unnerm Oam genumme.
Muß ihn groad trätte däs Maleer!
Ach, deet där Zugg doch hoalte! — —
— — — — — — — —

Mer soll, prässiert's aa noch sou sehr,
Soi Gdanke zammehoalte!

De Wärtschaftsschdreib

Die Uursach devuu ist maasdendaals de Sack de Bennel net wärt. Es wärd aanner gefobbt, mer „nimmten uff de Oarm“ orrer „uff die Schibb“, mit aam Wort, mer treibt soin Utz mirrem. Alles is maiselschdill. De aanner duft sich net mukse, er duft kaan Mukser, als deeten däs alles nix ougäih. Er kennt joo uffmugge un uffdrambe, er will sich awwer die Poar Schdiwwel net sälbschd ouzieje. Weiler kaan Wärrerbatt helt, wärd weirer gegiegst. Mer häijert net uff ze schdorrn, ze bätze un ze rezze, bisser sich endlich embert. Aa Wort gitts aanner, es wärd geschdichelt un gehetzt, bis där, wuu mer ausem Haisel bringe will, in die Woll un immer mäinder in die Raasch kimmt. De Dischbudd wärd gräißer un all die, wuu bis jetz sich zerickgehalte häwwwe, henke sich noi. Däs äjert den Gefobbde sou, dasser aus Rand un Band kimmt. Jetz wärrer räwällisch, ausschierig un fuchsdeiwelswill. Er sieht rout. Aerschd isser griigääl vor Zorn dann blatschrout. Er is inde Raasch wie en Kiehbauer, es schdaitem die Gell un er kennt alles, woas voren kimmt verrobbe in dausend Fäzte. Awwer de Gajner reskiert als noch en Rand, er hot e Maul wie e Schwärtche.

Doo lauft dem annern awwer es Dibbche iwwer, woas ze veel is, is ze veel. Jetz horres soatt, er hots dick, sich als weiter veutze ze losse. Er haabt soin Gajner alles zamme, dann däs gährern - doch iwwers Bohnelied un iwwer die Hutschnuur. Där soll net allaans soi Mailche wetze kenne, er konn aa mool soi Maul uffreiße un es dem mool schdecke. Es wärd mool dichdig ausgepackt un soi Maul gäiht debei wie en Endebärzel. „Ehr Lumbeseckel!“ Kreischter ins Lakaal „Däs häijert jetz uff! Wannder Eich mit aam reiwe wollt, uutzt Eich mit Eires gleiche. Bennelt mirrem annern ou, es sinn genunk doo, die wuuer ouranze kennt. Däre Hack wärd glei en Schdiel gefunne soi!“ Doo rieft aaner ausem hinnenschde Eck vum Wärtszimmer: „Raachder Dir?“ un en zwadde: „Hannes, hoalt die Lufd oi!“ Jetz hots awwer wäiklich geraacht. „Awwel hots dreizäie geschloa!“ seschd unser Häld, schdaiht uff un guggd im ganze Wärtszimmer rumm. Er ärrt sich wanner glaabt, soi Gajner deen sich jetz ine Mausloch vekrieche, im Gajedaal, die wärrn jetz noch schbitzer. „Mach dich net zu bekannt!“ ruufensem zu „mach Dich net zu grii, sunschd frässe Dich die Gens!“ „Kummt nor mool här, wannder woas wollt! Ich mach Eich de Kroae raus! Ich joag Eich, daß de die Schlabbe veliert! Wuu ich hiehaag, weckst kaa Groas mäih! Eich solls Maisel beiße, Eich Kafruuse, Eich Zoores, Eich Koores, Eich Lumbekoorees, Bagaaschekoorees, Eich Kriggevolk, Eich — Labbäärschl“ Alles is bums schdill, dann en jeerer is geschbannt druff, woases jetz gitt. Richdig am gäjeniwwerschdaihende Disch schdäiht aaner uff. Es is en windger Bruuer. Mer waaß „däs is kaan sauwer“ un „där raacht kaan guure“. Er hots Hiedel uff Krageel hocke un er kimmt maasdendaals schunn in die Wärtschaft, um mit aam Krach un Krambool ze kriehe. Er issen richdige Krachmächer un Krawallmächer. Bekannt is där bei alle Wärt als Brillaff un Wärtshauskrescher. Där schdaiht also uff un brillt in die Schdoob noi: „Soll ic hem aani zwische die Herner wichse? Woart nor, ich haabter aani uffde Wärsching, daßde Blattfieß kriehschd, daß de en Quätschebaam foren Galleroawebusch ouguggschd!“ Där aanner is awwer aa net faul. Er is net uffs Maul gefalle un seschtem vors Pläß, woaser vunem denkt. „Du olwerner Kärl, du Haabuchener“. Nor här, wannde woas widd woas widde dann, du Olwel, du miseraawele schroher un brädaaler Klouwe. Alle Leit wisse, woas de Foren Gaschd bischd, du Schwammbuggel, du Bankrottmächer!“ letz schbringt alles uff. E paar Hitzkebb schdelle schunn ehr Schdihl zeräächt, dasse druffbelze kenne, wanns sou weit is. „Nemmen am Kanthroocke! kriehen am Schlawiddche!, haawem ins Gnick!, haawen, dassem die Schwaad kracht!, haawem uff die Schnuud!, schloaem in die Anke!, hubbsem ins Gnick!, haawem uff de Knorrn!“ Däs sinn nor soue paar vun deene menschefreundliche Ufforderunge, die wuumer vun alle Seite här ze häijern krieht. Die zwaa Schdreitmichel schdaihn sich dicht gäjeniwwer. Es häwwwe sich zwaa Badeie gebild, die wuu net oabwoarte keene, bisses zum Klobbe kimmt. „Schloaem doch aani uffs Pläß!, leierm aani!, kläwäwem aani!, gäwwem anni uffs Dubee, dasser die anner net will!, gäwwem soi Magges wamsen doich!“ Endlich isses sou weit. Aijend aanner gitt dem Hauptkraageeler en Schdumber un es dauert net lang un se bumbe sich rumm wie die Geil. Aa doo losses die, wuu drummerum schdäih an laute Uffmunnerunge net fehle. „Schdellems Baa!“ rieft de anne, „Haawen dout!, Moigsen oab!“ de aanner. Wie se sich e Weil gäjeseitig rumgebumt un uff de Knorrn gehaawe häwwwe, dasses nor sou gekracht hot, nimmt uff aamol der anne den annern am Krotze un schillten wie en Haas. Där awwer net faul un nimmt den ande Krawadd haabtem in die Fräß un bolliertem die Fratz, daß dem es Feier ausde Aage

schbritzt. „Hoalt mich, ich kenn mich net mäih!“ rieft där außer sich vor Wut. Un jetz wärd sich görjeseifig vedrosche, vedoachdelt vemeewelt un die Visaasch vedällert, dassen alle zwaa es Heern un Sähe vegäiht. Moine Härrn, doo hots awwer schäi Knibbel oabgesetzt un ball hot jeerer e Bloomeel gehadde, däs wuu mer noch värzaih Doa noachhär gesähe hot. Wiese sou mädde im Vedräsche woarn, is de aane geschdolwert un batschdig horrer uffem Borrem geläje. De anner wärf sich iwwern und jetz wäijelete sich rum, dasses net mäih schäi is. Wär deene in die Klubbe fellt, där hot nix ze lache. „Schloaem wärrer soin Galleroawehoals!“ wollt groad de Adam ruufe, doo is die Bollezei kumme. Die zwaa Badeie häwwe sou geduu, als weer goar nix gewääst. Unser zwaa Hälde awwer hocke sich mädde unner ehr Leit un mache demit Brulljes, daß ehrn Gajner soin Treff kreicht hot, dassem soi Fätt gäwwe häwwe un daß jeerer veloorn is, där wuu in ehr Klubbe fellt. „Där is mer däsmool net ausgewitschd! Dem häwwichs schunn lang gedärmt, ich häwwem poar schäine ausgewischd, där hotse mool schäi kriht, där hot mool schäi soi Feng kriechl“ mit dene Behaaptunge wärd de gemiedliche Daal vum Oowend ausgefillt un ball sinn sich all driwwer aanig, daß, wanns aa mool Wichs gäwwee hot, doch alles ganz harmonisch velaafe is.

Däs wuu ich doo owwe zum beschde gäwwe häbb, is nix annerschder als wie e Zesammeschdellung vun Bensmer Wärter un Ausdrick, die wuu sich uff de Schdreib beziehe.

Un doo wirrer nor uffde Wärtshausschrdeit. For de Schdreib unner Kinner un foren Eheschdreib hot de Bensmer noch soi „Schbezialausdrick“. Mer sieht alsou: De Bensemmer is e oik friedfärdig Naduur un alles annerschder als en „Wäscher“. Sou aaner babbelt un faggelt net lang. De Bensmer awwer wärf schdatt mit Bierkrieg mit Ausdrick um sich, die wuu freilich net immer for zoada Gemieter beschdimmt sinn, awwer määider als wie e „Knallaag“ schbringt sälde debei raus. Wann am neechschde Moijend de Rouches ausgeschloofe is, dann is alles vegässe, dann is alles vebei -- bis zum neechschde Mool, veschdanne!

En Feschdzugg un woas mer draus läärne konn

En Feschdzugg schäiht im klaanschde Näscht
Wie inde Schdadat, bei jeerem Feschd
Im Mittelpunkt schun lang devoor
Haiert mer am Schdammdisch, im Kondoor,
In jeerem Loade, wuumer kaaft,
Wannde Balwierer oi aam saaft,
Am Kaffeedisch, beim Middoagässe,
Aa inde Käich, net ze vegässe,
Im Fäld drauß, bei de Danzmusik,
Im gräischde Druuwel un Gedrick,
Beim Brenne vunde Weibsleithoarn,
Selbschd, wammer Eisebou dutt foahrn,
Uff Schdroaße, Gasse, iwwroal dort,
Wu Leit sich träffe vun dem Ort:
„Wie wärds dann mit dem Feschdzugg wärn?
Ward mer im Wärrer sich net ärrn?“ — — —
Där aane waaß es schun genaa,
Gesoat hotsem e oaldi Fraa,
Daß mer gefaßt soi mißt uff Räje.
De zwadde helt dem dann engäje,

Daß, wannde Wind sou bleibe deet,
Die Wolke däi vetreiwe deet.
De dritt, dar prophezeit beim Woi
De allerschäinschde Sunneschoi.
Dem värde isses sunnekloar:
Däs wärd sou wie vegange Joahr.
Do woars noch mojens wunnervoll,
Die Sunn hot dann gebrennt wie doll,
Un alles hot im neischde Schdaat
Neigierig uffde Zugg gewoad.
Die Musik, die hot schunn gebloose.
Die Vorreirer in weiße Hoose
Mit schwazze Fräck un im Zilinner,
Die häwwe groad em Trupp vun Kinner
Noch zuugeruufe: „Platze gemoacht!“
Un mit de Gail sich rumgeploagt,
Do hots uff aamol, Gott solls wisse,
Getratscht — woas is mer ausgerisse!
Im Aageblick woar uffde Gaß
Däs Publigum ganz batschenaß.
Die Mannsleit mit geschdellte Kräje
Sin fortgerennt doo unnerm Räje.
Die Weibsleit hinnenoo, gekrenkt,
Die Reck iwwer die Kebb gehenk
Woas doo kuputt woar glei an Sache,
Däs hett aam kenne rasend mache.
Glei bei de Ouzigg ougefange:
Im Aageblick woarn oi die gange
Die Knie, die woarn eruffgezooge,
Un ärschd am Wams die Ellebooge,
Die woarn noach owwe ruffgeschnärrt,
Die ganz Fasoo, die woar vezärrt.
Im Wasser is mer rumgedabbt ,
Es Hemm hot aam am Leib gebabbt,
De Schnaggo woar glei oabgefärbt,
Die Schuh, die woarn wie frisch gegärbt.
Aerschd bei de Weibsleit — däs Maleer!
Ei guggt gefelligst nor mool här!
Wie nasse Katze sähn die aus.
Es Wasser drebbelt unne raus.
Die Unnerreck, ärschd frisch geblaaschd,
Sinn ganz vezoooge un vewaascht.
De Schlambes babbden an de Schuh,
Die Oabsetz bambele devu.
Un ärschd die Bluuse, woasen Schreck,
Die henge doo wie nasse Seck.
Doo, wu es Wasser runnerlaافت,
Wärn grii se, rout un gääl geschdraelt.
Un dann die Hiet ärschd, frisch ganiert,
Sinn all glei volligt kabeniert. — — —
Mit aam Wort, däs däs woar een Doag,
Där gäiht de Leit bis heit noch noach. — — —

Sou dunn de Oslde ehr Gedanke
Ball niwwer un ball riwwer schwanke.

Die Jugend leßt sich net beärrn.
Sie denkt: däs wärd schun alles wärm!

Un wie? Se hot joo wäiklich Räächd!
Woar ärschd die Aussicht noch sou schläächd,
Hot mer aa kaum gehofft noch druff,
De Baremeerer schnärrt jetz ruff.
Un, woas die Zeidung prophezeit,
Däs widerlegt die Wäiklichkeit.

De Wind schleggd um, un in poar Schdunne
Do is die letschdi Wolk veschwunne.
Es lacht de hällschde Sunneschoi,
Groad wie därs prophezeit beim Woi.

Aus rings de Umgäjend erumm
Schdreeamt jetz ebei es Publigumm
Uff Wägge, Scheese un uff Rärrer,
Ebeigelockt vum schäine Wärrer.
Die wuu ze Fuß ärschd bei sinn kumme,
Die häwwe goar net oabgenumme.
Die Feschdzuggschdroaße woarn veschdobbt;
Mer wärd ball hie, ball härgerobbt.
Noach vorn kona Kaans mäih un zerick
Vor laurer Schiewe un Gedrick.
Un doch is alles fröh geschdimmt,
Weil sicher ball de Feschdzugg kimmt.

Dort biegt er awwel um die Eds.
En Herold, där mescht vornewäk.
Es is de Bäckermoaschder Chrischd,
En oaldgedienter Gawallrischd.
Er sieht vun dene veele hunnert,
Net wenig schdolz, sich oik bewunnert.
For ihn is däs e woahri Luschd,
Drum wärft er schdolz sich in die Bruschd, —
Groad wie er grießt sou wärdevoll,
Do fellt soi Gälche aus de Roll.
De Chrischd, där schnauft jetz schwer vor Zorn.
Dem Gailche isses leichder worrn.
Es kreischd do alles laut vor Lache.
Sou gäihts, wammer will Brulches mache.

In weiße Klaarer — ohne Schbaß —
Goar mandien wärrn die Aage naß,
Sieht mer jetz Madchin, junge, oalde.
Wuu in de Hend Gärlande hoalte.
Aus Dannegrii mit gäale Rouse.
Vor Riehrung dutts do manchi schdouße.
Sou manchi oald Erinnerung
Wacht uff — Mer woar jo aa mool jung.

Woas hot mer sälbschd sich als getraat
Uffs ärschde weiße Feschdzuggsklaad. —
Do rieft aans aus de hinnerschd Reih:
„Die Hinkelskätt is aa debei?!”
Där kommer iwwern Wää niet traue!
Un die is bei de Feschdjungfrau?
Groad ausgeräschend die? Ach Gott!“
Die Riehrung schleggt jetz um in Schbott.
Mer kroamt die ältschde Sache vor,
Leßt ball an kaanri e gut Hoor
Un hot däs Ordaal gier baraad:
„Mit dene moacht mer doch kaan Schdaat!“
Aa Wort, wie die Erfahrung lehrt,
Hot oft e Ordaal umgekehrt.

Un wie mer sou noch dischkeriert,
Kimmt jetz die Musik oumaschiert.
Glei vornehär de dicke Daun
Mit soiner lange Zugposaun.
De Schwaaf, där pärlem vunde Schdärn.
Där wärd noch heit woas inne wärn.
De Nickelsfritz mim grouße Baß,
De „Schrecke vunde Aalegaß“,
De Gintershannes mit de Fleed,
De Schambes mit de Bläschdrumbeed
Un annern noch mit weiße Hoose.
„No, die vollfiehrn heit mool e Bloose!
Ob falsch se schbeele, issen Worschd!
Die denke aa nur an de Dorschd!“ —
Propheete wärrn im ajene Land
Ganz sälde wälklich aanerkannt.

Jetz kumme, schlichd, in weiße Hoarn
Zwaa Juwelaare härgefoahrn.
Ehrn Wagge is mit Grii veziert
Un schäi mit Blumme ausschdaffiert.
Es sinn die Grinder vum Veroin.
De aane is de Säppel Groin,
De anner is de Munde Pärer.
Im ganze Ort kennt die e jeerer. —
„De aane hot in seiner Jugend
Net ausgezeijend sich doich Tugend,
Hot hocke losse ball soi Fraa,
Is noi dann noach Amerigga.
Un wie er wirrer kumme is,
Horrer gehadd glei däs Geriß.

Warum? — Weil iwwroal er schbendiert.
Ja, Leit wie die wärrn aschdemiert!
De anner woar jo aa kaan guurer.
Där hot doch mool soin ajene Bruurer
Um hunnert Gille gladd gebroacht
Was sinnsem doomols noachgemoacht!

Un heit sinn däs die Ehremenner!
Ja, ja, die Wält wärd immer schenner!“
Sou duschelt mer sich haamlich zuu. — —
Jetz sinnse doo — un — wie im Nuu
Wärn Hiet un Discher houchgeschwenkt,
Die Aeärm die wärrn fasched aus gerenkt.
Un „Hurrah!“ nette vun alle Seite, —
Die zwaa bedanke sich bescheide.
Aa Blumme, ganze Schdraiß sogoar,
Die wärft mer zu dem Juuwelpoor. —
Wär aam zu reiche Beifall schbend,
Hot sicher haamlich schunn geschennt,

Kaum hot de Juuwei sich geleggt,
Wärrn wirrer houch die Hals gereckt.
Es kimmt en Ritter, houch ze Roß
Un hinnerm här en ganze Troß
„De Graf vun Seckel“, seschts Programm,
Aus oigesässnem Adelsschdamm.
Soin fättgelräßne Ackergaul,
Dem leeft de Kauschaum ausem Maul.
Er hot kaan Schbaß schoints an dem Feschd.
Er fehrt jo sunschd nor Sand un Meschd.
Ei is de „Max“, wu jeerer kennt.
Aerschd neilich woarer doichgebrennt. —
De „Ritter“ is de Bumbefranz,
De Suu vum Wärt „zum griine Kranz“,
Wuu als den saure Woi verzabbt.
Hed horrern Schnorres ougebabbt.
Soi Backe sinn bemoolt mit Foalde,
Daß mer ehn kennt for alder hoalte.
Dochs kennen glei die ganze Leit.
Se sinn zum Utze gäärn bereit. —
Un wie soin Gaul poar Schbring riskiert,
Wie uff Kummando alles wiehert.
Im Saddel fellt de Franz zerick.
De Hälm, där ritschdem dief inns Gnick,
Un engschdlich helt där oame Drob
sich schnäll noch an soim Saddelknobb.
Es ist ist vunde Erhaawenheit
Zum Lächerliche goarnet weit.

Die Brauerei wollt zum Gelinge
Vum Feschdzugg aa e Obber bringe.
Se hot e Färrerroll geschickt,
Mit Bierplagaade ausgeschmickt.
„Gambrinus“ thront druff majeschdeedisch
Un grießt noach alle Seite gneedig.
En goldne Becher durrer schwinge,
Um Schdimmung sou ins Volk ze bringe. — — —
Poar Borsch, zum allgernaa Pläsier,
Die hocke vorn un drinke Bier.
Se grehle, un makiern die Volle.
Se schbeele wäiklich gut ehr Rolle.

Ehre Iwwernut wärd immer grasser,
Se schdärzes Bier e noi wie Wasser.
De Zuschdann woar sou ball erreicht,
Wuuse noch awwee vorgedeischt.
Doch wiese dann die Leit begosse,
Hot däs sich kaans gefalle losse.
Un wiese goar ze oik gedollt,
Hot mer poar runner sich gehollt
Un korzenschlosse, ohne Zaage,
Ganz dichdig mool de Frack vahaage. —
De Alkehool, Im Iwwefluß,
Fiehrt leirer edfers zum Vedruß.

Un weil däs alles woar sou schäi,
Kimmt jetz e zeitlang goar nix mäih.
Die aane glaawe ganz beschdimmt,
Es weer vebei, weil nix mäih kimmt,
Die annern wolles besser wisse:
De Feschdzugg is, schoins, oabgerisse!
Die Weibsleit ruufe mädde noi
„Es wärd doch nix bassiert doch soi?!” — — —

Mer häerts vun weirem wirrer bumbe
Jetz gäiht vun neiem ou däs Schdumbe,
Mer dutt in Schhdreit mit deene kumme,
Wuu vorn die Plätz aam wäkgenumme. — —
Schunn konn die Maschmusik mer häiern.
Mer leßt sich jetz doich nix mäih schdeern.
E jeerer schbitzt nor noach dem Eck. — —
Do kimmt en groußer Wasserweck,
Getroage ufff zwaa lange Schdange.
„Där kennt for värzäih Doa aam lange!“
Dann, uff zwaa Riesegawwelzinke,
Dutt jetz e Worschd eriwwerwinke.
E Flasch, sou houch wies Schbritzehaus,
Die guggt noch hinnedrou eraus.
Es gäiht doich all doo jetz en Ruck:
„Naa, wäiklich woahr, däs issen Zugg!“
Wuu Weck un Wurschd un Woi regiert,
Do is die Schdimmung garendiert!

Poar Mädchin, Blummekrenz im Hoar,
Die schdelle jetz de Friehling vor.
Nor is de Friehlig doich die Reih
Bei d e e n e Mädchen lengschd vebei.
De Summer, wu dehinner kimmt,
Is ganz uff Rouse oabaeschdimmt.
Doch leirer woar die Rousezier
Vun vorn bis hinne — aus BabierI
E Freiloin, wuu en Becher helt,
Hot kiehn de Härbschd doo vorgeschedellt.
Aus Wadd en Schnäimann, haichschd bescheide.
Där soll de Winter dann bedeide. —
Es hilft aam iwwer manchen Dräck

Die Fandasie ganz leicht ewäk.

Net wenig hot mer sich veschbroche
Vun dem, woas jetz vebeigekroche.
En Drache woas, aus Leinwandfätze;
Grii ougeemoult, zum gräischd Ensetze,
Besunnerschd vunde Kinnerwält.
Ball hot mer schmunzelnd feschdgeschdellt,
Daß, wann däs Dier sich fortgezuggt,
Vier Tornschuh häwwa rausgeguggt. — — —
Un hinnenoo is schdolz un forsch
Gererre kumme de Sankt Schorsch.
Sein Panzer woar, samt Bandelier,
Vumme franzeesische Kerrassier.
Mim Hälm issen zeräächd net kumme
Un hooren efters oabgenumme,
Die Eiseschiene ande Baa,
Die bassem net un sinn ze kлаа.
Die Lanz is aa net ougenehm.
Sie bleibt als henke inde Beem. — — —
De Philipp, wuude Schorsch makiert
Hot däs Gefiehl: ich bin blamiert!
Ja, ja, die Uuzulenglichkeit
Hot veel Endeischung schunn bereit.

E Schäiselche uff Gummirärrer
Un mim Vedeck aus schwazzern Lärrer
Kimmt ougefoahrn jetz. Uffem Bock
Sitzt ineme ritzeroure Rock
Un mirreme houche Duchzilinner
De Kutscher. Uffem Sitz dehinner
Im Biedermeierhochzigschdaat
E Päärche. — Im geblimmde Klaad
Die Kathrin un im grüne Frack
De Jaggobb mirreme Schaboklak.
Däs hett aam wenig joo geschdeert:
Doch äbbes hot sich net geheert:
De Jaggobb woar zu dief beglickt
Un hot die Kathrin rumgedrickt.
Es häwwa drou sou manche Frumme. — —
Gebiehrend Äjernis genumme,
Die Zärtlichkeit, wuu Neid erweckt,
Wärd immer annerschd ausgeleggt.

De Zugg is aus un alles rennt
Jetz doichenanner, wie wanns brennt.
Die aane schdärze wie besässe
Noach vorn aus puurem Kunschdindrässse,
Um noch emool de Zugg ze sähe;
De annern is nor drou geläje,
E billig Wärtslakaal ze suche,
Wu sich beim Kaffee un beim Kuche
Die Weibsleit mool veschnaufe kenne,

Die Mannsleit dune dann zu sich wenne
De Ribbcher, Handkees un de Worschd,
Em frisch Gloas Bier dann for de Dorschd.
Se losse Zugg mol Zugg jetz sei,
Bier is jetz Drumb un neie Woi.
Woas weer es Lääwe doch sou schweer,
Wanns Aesse ne tun Drinke weer.

Zwaa Zeitolder

Wie ich neilich in moiner Schdobb gehockt häbb un groad driwwer noachdenke wollt, woas ich Eich vun friher un heit vezähle kennt, is moi Sohnsfriaa roikumme un hot gesoat. „Oopaa!“, hotse gesoat, gäll, du bischd sou gut un gischd mool uff die Kinner oacht, dasse nix ouschdelle duun. Ich muß neemlich mool schnäll in die Schadt, awwer ich bin im Aageblick wirrer doo!“ No, woas souen Aageblick bedeire dutt, waäß ich joo. „Schunn gut!“, häwwich gesoat „gäih nor getrouschd fort, ich wärd die Kischd schun schmeiße! Un – häbb weirer simelert. Wie lang waäß ich riet. Jeerenfalls woars allmeelich duschder woarn, sou, daß ich den Aageblick owwerflächlich uff zwaa Schdunn taxier.

Siedend haab simmer doo pletzlich die Kinner oigefalle. Nix hot sich inde Schdobb driwwere gereegt. — Wann Kinner ruhig sinn, dann isses meischd net ganz geheier. Entweerer, se häwwwe woas ougeschdellt, orrer se häwwwe die Geläjenheit benitzt un sinn ausgerickt. Där Gedanke is mer glei doich de Kobb geschosse. Wie en geeelde Blitz bin ich uffgeschbrunge, häbb die Schduwwedeer uffgemoacht, die wuu zuude Kinner fiehrt, un häbb noigelinist. Doo häwwich zu moiner Iwerrraschung feschdschdelle kenne, daß kaans vunen ausgeschlitz woar. Im Gajedaal. Es Määdche hot doogehockt un hot eifrig an soine Schuuluffgaawe geschrewwe, De Klaa awwer, där wuu däs Joahr groad in die Schuul kumme is, hot sich mit soim Mäiklinbaukaschde veweilt un woar sou in soin Bosselcheskroom vedieft dasser mich goar net glei bemäikt hot. Endlich horrer uffgeguggd un hat mich schdäih sähe. „Du, Oopaa!“ horrer geruufe, „gugg mool här, woas ich doo gebaut häbb. Gälle, däs is schäi?“ - ich häbb wäiklich schdaune misse, wie ich mer däs neher betroacht hoabb. Doo hot doch där klaane Krotze en Kraane zammegebosselt gehadde an dem wuu awwer aa goar nix vegässe woar. Mit alle Schikaane, soag ich Eich. Un wißter woas? An dem Kraane hot aa alles bis uffs klaanschde funktioniert. Ganz schdolz hot mer jetz där Grubbes soi Moaschderwäik vorgefiehrt. Wubbdig, hot e kaa Audooche aneme Hooke gehanke un is ruff un runneregeleert worrn, als wann däs e Salbschdveschdennlichkeit weer. Mit soine klaane Fingerchin horrer alles sou ordenanzmeeßig zammegeschraubt gehadde, wies en Groußer aa net besser hett färdig bringe kenne. Un er hot sich gefraat, wie en Schnaikenig, dassem alles sou gut gelunge woar „Sieschde, Oopaa!“, horrer gesoat „däs doo is die Saaldrummel. Wamder drou rummleiert, gäiht die Kordel iwwer die kaa Roll doo owwe unde Hooke mescht rupf un runner. Un daß ich aa doohie kumme kann, wuu die Sache leie dunn, die wuu ich ruff un runner leiern will, häwwich unner däs Geschdell vier Rärrer hiegemoacht. Gummool, wie das gäiht!“ Un er hot däre Klaane noachenanner faschd ehr ganz Bobbekich drougehenkt un geleiert un geleiert, bis sich där Farrem an de owwerschd Roll ausgehenkt hot.

Ich häbb e Weil zuugeguggd. Dann bin ich beruhigt aus de Schdobb gange. Ich häbb gewißt: Doo brauchschde nemmäh uffzebasse. Die sinn iwwer un iwwer beschäftigt. — — Wie ich wirrer allaans woar, häwwich for mich sou moi Betroachdung gemoacht. Ich häbb mich neemlich gefroagt: „Hette meer als Kinner friher aa an sou äbbes Schbaß gehadde?“ Ich muß geschdäih — naa, an soueme tächnische Kroom net. Wann uns mool e Schbeelzeik in die Klubbe gefalle is, däs wuu mirreme Uhrwaik un sou in Beweegung gesetzt is worrn, dann häwwemer net ehnder geruht, als bisses kaput woar un bis mer gewißt häwwwe, wies innwennig ausgssähe hot. Doodemit woar awweraa unser ganz Indrässe drou veschwunne. Unser Neiger woar befriedigt. Noachdems noch volligt kabniert woar,

häwwemer däs Schbeelzeik wäkgeschmesse orrer veschdeckelt, daß mer net for unser Bemiehung
noch owwedroi unser Schmiß krieh häwwe.

Zu moiner Kinnerzeit woar unser Indrässe uff ganz annern Sache gericht. Im Maschinekroom
häwwemer uns iwwerhaapt net ausgekennt. Doodefoor awwer umsou mäinder inde Naduur. Mer
häwwe faschd jeeri Platz gekennt un jeeren Käwwer. Wammer als mit unsren Schmärrelingsnetze un
unsren Bodanisierbixe ausgezooge Sinn, dann simmer uns vorkumme wie halwe Naduurforscher.
Jeerer vun uns hot e Härbarium orrer e Aquarium, e Terrarium orrer e Schmärrerlingssammlung
gehadde. Un woas for schäine Schdaa hot mer doomools ums Auerbächer Bäigwäik gefunne.
Wammer zwische deene Fälsbleck un dem Gerell rummkroche sinn un häwwe die schäine roure
Granaade gesucht, woarn mer in unserer Fandasie in Kalifornie bei de Goldgräwer un mädde zwische
wille Indiaanerschdemm, die wuu uns uffgeluert häwwe un alle Aageblick sich uff uns häwwe
schdärze kenne. Iwwerhaapt häwwe die Indiaaner in unsrer Kindheit e graußi Roll geschbeelt.

Veel oalde Bensmer kenne noch die sougenannt „Gaadeschbitz“. Se hot ande heitig „Houchschdroaß“
ougefange. De Wää is dann schree hinnerm Gaade vunde Fraa Dokder Schmitt här bis ans
Gimnaasium ginge un vun doo aus is mer dann doich en Houhlwää bis zum heitge „Brunnewää“
kumme. Haiser, hots doomools mit aaner Ausnahm dort net gäwwe. Die ganz Gäjend woar noch aa
Wildnis. Däs hat uns groad sou gebaßt. Dort häwwe die „Apache“ gehaust un die „Siuxindianer“, de
„Winneduu“ unde „Waldleifer“, de „Oald Schedderhend“ unde „Oald Feierhend“ de „schbringende
Panther“ und „Falkeaag“, „die bluudig Hand“ un die „Adlerfärer“ un wiese all gehaaße häwwe, die
Halbgedder vun unsrer Kinnerzeit. —

Die Noome häwwemer uns all sälbschd zuugeleggd gehadde. Un wann ich heit zerickdenk, muß ich
soae, witziger heense net ausfalle kenne. Doodebei häwwemerse goar net vunde schadssig Seit
genumme, sonnern doutärnschd. Awwer daß en uugewollte Witz oft de beschde is hat sich aa doo
wirrer gezeigt. Ich häbb zum Beischbeel „de schbringende Panther“ gehaaße un woar schdolz druff.
Ich kann mich, freilich drou erinnern, daß ich immer fortgeschbrunge bin, wanns brenzlich worrn is.
Es „Falkeaag“ woaren houchgeschossene mazzelaagige Buu mirrorer Brill uffde Noas mit sou dicke
Glässer, daß mers Blinzie krieh hot, wammern hot in die Aage gugge wolle, De „Winneduu“ woar e
klaa, aadäämig Kärlche, däs bei jeerem Schdumber, glei ougefange hot ze plärrn un fortgelloffe is.
„Die bluudig Hand“ woar e wevehnt Mammakind. Doodefoor woar awwer de „Oald Schedderhend“
en Raudi, wie ichen gräißer moi ganz Läawe lang net mäih gesähe häbb. De „Oald Feierhend“ awwer
woar e richdig Traanfunsel. Däs schdäiht feschd; es woar e oik zammegeschdobbelt Gesellschaft.
Wuu frieher die „Sandrutsch“ woar weirer unne, is zwische poar Fälse e Quell aus de Aeärd
rauskumme. Dort woar e Vediefung, die wuu immer mit Wasser ausgefüllt woar. Frei noach Karl May
woar däs unsren „Silwersee“. Dort hot aaner vun uns e Bobbekicheleffelche vegroawe gehadde. Däs
woar de „Schatz im Silwersee“. Doodrum häwwe sich die meischde Gefächde un Schloachde
oabgeschbeelt. Aani devuu will ich in alle Aanzelnheite vezähle, schunn däswäie, weilse
wenigschdens fore Zeit lang – mit de Venichdung vun unserm Lieblingstraam geend hot.

Es woar mädde im Summer, soagemer mool im Joahr 1889. Ich „de schbringende Panther“ häbb mit
schdickes finf annern Routhaid de Schatz im Silwersee bewoacht. For alle Fäll häwwemer glei däs
Leffelche ausgegroawe un ich häbbs in die Hoosedasch geschdeckt, dasses vunde annern net hot
eroowert wärrn kenne. De „Winneduu“ woar am owwerschde Rand vum Raa noachem Käichbäik zuu
uffposchdiert. Er hot sich dort unneme dicke Ebbelbaam veschdeckelt. „Die Adlerfärer“ hot doo
geschdanne, wuus heit zum „Krobb“ soim Schdaabbruch gäiht un es „Falkeaag“ im Houhlwää unnerm
Bildschdeggel däs wuu schbeerer for de Waldparrer Knodt uffgericht worrn is. Mit moine
Käärntruppe, die wuu aanzig un allaa aus de „bluudig Hand“ be- schdanne häwwe, häwwich am Rand
vum „Silwersee“ geschdanne. Die „bluuring Hand“ hot im Groas geläje un woar oigenoggelt. Doo is
uff aamool de „Winneduu“ de Bäik runnergeritschd kumme un hot geruufe: „De Schitz kimmt!“ Meer
net faul, uffgepackt un woas gischde woas hoschde de Brunnewää owwenaus gemoacht. Doich den

Alarm woarn aa die annern Poschde ganz ausem Haisel. „Die Adlerfärer“ is an uns vebeigerennt, als wannde Deiwl hinnerer häi weer.

Mer sinn awwer net lang geschbrunge, doo hot sich uns e Hinneris finde Wää geschdellt, mit dem wuu mer am allerweenigste gerächend häwwe. Es woar de „Oald Schedderhend“, de Schrecke vun all unsfern Indiaaner. Ichen gesähe, umgedreht un fortkajakert woar aans. Unne awwer hot schun de „Qald Feierhend“ geschdanne. Er hot sich mer inde Wää geschdellt un hot soi Aeärm ausgebraad, um mich in Empfang ze nemme. Den Gefalle häwwichem awwer net geduu. Ich häbb links kehrt gemoacht un bin uff alle vier wie en Aff die „Sandrutsch“ ruffgegrawwelt. Wie er mer dann noachmache wollt. häwwichem mit moine Hinnerbaa Sand in die Aage geschmesse. Doo horrer vummer oabglosse und hot die annern umringt — Aus dem laute Gekkrisch häwwich geschlosse, daß doo unne in dem Engpaß e entscheidend Schloachd im Gang woar, un daß de „Oald Schedderhend“ wirrer geheerig druffgewäsche hot.

Ball druff häwwich vun owwerunner beowoachte kenne, daß moi Kumpaane vum „Oald Schedderhend“ ande „Silversee“ gefiehrt worrn sinn. Dort horrern soi Piscbdool vorgehoalte, woas freilich nor en krumme Aschd woar un hotse uffgeforrt, ihm „de Schatz im Silverseem“ auszeliwwern! Doo häewich nunnergeruufe: „Doo isses joo!“ häbb däs Leffelche aus de Dasch genumme un häbbs triumphierend hie- un härgeschwunge. Vor Wut hat de „Oald Schedderhend“ de „bluurig Hand“ ins Gnuck geschloae, dasse geheilt hot wie en Schloßhund un als gekresche hot: „Ich mach net mäih mit! Däs gilt nix! Ich mach net mäih mit!“

Ich sälbschd bin uffeme Umwää iwver de Käichbäik haamgerennt. Dort hot mer moin Vadder e Troacht Priejel verabreicht, weils Noachdässse schun lengschd uffem Disch geschdanne hot. — Wie ich de neechschde Doa gehäijert häbb, woarn die foindliche Badeie glei wirrer minanner veseht un sinn dann gemaaschaftlich vun neiem uffde Kriegspoad gezoogge. Doo issen en Mitschieler in die Hend gefalle, där wuu sich immer oabseits gehoalte hat un demse däswäje all net häwwe leire kenne. Se häwwen zum Gefangene gemoacht un anen Schdummel vuneme Akaaziebaam gebunne. Wiese groad umde „Madderpoal“ rummgedanzt sinn, is de Schitz kumme un hot die ganz Bagaasch ausenanner geoagt. Däs „Blaaschgesicht“ horrer lousgeknibbelt un zu soiner Modder gefiehrt, weils vor Uffreegung un Engschde am ganze Körper gezärrert hot. Die Modder hots de Schuul ougezeigt unde neechschde Mojend woar e groußi Unnersuchung. Enn vum Lied: De „Oald Schedderhend“ hot vier Schdunn Arräschd krieh un is dann vun soim Vadder, noachdem er geheerig soin Schwung krieh hot, aus de Schuul rausgenumme worrn. Die annern sinn mit zwaa Schdunn Arräschd devuukumme, häwwe awwer doich die Bank dehaam die Hinnern veahawe krieh. Ans Indiaanerschesschbeele hot mer in de neechschde Zeit net mäih gedenkt. Die „Schlachd am Silwersee“ woar doch zuu uurihmlich ausgange.

Wann ich heit sou alles iwwerlegg, kimmt e wehmiedig Gefiehl iwver mich. Ich mäik, daß ich doch orik oald bin, sau oald, daß ich zwaa Zeitoalter miterläbt häbb, es Zeitoalter vunde Romandik un es Zeitoalter vunde Tächnik.

Ins ärschde fiehrn mich moi Erinnerunge aus de Kinnerzeit un fors zwadde effene mer moi Enkelchin die Aage. Im ärschde hat die Fandasie, soage mer aa mool ruhig, es Gefiehlsmeeßige die gräischd Roll geschbeelt. In unserm heitige Zeitoalter härrschd awwer de Veschdand. Er behärrschd schun es Schbeelzeik vunde Kinner un verfiehrt die Erwo-achsene, Maschiene ze erfinne un sich Sache auszedenke, vor deene se sich noachträglich sälbschd färchde. Welles vun deene zwaa Zeitoalter hot uns dem ldeaal vunde Mensche neher gebroacht?

Vunde „gurre oalde Zeit“

Glei vornwâk will ich Eich moi Maanung iwwer den Gâjeschdann veroare. Souweit ich dâs beordaale konn - un mer wârd mer net sou ohne weiteres die Kenntnis vun geschichdliche Daadsache oabschdrei te kenne — hots e sougenannt „guure oalde Zeit“ iwwerhaapt net gâwwe. Alle Zeire hâwwe ehr Guures un ehr Schläächdes. Weil awwer de Mensch es Schläächde veel leichder un ehnder vegiñt, als wie dâs Guure, sou kimmets, daß mer vunerer „guure oalde Zeit“ faaselt un dâs Schläächde, woase de Menschheit vun Doomools gebroacht hot, ganz in Vegässenheit geroare leßt. Mer babble aa sou gâärn vun unsrer Schuulzeit, vegâsse awwer doodebei ganz die Schmiß, wuu doomools zuude Haupterziehungsmittel gehâijert hot un die wuu vun Zeit zu Zeit fellig woar wie die Schdeier. Un wieveel Oalde, die wuu ehrer sunschdige Oischdellung noach antimilidarischtig gesinnt sinn un gâje alle frihere milideerische Oirichdunge wârrern, vezâihie heit noch vun ehrer „schâine Saldoarezeit“. Die Mißschdenn vun doomools, unner deenese sâlbschd hâwwe leire misse, hâwwese schoins Iengschd vegâsse. Jeerenfalls bildese faschd niemools de Middelpunkt vun ehrm Geschbreech. Un wies doo im Klaane is, sou isses aa im Grouße. Ich kommer râächd gut vorschdelle, daß mer aa mool unser heitig Zeit als e „guuri oalde“ bezeichne dutt. Wann mool die Aboombomb orrer goar die Wasserschdoffbomb die Menschheit in Uffreegung un Engschde vesetze, vor deenes kaa Ausricke mâih gitt un aam de dieschde Keller nix nitze konn, dann wârd mer die Bombenâechd, die wuu Gott sei Dank hinner uns leije, als e Kimmerschbel betroachte, groad sou, wie mer sich die Gefâchde un die Schloachde in frihere Zeire veel uugefehrlicher un aafacher vorschdelle dutt, als wiese in Wâiklichkeit gewâhse sinn.

Awwer um uff Bensem zerickzekumme, will ich aus moiner Kinnerzeit vezâihle, die wuu joo aa sou weit zerickleit, dasse vun veel Leit ääwefalls schun als „guure oalde Zeit“ gepriese wârd. Wie hot die ausgesâhe? Im Grund genumme au net annerschd als wie die heitig. Es hot doomools groad sou veel guure Leit hâwwe als wie heit. Freilich aa groadsoueel Ehroabschneirer, Nixnutzer un Schlabbmailer. Groadsoueel Groußduuer un Neidseck, groadsoueel Zefreerene un Uuzefreerene. Die Mensche woarn veleicht net sou uffgereegt, hâwwe sich mäinder Ruh gegennt, woarn sich perseenlich gâjeseitig neher geschdanne – awwer – geschennt hâwwese doch. Es woar die Zeit in dâr wuu die „Bierbankpolidik“ un die „Friehschdicksmoaschder“, de „Kaschdegeischt“ un die „Schdammdisch“ ehr grâischd Bliedezeit erlääbt hâwwe:

Wann friher als diesâlwe Leit
Getroffe sich zor sâlwe Zeit,
Am sâlwe Wârtsdisch dann gesâsse
Un Worschdebrouut un Kees gefrâsse
Ehr Weisheit jeeresmool vezabbd,
Dann biergesettigt haamgedabbt.
Noachdemse sich mit Mieh getrennt,
Dann hot mer „Schdammdisch“ dâs genennt.

Bei de Weibsleit hâwwe sou Schdammdisch net ineme allzu grouße Ousâhe geschdanne, ausgenumme bei deene, wuu ehr Mann fore poar Schdunn lous soi wollte, weilern dehaam aus ärjendern Grund im Wää geschdanne hot. Es weer e schdaik Schdick gewâäse, soi Fraa mit ande Schdammdisch ze nemme. Die hot dehaam bleiwe misse

Nor Mansleit hâwwe drou gesâsse.
Die Fraa dehaam hot mer vegâsse,
Sou lang, vurn aijene Wârt erfüllt,
Sein Dorschd mer bot mit Bier geschdillt.
Die Weibsleit woarn net oik ergetzt.
Se fiehle sich zerickgesetzt. - - -
Mer hots dem Mann drumm krumm genumme,

Wanner net pinktlich haam is kumme.
Vebrotzelt woar daan inde Pann
Es Oowendässe for de Mann.
Die Frau woar in ehrm Schdolz gekrenkt
Un hot de Schlabbe drumm gehenkt.
Däs hot beim Mann dann soinerseits
Veuursacht glei en Närvereiz.
Er brummt un mescht soi Schenkche uff
Un setzt en „Moagebidder“ druff. — —
Vum Alkehool en kräfdge Schluck
Hilft iwwer alles wäk — glugg, glugg.

Im „Deitsche Haus“ beim „roure van Gries“ un ganz friher im „Trauve“ uffem Maikplatz, sinn die häichere Beamte un all däs zammekumme, woas die Bensmer unnerde Bezeichnung „Honerazoores“ veschdanne häwwe.

Schdurierte Leit mit Schmiß un Zwicker,
Guut unnerricht in alle Schdicker,
Geeicht uff Bier un schdeets verbindlich,
In manche Sache oik empfindlich,
For houche Titel sehr empfenglich,
For „klaane, Leit“ faschd uuzugenglich. — — —
Se woarn aa sunschd zor Außewält
Roin akadeemisch oigeschdellt. — — —
„Konsärvativ“ bis uff die Knoche,
Hot iwwroal Umschdorz mer geroche.
Politisch hot mer aa däswäje
Die Zuukunfd zimmlich schwazz gesähe. — —
En kräfdge akadeemsche Schluck
Hilft iwwer alles wäk — glugg, glugg.

Im Bahnhoufhodäll häwwe mäih die Geschäftsleit un die Kaafleit, bessere Handwäiker un middlere Beamte gehockt. Aa klaane Rentner, de wuu mer awwer doomools noch net „Klaarentrier“ genennt hot häwwe als dezwische noigebabbeln.

Doo woar woas annres auszekoche.
Vun Schdeiern hot mer dort geschbroche,
Vum „Umsatz“ unde Meeglichkeire,
Sich immer mäinder auszebreire.
Mer hot vezählt, wies friher woar.
Mer hot gehofft uffs neechschde Joahr.
Zum Schluß dann kimmt mer wirrer druff:
„Die Schdeiern frässe aam ball uff!“

Alles hot doichnanner gekresche. Vunde „Seckellbatscher“ un „Gäälereieweschiller“, wie de Bensmer Volksmund die klaane Rentner gedaافت hot.

Hot mer gehäijert in aaner Leier:
„Hier is joo alles veel ze deier!“

Un die Lehrer un middlere Beamte häwwe geschennt:

„Mer maant, mer wollt bei dem Gehoalt
Ze Grunn uns richte mit Gewoalt.
Glaab mer, meer deen uns immer dugge?
In uns wärd mer sich schäl vegugge!
Mer sina kaa häigeloffene Lumbe!
Wanns gilt, dann wärrn mer uff mool drumbe!
Vum Alkohool en kräfdge Schluck
Hilft ildvwer alles wäk — glugg, glugg.

Es hot aa Schdammadisch gäwwe, an deene wuu oalde Schbießbäijer oft schdunnelang drummerumm gesässe häwwe, ohne daß außer ehrm „Proschd beisammel“ nor e Wärtche gefalle weer. Ehrn Grundsatz woar:

„Besauf dich liewer mool gescheit
Als dumm gebabbelt in där Zeit!“

Aa woarn die Schdammdisch schdaik besucht,
Wuu mer beim „Koade“ hot geflucht,
Wammer däs Schbeel net hot gewunne.
For Wärt woarn däs die schläächste Kunne
Se häwwe schdunnelang gesässe,
Im Schbeel es Drinke faschd vegässe,
Vemehrt hot sich de Bierkonsumm
e Nor doich die „Kiwwik“ drummerumn.

Am beschde woarn die Schdammdischbrierer,
Wuu laut gesunge luschdge Lierer.
Wann aam die Schdimm woar oigeroschd,
Hot mer sich kräfdig zuugeproschd.
Vum Alkohool en richtger Schluck
Mescht all die wirrer frisch — glugg, glugg. —

Däs issen Ausschnitt aus de „guure oalde Zeit“, sou wie ich se noch zum Daal sälbschd erlääbt häbb. Obse besser woar wie die heitig, muß ich bezweifle, dasse gemiedlicher woar, wie die Jetzzeit, wuus Audoo, es Radio und es Flugzeik regiert, soll net in Aabredd geschdellt wärrn,

Es iwwrige Ordaal iwwerloß ich Eich!

Faßnoachd

Wammer alleweil in die Zeiduna guggd, hot mer däs Gefiehl, daß die ganz Wält verrickt is. Warum solle mers net aa soi, soat sich mit Räächd de Bensmer. Awwer er hot sich sälbschd glei die neerie

Grenze gezooge. Die annern solle, wannsen Schbaß macht, nor es ganze Joahr verickt bleiwe. Meer in Bensem sinns nor uff Faßnoachhd, veschdanne! Sou isses heit un sou woars aa frieher.

Ja frieher — Veel Bensmer Leit erinnern sich noch an den koalte Winter im Joahr 1929. In dem Joahr hot Bensem zum ärschde Mool ganz grouß Faßnoachd gefeiert. Nääwe deene iibliche Veoinsmaskebäll un närrische Kabbeoowende hot doomools de katholische Geselleveoin sich die Uffgaab geschdellt gehadde, es Faßnoachdsläwe in Bensem uffe beoachdenswärt Heh ze bringe un doodemit gleichzeirig de Fremmewärzung ze diene. De Erfolg hot alle Voraussetzunge weit iwwertroffe. Se häwwe sichs woas koschde losse, die Bensmer Handwäiksleit. Woas doo an Obberwilligkeit un Sälbschdlousigkeit uffgegebode is worrn, doodrou kennte sich heit noch manche Bensmer e Beischbeel nemme. Doa un Noachd hot mer ande Vorbereidunge geschafft, bis alles sou weit woar. E grouß „Fremdesitzung“ noachem Moschder vunde Meenzer hot veel zor Schdimmung beigetroage. De Prinz Carneval hot doomools de leirer inzwische veschdoorwene Bauunternemmer Hoinrich Gondolph oabgäwwe. Unner soim Vorsitz hot sich en Aelferroat zammegefunne Luschdige Lierer, Bideredde un humorischdige Vorfiehrunge, unner deene die Tiroler Senger mit ehre grouße Fieß die Bankkräch, wuu zor däre Zeit ande Doagesordnung woarn, ins lächerliche gezooge häwwe, woarn lang noch es Geschbrech un häwwe faschd ganz Bensem net mäh ausem Lache gebroocht.

De Hauptmiddelpunkt vum Ganze woar awwer där grouße Feschdzugg am Faßnoachdssunndoа, de 10. Fäbruar. Alle Schdadtvärdel von Bensem, Grouß un Klaa, woarn schun lang vorhär uffgeforert woarn ehr Oabordnunge zum Zugg ze schdelle un sich sunschd wie drou ze bedeilige. Es woar net inde Wind gebloose. Ganz Bensem woar närrisch. Alles hot vum Feschdzugg gebabbelt, jeeres wollt mitmache un von deene die net mitmache häwwe kenne, hots net an Unnerschditzunge gefehlt. Alles hot geschbannt uffde Sunndoа. Es woar bidderkoalt. Awwer schun lang vorde feschdgesetzte Zeit woarn alle Schdroßerend dicht besetzt. In de Hauptschdroaß häwwe sich die Menschemasse geschoowe un gedrickt un unser poar Schutzleit, die wuu mer doomools gehadd hoawwe, häwwe ze duu gehadde, die effendlich Ordnung awwer aa die orndlich Effnung for den Zugg uffräächd ze hoalte. Däs woar e Lääwe. Sou äbbes hot Bensem vorhät noch net gesähe. Nor schbeerer wann die Winzerfeschdzieg oabgeoalte sinn worrn, woars groad sou!

Aus de ganz Umgäjend woarn die Mensche zammegeschdreet. Schun am Mojend woar de „Ourewäller Expreß“ von Linnefals gemäld. Vornwük isse groußi Lokemodiev kumme. An die woarn Schdikkers finf grouße Eisebohwagge ougehenkt. Sogoar e Schloafabdaal woar vorgesähe for die, wuu bei de Veträärung vum „Bahnbau Bensem - Linnefals“ geschloofe häwwe. Jetz woars sou weit. Die Boh ins Laurerdaal woar Wäiklichkeit worrn. Un iwreal hot mer ehr Lied gesunge un hot dem nix guures gewinsched, där wuu sich dem „Bahnbau“ inde Wää schdelle deed.

„Die Bahn, die Bahn, de Deiwl helts“
Vun Bensem bis noach Linnefals,
Wann där die doch im Leib nor hett,
Wuu schuld is, daß die leeft noch net.
Mer all, mer schdäihh jetz Mann for Mann,
Bis mit där Boh mer foahre konn,
Un fehrt se uns net ball enuff,
Dann woart mer hoalt noch druff!“

Woas sich die Narrn doomools sou schäi ausgemooilt häwwe, is doch net kumme un es is alles in blooe Dunschd uffgange, woas mer doomools geglaabt hot, mer kennts schun greife.

Wie seschtes Schbrichwort? ---

Mer soll net vorde Hochzig juuchse!“

Punkt $\frac{1}{2}$ 3 hot sich de Bensmer Faßnoachdsumzugg in Bewegung gesetzt. Vornwák sinn zwaai Rieseschutzleit gange, die wuu das Schild mit dem Moddo: „Dem tüchtigen freie Bahn!“ bewoacht häwwwe. Dann zwaahunnert Kinner, all vun owwe bis unne mit Babierschnitzel behengt, daß mer vum Ouzugg goar nix mäih gesähe hot. Die häwwwe mit ehre Klebbern en Radau gemoacht, daß mer soi aije Wort net veschdanne hot. Die Leit häwwwe nor sou geschdaunt, daß mer sou veel Kinner hot uff aamool uffdreiwe kenne. Awwer se woarn doo, däs woar die Hauptsach. Noachem Aelferoat is dann de ajendliche Zugg kumme, där wuu alles iwwerstroffe hot, woas mer sich vorhär vuneme Bensmer Faßnoachdzugg vor hot schdelle kenne. Wär doo geglaabt hot, Bensem deet nor aus waschächde Bensmer beschdäih, där woar wie vor de Kobb geschloae, wie die veele, bunt zammegewärfelde Velkerschafde vebeigezooge sinn mit Weiwer un Kinner, mit Gail un Aeisel, mit Hunde un Schoof, mit Babbeqeie un sunschdigem Gedier. Doo woarn die Marogganer mit ehre weiße Umheng un Kobdicher, zum Daal uff Aeisel un Mauläisel, zum Daal ze Fuß, in ehre Midd die grii Foahn vum Propheet, där wuu joo bekanntlich in soim ajene Land nix gälde duut. - Gääle, schlitzaaigige Jabaaner un Russe in Belzkabbe un lange Belzmendel hot drauß unser „Port Arthur“ geschickt gehadde. Sälbschd de Schenerala „Stössel“, dem wuu „Port Arthur“ im Krieg gäje die Jabaaner fleede gange is, hot net gefehlt.

Dann sinn, schdolz uff ehre Gail, die Grieselindiaaner vebeigererre kumme. Waaß Gott, wuuse all die ächde Waffe un Schilder uffgetrewwe häwwwe. Aa sunschd woarnse sou orschina gedrei, daß mer glaawe hett kenne, wäikliche Indiaaner vor sich ze hoawwe. Wieveel Wälschehoahne häwwwe doo ehr Färrern losse misse, um als ächde Oadlerfärrern die lange Färrerhaube zu ziern. Vunde Gens unde Hinkel will ich goar net redde. Vun Ouhring, Noasering un Reif un Kette hots nor sou geblitzt. — Veel Gelächder hots gäwwwe, wies „Leibwähvärde“ ougerickt is kumme. Es woarn laurer Leit mit dicke Baich, sou dick, dasse net häwwwe driwwerwäak gugge kenne. Se häwwwe sich die Bäich gehoalte un mit färichderliche Grimasse als „Bauchwah! Bauchwah!“ gekresche. – Aaa es Wälschkorneck woar wärdig veträäre. Es woarn Geschdalde debei, vor deene mer sich nett wäiklick färichde kenne. Faschd all die Velkerschoafde häwwwe ehr ajene Musik bei sich gehadde.

Däs woar awwer bis jetz nor die Schbitz vum Zugg. Die Hauptsach is ärschd kumme. E endlous Reih vun Feschdwagge, unnerbroche vun Musikkapälle, Fußgenger un Reirergruppe. Un doo muß heit noch de Bensmer Bauersleit e Loob auseschbroche wärrn. Woas die doomools zum Gelinge vum Ganze beigetroae häwwwe, däs konn nor där fasse, där wuu waaß, woas fore Aeärwed dezuu gehäjert, bis mer soi Wägge un soi Gail souweit hot, daß merse in soueme Feschdzugg mit guurem Gewisse mitmache losse kann.

Zevärrerschd is de „Schdreibt um die Stadtfoahn“ kumme. Dann de Kampf ums „Familieboad“. - „Die Minnerraalquell“, um die uns die ganz Umgäjend beneid hot, woar nadierlich aa veträäre. Dann en färichderliche Raach, e Gerumbel un Gerassel — „die Linnefälser Boh“, „Schdeierschraub“ un „Pleitegeier“ hot aa net gefehlt. Die „Schdandaale“ wuu zor där Zeit ganz Deitschland in Uffruhr gebroacht häwwwe, de „eiserne Guschkav“, die letschd Schäisekutsch, de „schwazz Walfisch“, die „Bettschooner“ all däs woar in Form un Inhoalt in vorbildlicher Oard un Weis veträäre. Im Ganze woarns wie mers heit in de Zeidunge noch noachlääse konn iwver dreißig Gruppe.

Es woar e gelunge Feschd, däs Faßnoachdsfeschd 1929. Leirer hot sicks net zueme alljehrliche Brauch entwiggle kenne. Die Zeire woarn net dezuu ougedaa un die veel Mieh und Aeärwet hot net im Vehältnis geschdanne zu dem Dank, deen wuu mer noachträglich geäärnt hot.

Jeerenfalls hot Bensem vun 1929 bewiese, woases uff die Baa bringe kann, wanns aannig is.

Die Junge vun heit, die wuu sich joo alle Mieh gäwwe, die Faßnoachd in Bensem wirrer vun frisch ze beläawe, kammer nor dezoo gradeliern, dasses veschdanne häwwe, sich vun all deene Auswichs färn ze hoalte, die wuu mit Räächd de „Faßnoachdsrummel“ in soue schief Lichd gerickt häwwe. Se solles nor sou weirer mache, Bensem konnen nor dankboar defoor soi.

Es Lääwe

For uns Mensche isses Lääwe die aißerlich Form vun unserm ärdische Doosoi. Die Form is je noachde Umschdennd un noachde Qischdellung vun jeerem Aanzälne ganz veschiere. Dann im allgemaane hots joo jeerer sälbschd inde Hand, soi Lääwe sou oizerichde, wieers for guut helt un wiesem gefellt. Awwer in dem Punkt gäihh die Maanunge schun ausenanner. Die aane hoaltes Lääwe fore Jammerdaal, fore Priefung un fore Doichgangsschdatzion zueme iwverärdische Doosoi. Se vezichde uff jeerem Genuß un ziehn sich aus dem Läärm un dem Gedruuwel vum Alldoa zerick in die Aasamkeit. Die annern degäje hoaltes Lääwe foren grouße Juchsplatz, wuumer sich ausdouwe kann, wuumer sich vun aam Vegniege ins annern schdärzt, bis mer vor laurer Vegniege kaa Vegniege mäih am Lääwe hot, Es Enn vum Lied? — — —

Dezwische schdäihh die annern, daals inde Sunn, daals im Schääre, daals im Druggne, daals im Rääje, daals mädde in ehrer Blied, daals im Vewälke, die Zefreerene un die Unzufreerene, die Krischer un die Schdille, die Bescheirene un die Houchnääsige, die Iwwergescheire un die Dummbeidel, die Schaffer un die Faubelz, die — no, ich braudise joo net all uffzezähle, es kenntse jeerer — korz all die, wuu mer als soi liewe Mitmensche betroachde soll. Freilich sinnse net all sou lieb, als wiese soi kennte. Im Gajedaal. Je mäinder mer sich mirren oabgibt, däsdoo gräißer is oft die Endeischung. Doo girrorres drunner die jeeri Geläjenheit benutze, um em annern es Baa ze schdelle. Mim schoiheligste Gesicht vunde Wält machese ehrm Neechschde es Lääwe sou sauer wie meeglich. Die Neechschdelib schdäihh for sou Sorte nor uffem Babier. Wannse annern runnerreiße orrer im driewe fische kenne, fiehlese sich sou räächd in ehrm Element.

Wie kennt doch alles sou ganz annerschd soi, wann die Mensche oisähe deede, dasse sou net weirerkumme. Uufreere un Foindschaft hot noch niemoools zu woas guurem gefiehrt. Wies sou im klaane is, sou isses aa im Grouße. Wann sich die Velker mool driwwer aanig wärrn kennde, daß däs Gäld, däs wuuse uffwenne misse, um sich im Fall vuneme Krieg gäje ehr liewe Noachbarn zu wäijern, besser doodefoor ougewend weer, die veele uubewohnte Landfläche uffde Aerd urbaar ze mache, dann hette alle Mensche Platz uffde Wält. Se braichte net mäih sou hassadig ze soi un kennte lääwe un lääwe losse.

Ausgerächend an Faßnaochd, wuu sich de Mensch am närrischste schdellt, schointer dem Idealzuuschdann am neechschde ze kumme. Doo is aa Fraad, aa Aanigkeit, aa Vesehnlichkeit un Freundschaft. Es is awwer nor en korze Traam. Mim Aschermittwoch is alles vebei. Doo zeigt sich de Mensch wirrer wieer wäiklich is uns Lääwe nimmt soin oalde Gang. Aa schäines hot joo die Faßnaochd. Mer konn de Mensche en Schbiggel vorhoalte unnen mool richdig die Maanung soae, ohne dasses iwwel nemme kenne. Sou häwwichs däs Joahr aa gehoalte, indem daß ich es Läwwwe mool als Bidderedner zum Gajeschdann vunerer klaane Betrachtung gemoachd häbb. Dasse äbbes nitzt glaawich net, awwer ich glaab, dasses wärt is, dee Allgemaheit zuugenglich gemoacht ze wärre. Velleicht besint sich doch aaner orrer de anner un ziegt soi Lehr draus.

Es Lääwe is e grouß Ziaarer! —

Nix annerschd, wie e Hinkelslaarer,
Sou korz wie die un voller Dräck! —
Es Lääwe hot for sich soin Zwäck! —
Es Lääwe is joo nor en Traam! —
Es Lääwe gleicht em Ebbelbaam,
Wuu aam, wann schdaik där is un groouß,
Die Ebbel falle in de Schouß!
Es is vum Doud es Gäindaal! —

Es is joo nor e Jammerdaal! —
De Iwwergang zu häichrem Ziel!
Es Lääwe isse Kaffeemiehl;
Mer leiertse soulang, als bis
Se schließlich ausgeleiert is! —
En Kampf ums Doosoi, weirer nix! —
Sou houhl als wie e Hollerbix! —
Es is de gräischde Schatz! —
Im Grunn genumme for die Katz! —
E Narrnhaus un e Affehaus! --
Fors Oalder en Erinnerungsschdrauß! —
Es is — ich waab net, was noch mäih,
Daals gaschdig leirer un daals schäi! —

Ich loß däs ruhig alles gälde
Un will doo net zum Wort mich mälde.
Die annern solle sich drumm haawe!
Ich loß doo jeerem gäärn soin Glaawe!

E annri Froag is die gewiß,
For woas däs Lääwe net groad is:

Es is net doo, um nor ze schaffe,
Net doo fors Gäld zesammeraffe.
Net doo, sich nor ze amesiern
Un annern net ze äschdemiern!
Net doo for Faulbelz un for Krischer,
For Duggel un Imdriewefischer,
For Leit net, wuu sou haamlich wiehle,
Un sich im Schlambes wuhl dann fiehle.
For Kunne net, wuu kaam woas gunne,
Net aamool gugge aa noach unne,
Wuu immer nor sich sälwert kenne,
Wuu iwwer annern Leit nor schenne,
Sich iwwer däs un säll beschweern,
Schdatt vor de aijene Deer ze kehrn.
Es is net doo for Schniffeelnoose,
Aa net, um Driebsoal nor ze bloase!
Aa net, um duschuur rumzelumbe
Un annern Leit dann ouzebumbe!
Zum Uffschdorrn net un net zum rezze,
Um gäjeseitig uffzehetze.
Soin Noachber schääl nor ouzegugge

Noach Oart vun richdge Mamelugge!
Aa net for Rachgier un for Neid,
For Uvesehnlichkeit un Schreit
Un sunschd aa net for annern Sache,
Wuu aam es Lääwe sauer mache. — —

Ach, weer doch däs e grouß Maleer,
Wann doofoor nor es Lääwe weer! —

Groad sou wie heit mißts immer soi!
Aa Aanigkeit, aan Sunneschoi,
Aa Freundschaft un aa Harmonie,
Aa Lieb un Härzenssymbathie,
Aa Frehlichkeit un aan Humoor,
Aa Seeligkeit schdatt dem Rumoor
Doodrou, daß veel doo is veknultt,
Sinn nor die Mensche sälwert schuld!
Se denke net drou, daß ehr Glick
Doch dauerd nor en Aageeblick,
Un daß ball alles is vebei
Trotz Balgerei und Heichelei! — —

Simmer mooloud, ob oam, ob reich,
Dann sinmmer allminanner gleich. — —

Neilich bin ich uffm Käichhouf an drei Grääwer vebeikumme. Doo drunner häwwwe drei oalde Bensmer geläje, die wuu ze Läbbzeire sich schbinnefoind woarn. Ach, häwwich gedenkt, wie gäärn deet ehr drei eich vesehne unen Schkaad minanner klobbe, wann eich die Meeglichkeit gäwwwe weer, wirrer ins Lääwe zerrickzekumme. Ehr deet alle Foindschaft vegässe un kennt net begreife, wäje woas for Klaanigkeire ehr eich es Lääwe gäjeseitig sou sauer gemoacht häbbd: Heit isses ze schbeed! Ehr hoabts hoalt net veschdanne, em Lääwe die richdig Seit abzegewinne.

Oigange

Doo häwwich noachträglich e Geschichdelche gehäijert, däs wuu däsjoahr uff Faßnoachd bassiert is. Weils zu schäi is, will ichs net for mich behoalte, domit annern Leit aa ehrn Schbaß drou hoawwe kenne.

Die Lisbeth hot schun lang vor Faßnoachd iwwroal behaapt, se deet sich nix aus dem Faßnoachdkroom mache. „Gäh, die Nannbosse, die aafellige, die iwwerloß ich gäärn de annern. Ich bin doo veel ze oald dazu! — Un moin Mann, de Adam? Moin Mann, där is groad sou geoart wie ich. Dem is soi Ruh aa liewer als wie soue deier Veginie. Doodroi muß ichen waiklich loowe. Naa, naa, for uns zwaa konn Faßnoachd, Faßnoachd soi. Mer bleiwe alle zwaa schäi dehaam un schloofe uns aus. Die annern Nann solle in däre Zeit nor rummdolle un ehr Gäld vejuggele.

Es is awwer alles ganz annerschd kumme, als wie sichs die Lisbeth vorgeschedellt hot.

An Noachmiddoa vor deene grouße Maskebäll is de Chrischdoph zu ehrm Mann kumme un hot ganz äärnschd zu dem gesoat: „Adam, du waaschd joo schun Bescheid. Hoind Oowend träffemer uns inde Wärtschaft vum Hannes vun wäje dene neie nahme gäje die Blutlaus. Es is wichtig, daß doo kaans vun uns fehlt, damit där Härr, där wuu uns den Vortroag helt, net umsunschd kumme is. Vegässes awwer joo net! Alsou oabgemoachd, gäje halwer Neune beim Hannes drauß!“ Er hot dann dem Adam mit de Aage zugeblinselt, dasses die Lisbeth net sähe sollt. Un wie er dann mim Adam allaans im Gang geschdanne hot, horrerm haamlich zugepischbert: „Waaschde, däs mit de Blutlaus un sou is joo alles Schmuus. Unser Schkoatklubb hot beschlosse, daß mer hoind Oowend mool richdig Faßnoachd feiern wolle. Nadierlich ohne unser Weibebeit. Die brauche nix devuu ze wisse. Beim Hannes im Nääweschdibbche leie schun Koschdieme baraad, die wuumer uns vun auswärts hawwe schicke losse. Es is aans wies anner. Wammer die ouhwwe kennt uns kann Deiwel. Loß der awwer nix bei Doiner Oalde oumäike. Du waaschd, die is groad sou eifersichdig wie moini. Die Eeser deen uns die Hell schäi haaß mache!“ De Adam hot ärschd net sou gezooge. Er hat sich wäiklich hat sou veel aus Faßnoachd gemoachd. Wieemn awwer soin Froind als wirrer zuugesetzt hot, horrer endlich noachgäwe un hot zuugesoat. —

Wies gäje Oachde gange is, is de Adam ganz uuruig worrn. Es bäise Gewisse horren geploagd. Zuudeem hot sei Fraa driwwer geklaagd, dassers net guut weer „Ich waaß net“, hotse zu ehrem Mann gesoat, mer isses ganz miggedoarmelig. Ich glaab, es beschde is, ich legg mich ball In moi Bett!“ — Ganz duggmaisig is de Adam vun dehaam wäk un is naus in die Wärtschaft vum Hannes. Dort häwwe schun soi Kumbaane uffen gewoart. Finf ritzeroure Dominoo. De sechste hat doogeläje. Er hot nor noizeschdubbe brauche. Un wies sou im Läwwa gäih, wär A soat muß ea B soae un wammer unner de Welf is muß meer mirren heile. De Adam is immer mäinder in Schdimmung kumme, hot Lisbeth Lisbeth soi lösse un woar ball de Ausgelossenschde vun all.

„Wißter woas?“ hot jetz aaner vun dem Klippche gesoat „Wißter woas?“ Hoind Oowend sinn drei Maskebäll ze gleier Zeit. Där grouße un noch zwaa klaane. Mer deale uns. Immer zwaa gäih uff aan vun deene. Met wächsele dann oab. Die Leit glaawe dann, es weerfr als noch die zwaa sälwe. Doodebei sinns schun wirrer zwaa annern vun uns. Wammerse dann genunk ande Noas rummgefiehrt häwwe, mache mer uns, ehnder daß mer uns zu erkennen gäwwa misse, ausem Schdaab“. In däre Zeit hot die Lisbeth deheam vor sich hiesimeliert. „Ich glaab als“, hotse pletzlich se sich sälbschd gesoat „däs mit däre Blutlaus is net ganz geheier. Es kimmt mer doch bissel Kurioos vor ausgerächend heit uff Faßnoachd, ausgerächend heit soll en Vortroag iwwer die Blutlaus ougestest worrn soi!?? Däs glaubt doch kaan Hutmacher! — Moin Adam is aa sou duggmaisig zor Deer naus. Ganz annerschd wie sunschd. Ich kenn moin Voggel genaa. Där hot beschdimmd Dräk am Schdegge. Un soim Froind, dem Chrischdoph trau ich net iwwer de wää. — Awwel woart nor, ich wärr ich schun hinner Euer Schlich kumme. Ich bin net sou dumm, wie Ehr mich verkaafe wollt. Ich habb mich nor krank geschdellt, daß der Eich sicher fiehlt. — Un is niwwer zum Chrischdoph soiner Fraa. Die zwaa Weibsleit woarn sich bald aanig un sinn naus in die Wärtschaft vum Hannes [...] gange. Vunerer Vesammlung woar nadierlich kaa Redd. Nor e poar Volleile mit Nannkabbe uffem Kobb häwwe doogehockt un gekreHLT: „Du konschd net drei soin, naa, naa, däs konnschde net!“ Däs is dene zwaa Weibsleit in die Glirrer gefoahrn. Ehr Eifersucht hot sich geregt un Hals iwwer Kobb sinnse devuugeschdärzt. Woas mache? — „Waaschde woas? Es beschde is“ — hot iwwere Weil em Chrischdoph soi Fraa gesoat, „Meer zwaa maskiern uns aa un klobbe aan Maskenball noachem annern oab. Mer wärrnse schun uff aam vun deene drei finne, die Lumbe, die aafellige. Awwer däs soa ich der wann ich moin vewische duu, dann horrer nix ze lache, doo hots geraachd!“ Un vun deene zwaa Weibsleit hat aa die anner scharf gemoachd un se sinn sou in die Woll kumme, dasse in Gedanke ehr Menner schun verrobbt häwwe in dausend Fätze. — Die Froag woar jetz die: Wuu glei zwaa Koschieme häninemme? „Hoalt“, hot die Lisbeth gesoat, „Ich waaß do Roats. Bei mer dehaam leie zwaa Schlaraffegesichter, wuu moi Kinner mit haam gebroachd häwwe. Die hockemer uff. Un am Oigang vum Deitsche Haus gitts Babierschlange ze kaafe. Doo nemmer uns poar Rolle mit. Däs anner loß mich nor mache.“

Ich häbb net umsunschd Butzmachern geläärtnt. — Un die Lisbeth hot sich un ehrer Froindin dehaam e Kordel iwwer de Rock gebunne un vunde Babierschlange aa Schdick nääwersanner drougebabbt. Es sälwe hotse ande Aeärmel gemoachd, un die veele bunte Babierechdreife owwe, ande Ellebooge un ande Hend mit dinne Kordele zammagebunne. Noch e Kordel umde Hals, aa ganz mit Babierschlange behenkt, un die zwaa Kostlieme woarn färdig. Die geringelde Babierschlange häwwwe die Weibsleit wäiklich ganz uukenntlich gemoachd. Se heen sich for zwaa Ringelnadder ausgäwwe kenne. Noch paar oalde Hied mit Babierfranzele uffgehockt un dann nix als wie uff die Joagd noach ehre Menner! — Die woarn, wie veroabreed, schäi in deene drei Danzsääl vedaalt un häwwwe sich mit annern Weiwer rummgeutzt un gedanzt wie de Lumbe am Schädägge. Wie die Lisbeth un ehr Froindin in den grouße Saal komme sinn, hot glei alles anen gerobbt un gezobbt. De Schdaat vum griine Kees woar ball fort un ehr Klaarer sinn zum Vorschöi kumme.

Doo sinn zwaa roure Dominoo — es woarn de Adam un de Chrischdoph, die wuu se an ehre Munduur gekennt häwwwe — uffse zuukumme un häwwwen zuugeischbert: „Wannde eier Menner sucht, driwwen beim Baumgart hockese. „Wie geschdoche sinn die zwaa hiegerennt. Ei de Deiwl, doo woarn joo aa wirrer die zwaa roure Dominoo. Wie sinn dann die sou rasch riwwerkumme? „No, wuu is dann de Franz unde Chrischdoph?“ häwwesese gefroagt. „De Franz unde Chrischdoph?“ häwwwe die zwaa ganz vedutzt gesoatt. Uff aamool häwwese de Schnubbe gemäikt un sinn druff oigange. „Awwel woarnse noch doo“, häwwese gesoat. „Woahrscheins sinnse naus inde Bensmer Houf!“ Schnuurschdracks sinn die zwaa Weibsleit inde Bensmer Houf gerennt. Dort woarn als wirrer die zwaa roure Dominoo. Se sinn uffse zuugeschosse un häwwese ougebrillt: „Glaabder dann mer deen uns vun eich fobbe losse? Wannder uns jetz net soat, wuu unser Menner sinn, hollemer die Bolezei!“ „Eier Menner? Woas gähn uns eier Menner ou?“ häwwwe die zwaa bräadaal zerickgäwwe. „Die wärrn im deitsche Haus hocke!“ „Ei ehr häbbd doch ääwe ärschd noch beim Baumgart gesoat, se weern hier!“ — Jetz is deene zwaa Dominoo ärschd die Schdalladärn uffgange. „Ja, mer suchese aa. Drumm simmer sou rasch doo här kumme! — Awwer, wammer mool freeje därf, woas schdellt ehr zwaa dann ejendlich vor?“ „Sähter däs dann net? Met sinn doch zwaa Babierschlange!“ „Babierschlange? Vun Babier is doo net mäih veel zesähe. Iwwerig gebliwwen sinn doo schoins nor noch zwaa ganz gewehnliche Schlange!“ Die zwaa Dominoo häwwwe laut gelacht un sinn im Gewiehl veschwunne. — Wie begossene Hind häwwwe die zwaa Weibsleit doogeschdanne. Se häwwwe sich gäjeseitig ougeguggd un jetz zum ärschde Mool gemäikt, woas fore oamseelig Roll se zeithär geschbeelt häwwwe. — Wie die Mussik ougefange hot ze schbeelee „Es war einmal ein treuer Husar“ hotses net mäih gehoalte. Se sinn zum Saal nausgedoamelt un häwwwe laut nausgeheilt. Beim Chrischdoph soiner Fraa häwwese noch e Kobbche Kaffee gedrunke. Dann is die Lisbeth haamgange. Wiese haam kumme is, hot ehrn Adam schun Im Bett geläje „Ei du liewer Gott, wuu woarschde dann?“ horrer gesoat. „Ich häbb mer sou Gedanke gemoachd, wie ich haam komme bin un du woarschd net doo! Die Versammlung is ausgefallen un doo häwwemer noch e bissel im oalde Fritz gehockt. Vun doo aus bin ich glei haamgange!“ —

Die Lisbeth hot sich net getraut, äbbes ze soae. Se hot sich wie geschloae in ehr Bett geleggt, awwer lang noch net geschloafe, wie ehrn Mann schun sou laut geschnarcht hot, daß mers siwwen Haiser weit hat häijern kenne. Se hot ehrn Adam zärtlich ougeguggd un die Melodie vun dem Lied isserer net ausem Kobb gange:

„Es war einmal ein treuer Husar“

Vum Gärwe

Unner deene sechsunfuffzig Wärter un Ausdrick, die wuu de Bensmer for „Druffhaawe“ zur Verfiegung schdäihen, is aa en Ausdruck debei, den wuu ich noach all dem, woes ich aus de Vegangeheit vun Bensem weaß, for de „boodeschdennigste“ hoalt, neemlich die schoadefrouh Feschdschdellung: „Där hot schäi es Fäll gegärbt krieht!“

Mim sälwe Räächd, mit dem wuu mer heit Bensem mit Schdolz „die Stadt der Schulen“ nennt, hett mors in moiner Jungendzeit „die Schdadt vunde Gärwer“ haäße kenne. Die Gärwerzunfd woar neemlich mool friher die gräischd un ougesähenshd in Benimm. Se hot ins 16. Joahrhunnert zerickgereicht.

Wie ich neilich mool mit moim oalde Froind Ermer, dar wuu joo, ehnder, desser in die Woihandlung Guntrum oigeträäre is, inde Gärwerei Miller (Müller) beschäftigt woar, zammekumme bin, hot sichs Geschbreech iwver die oalde Zeire gäwwe. Groad iwver die Gärwereie horrer veel ze vezähle gewißt.

Ich waaß, dasses heit noch veel Bensmer Familie gitt, die wuu friher mool in ärjendem Zammehang mirrem Gärwerhandwäik geschdanne häwwe. For die soll düs, woas jetz kimmt, e Geläjenheit biere, sich in die Zeit zerickzevesetze in där wuu es Fäll „gärwe“ in Bensem noch äbbes oigebroachd bot. Un unser Jungend vun heit darf aa wisse, dasses beim „Fäll gärwe“ net Blei blooe Aage gäwwe bot, doodefoor awwer braune Frngernäggel. Mer hotse freilich zor doomoolige Zeit net for besuunerschd schäl gehoalte. De ganze Samschdoa Oo-wund bot rarer annen rummgeschrubbd, bisse wirrer oinigermaaße noimeal woarn. Awwer gäje die roure Kralle vuneme Deal vunde heftige Weibsleit heense de Vegleich doch aushoelte kenne. Un wann sich heltzedoa manche Weibsleit im Summer brou oumoole un sich doodemit de Ouschoi gäwwe wolle, als obbs die Sunn wunner wie gut murren gemaant hett, sou häwwe däs die frihere Bensmer Gärwer net neerig gehadde. Se woarn es ganze Joahr brou. Wammer heit awwer inde Zeidunge liest, daß die Schwindsucht, orrer, wiese de richdige Bensmer nennt, die Auszehrung immer mäinder iwver Hand nimmt, sou hat souen Gärwer vun friher soi gut Ruh devoor gehadde. Kaan Gärwer is schwinnischdig worrn. Doodefoor hat schun die Gärwerloh gesoigt. Die musses iwwerhaapt in sich gehadde häwwe. Sou hot mer en Daal devuu, foi gemohle an die Abbedeke oabgäwwwe. Doodemit is gegoijeld worrn un mer hotse als Fußbädermixduure vekaافت. Se hot alsouw owwe geholfe un unne! Woas will mer dann mäinder? Doodezuu kimmt noch, daß die Hoarn, die wuu vorm Gärwe vunde Haid oabgeschoand sinn worrn, Filzhied gäwwe hot, die sunschdige Haidoabfäll ze Loim unn doodemit aa ze Gäld gemoachd worrn sinn, ja sogoar de Komboschd als Dung an die Duwwaksbauern noach Laadeboig vekaafd worrn is. Sou ärschd kommer sich e Vorschdellung devuu mache, woas fore Bedeidung die Gärwereie friher for Bensem gehadd häwwe. Bensem woar for Lärrer diräkd e Exportschdad. Dann die Hauptsach vunde Gärwereie, alsouw es Bensmer Lärrer, is in die ganz Wält nausgange, noach Eestreich un noach Siedamerigga, noach Brasilie un noach Aschendienie, noach Bolievia un noach Schielee un sälbschd noach Guademala. Gäll, do reißter es Maul un die Aage uff, liewe Läaser? — Hoalt! Ich häbb joo beinah die Hauptsach vegässai Vunde Loh sinn die Lohkees gemoachd worrn, die wuu friher in kaam Bensmer Haushoeld gefehlt häwwe. Es Feier inde Aeixe hot mer doomools nor mit Lohkees un Kiiholz ougemoachd. Im Aaageblick woar souen Ouwe, in Brand. Aeäwe die Lohkees woarn aus gepräßder Loh gemoachd un die Maschien, wuuse in viereckige Schdigger geschneere hot, is mit de Hand geleiert worrn. Iwwroal hot mer däs Schhbriechel gehäijert:

„Es gitt nor aa Kaiserschdad,
Es .gitt nor aa Wien.
Es gitt nor aan Karo,
Där dreht die Maschien.“

Souen Lohkees, den wuu die mäinschde Leit noch gedaalt häwwe, hot mer for zwaa bis drei Penning kaafe kenne.

Daß friher mool in Bensem „es Gärwe“ e Hauptröll geschbeelt hat un zwoar es ganze Joahr iwver, alsouw net wie heit ineme annern Sinn, nor beim Winzerfeschd un sou kommer schun doodraus sähe, dasses heit noch e Gärwergaß gitt. Sogoar es Gärwerwabbe, in Schdaa gemaaselt is noch erhalde. Am

Eckhaus vunde Gärwergaß un vunde Neigaß, is iwwerde Hausdeer, wuu mer die Dräbbe nuffgäiht en Schlußschdaa ze sähe mit de Joahreszahl 1810 unde Buchschdaawe J. B. M. Där wuu däs schäine grouße Haus gebaut hot, woar de Gärweroaschder Johann Baptist Müller, de reiche Miller, wieen die Bensmer friher genannt häwwe. Im Wabbesdiild isse Scheermässer, e Schoabmässer une Falzeise, laurer Wäikzaik, wuu friher die Gärwer gebraucht häwwe zu sähe.

Die mäischde Bensmer Gärwer häwwe Miller (Müller) gehaaße. Ehr Gärwereie häwwe ande Winkelboach entlang geläje, die wuu ganz friher aa mool „Laabach“, „Laarbad“ d. haast Gärwerboach genannt worrn is. In moim Buch „Das alte Bensheim in Einzeldarstellungen“ kennt däs genaa noachlääse. Es Millers ehr Gärwereie häwwe sich owwe vunde oalde Blaasch ande frihere Scheembäijer Schdroaß bis nunner zum Rinnedoor ausgedehnt. Aan Miller. de Sebastian, hot soin Gärwereibetrieb am Schbidoalplatz, im oalde Aawäése vunde Woihandlung Feigel gehadde, an dem mool die Zähler Boach offe vebeigeflosse is. Im Joahr 1893 woarn in Bensem not noch zwaa Gärwereie im Betrieb, die vum Philipp Franz Miller, gäjeniwwer vunde Brauerei Guntrum un die vum Kummerzierat Guschedav Miller, Die aa is 1893 oigange un die annen im Joahr 1905. Vun doo oab hots kaa Gärwereie mäih in Bensem gäwwe. Oelde Bensmer erinnern eich noch ende Hohbäktorm. In soim uffene Fachwäik woars Kobblärre aus de Gärwerei Guschedav Miller zum driggele uffgehenkt. Mer sieht, an alle Ecke un Enne is mer in Bensem friher mool uffs Gärwerhandwäik uffmäiksam gemoacht worrn. Awver aa an annern Schdel'e is mer uff Gärwereie geschdouße. Uff dem Raum wunde heidige Gärtnerie Zorn, em oalde Schloachthaus, em Aawäése Hager un Ermer hot aa mool e Gärwerei beschdenne. De Besitzer hot Fillauer gehaaße un gewohnt hot där im heitige Heus Zorn. — E annri Gärwerei hot vunde Wilhälmschdroaß bis nunner die Fählemer Schdrooß gereicht. Es woar däs die Gärwerei Heinz. Es Wohnhaus schdaiht heit noch in de Wilhälmschdroaß räächds, wannmer vum Deitsche Haus roikimmt. Die ejendlich Gärwerei hot sich uffem Grunschdick M. M. Schmidt hefunne. Die Gärwer vunde Gärwerei Heinz häwwe fasched all inde Dauwertsgaß gewohnt.

Mer sieht aus all dem: Bensem hot mool als Schdadat vunde Gärwer e grouß Bedeidung gehadde. Es is ganz gut, wammer sou hie un doo mool souen Rickblick in die Vegangeheit wärft. Es effend aam die Aage iwwer manches, woas bei de Oalte lengschd in Vegässenheit geroare is un woas unser heidig Juugend iwwerhaupt net wisse konn. Friher un heit is freilich en groußer Unnerschied, inde Vehält-nisse un im Denke vunde Leit, awver wär die Gajewaad veschdäh will, for den isses gut, wanner aa woas vunde Vegangeheit waß. Die heitige Leit sinn uffgekleerter als wie die vun doomools. Doomools isses mool vorkumme, daß en Aawieder zueme Gärweroaschder, där wuuem den ortsiibliche Daggeloh vun zwaa Maik ougeborre hot, ganz uffgebroachd gesoat hot: „Naa! Naa! Woas glaawese dann? Unnerem Gille schaff ich net.“ — En Gulde woarn souveel wie e Maik un siwwenzig Penning!

Vehäxt

Däs wuu ich Eich heit vezähl, is korz vorm ärschde Wälkrieg dem Adam bassiert.

De Adam hot schun lang e Gääsel kaafe wolle. Awver in ganz Bensem wuar kaans ze krieje. Er hot in deene zwaa Bensmer Zeidunge alle Annoose noachigeguggd, vun vorn bis hinne un vun hinne bis vorn. Nääjenswu woare Gääsel ausgeschrewwe.

— Doo woaren Foxterrie oabzegäww, e Kaut Meschd woar ze hoawwe, e frischmälkend Kuh hot zum Vekaaf geschdanne, aa zwaa Gaasbeck, aaner sogoar zor Zucht daaglich, sinn doo ougebodde worrn, awver als net däs, woaser wollt un wuu soi ganz Härz drougehanke hot. Groad däs hot gefehlt — e Gääsel.

Aneme schäine Sunndoamojend — soin Froind, de Noachbersphilipp hot groad beiem inde Kich gehockt — is soi Fraa in aaner Raasch zur Deer roigeschdärzt kumme. Se hots Häpprumer Bläädche inde Hand gehadde un ehr Gesicht hot vor Fraad geglenzt wie en bollierde Dräkaamer. „Adam!“ hotse gesoat „Adam, doo gugg här! Awwel kummer zueme Gääsel! Doodroi is aans ausgeschrewwe! Awwer dummel dich un mach dich glei uff die Socke, ehnder dasses uns en annerer vorde Noas wäkschnabhe dutt!“

De Adam hot die Zeidung genumme, die Annoos genaa doichgelääse un gesähe, daß däs Gääsel ganz, inde Neh vun Häpprum schdäih deed. — „Däs baßt groad!“ horrer gesoat „doo kommer zu Fuuß hiemache un glei e Wäggel mitnemme, wuumer däs Gääsel druffschedle konn. Waaschde woas, Philipp, du kennschd mer de Gefalle duu un kennschd mit mer gäh. Du hoschd joo aa en Gaaseveschdand un konnschd mer uff dem lange Hie- un Härwää Gesellschaft leischde!“ „Aa räächd!“, hot soin Froind gesoat. „Heit am Sunndoa is sou wie sou nix ze vesoime un souen Gang dutt mer aa gut, Ich gäh glei haam ässe un bis ich wirrer kumm, wärschde aa sou weit soi!“

De Adam hot im Rabuus gässe, hot soi sunndoags Munduur ougezooge, soi Wäggel färdig gemoachd, Gäld oigeschdeckt un wie de Philipp riwwerkumme is, horrer schun baraad geschdanne.

Korz druff sinn die zwaa seeleviegnd die Häpprumer Schossee zammenaus gemoachd — Wiese in die Neh vum Galje kumme sinn, hot de Philipp gesoat: „Doo drowwe solls aa net sou ganz geheier soi! Ich häbb als klaaner Buu sou allerhand devuu vezäihle häijern. Noachds vun zwelf bis aans soll dort als en freirige Mann rummlaafe, där wuu soin äiine Kobb im Aam hot. Wär dem begäjend, den nimmter am Kanthooke un zärrten unner die Aerd!“ — „Gäh!“, hot de Adam gesoat un hot gelacht „däs is alles Oaldweiwergebabbel! An Geschbenschder glaawich net!“ — „Adam!“, hot de Philipp gesoat „Adam, vesinnig dich net! Ich bin aa kaan dummer. Awwer du wärschd doch zuugäwwwe misse, dasses Sache gitt, die wuu mer sich aafach net erkleern konn!“ — „Ich glaab däs all net!“, hot de Adam gesoat „ich glaab nor, woas ich sähe duu, veschdanne un doodemit basta!“

De Philipp hot den Adam genaa gekennt. Er hot gewißt, dasses mit dem soiner Kuraasch net sou weit här woar, im Gajedaal, dasser bei soine Schuulkummeroare vun jehär schun als en groußer Hoasefuß bekannt woar. „Woart nor!“, horrer bei sich gedenkt „woart nor! Heit sollschde mool woas erlääwe!“ — De Philipp woar neemlich en groußer Schbaßvoggel un hot gäärn soin Uutz mit aam gedrewwe. Un er hot sich schun soin Plaan zeräächd geleggd gehadde, noch ehnder, als dasse an Ort un Schdell kumme sinn.

Die Gaas is kaaft woarn un weilse sou wolfel woar, is de Adam uffem Reduurwää oigekehrt un hot de Philipp zueme Halwe oigeloare. Aus dem aane sinn zwaa worrn un aus deene zwaa drei. E poar Häpprumer Leit sinn dezuu kumme un ball woare schäini Gesellschaft beisamme. — De Philipp hot de Wärt bei Seit genumme un horrem äbbes ins Ouhr gepischbert. Där hot ärschd e vedutzt Gesicht gemoachd, hot dann schdillvegnd gelächelt un is dann mit dem Philipp neusgange. Droi inde Wärtsschdobb hot de Adam es grouße Wort gefiehrt. Er hot vun soine Häldedaade vezäihlt un dassen nix fäichdig mache kennt un dasser net an Geischder un an Häxerei glaawe deed. — Die siwwen Halwe, wuuer hinner sich gehadde hot, woarem inde Kobb geschdieje.

Iwwere Weil is de Philipp roikumme. „Adam! Auf!, horrer gesoat „Es is häigschdi Zeit, daß mer uns uffde Haamwää mache! Waaschde dann aa, wieveel Uhrs is? Es gähnt schun uff halwer zwelfe!“ — „Sakrelodd!“, hot de Adam gesoat un is uffgeschbrunge. „Nix wie haam! Moi oam Kädd ward schun schäi uff uns woarte!“ Im schdille horrer awwer gedenkt: „Wammer nor noch vor zwelfe am Galje vebei sinn!“ — Däs Geschbreech vun heit Mojend issem doch im Kobb rummgange. Er hot schnäll bezoahlt, hot mim Philipp däs Wäggel mit dem Gääsel ausem Houf gezooge un hat sich Hals iwwer Kobb uffde Haamwää gemoachd.

Wiese ande Galje kumme sinn, is de Philipp uff aamool schdäih bleuwwe un hot de Adam ougeschdumbd. „Gugg mool doo nuff!“ horrerm ganz leis zugepischt. „Sieschde nix?“ — De Adam hot ganz vescheert gefroagt: „Woas dann, Philipp, woas dann?“ — „Ei, hoschde dann kaa Aage im Kobb? Sieschde dann net, daß sich dort owwe, links vun deene Beem äbbes reegt? Da, awwel kimmts langsam de Bäik runner!“ De Adam hot doogeschdanne wie gebannt. Wannen in dem Aageblick aaner geschdoche hett, ich glaab, er hett kaan Drobbe Blut vun sich gäwwwe. „Nix wie heidi!“ hat de Philipp gesoat. „Wann där bis zu uns kimmt, simmer alle zwaa veloorn mitsamtem Gääsel! Do gugg mool här! Däs schoint schon woas vunde Häxerei oabkrieh ze hoawwe. Es zärrert am ganze Kärberl“ — Vor Engschde woar de Adam wirrer ganz niechdern worrn. Er hot soi Wäggel genumme un is, woas gischde, woas hoschde, gäje Bensem zu kajaggert, dassem de Philipp faschd net hot noachkumme kenne.

Wiese endlich dehaam woarn, hot sich de Philipp glei pärr gemoachd. De Adam awwer hot inde Dunkelheit soi Gääsel inde Schdall gefiehrt, dann horrer soi Kädd geweckt. Die wollt ärschd gaschdig wärrn, weiler net bei Zeit dehaam woar. Awwer er hotse beruhigt un gesoat: „Kädd! Du wärschd schdaune, woas fore schäi Gääsel ich mitgebroachd häbb. Däs is schun mäinder e Gaas als wie e Gääsel. Es is de Schdaat all woas die schon e schäi Gemälk hot. — Schbaß bei Seit, däs muschde sähe. Du wärrschd aa doi Fraad drou häwwwe. Zieg dich ou un kumm mool mit inde Schdall!“ — Neigierig, wie die Weibsleit sinn, hot sich däs die Kädd net zwaamool soae lasse! Se hat sich notdärfdig ougezooge un is mim Adam inde Schdall noi.

De Adam hot soi Schdalladärn mitgenumme. Wie er däs Gääsel beleicht hot, heeren faschd de Schloa geriehrt. Die Kädd hot en Läiwekrisch geduu un is kraadeblaasch worrn. „Ei“, hotse gekresche, däs is, däs is joo en Bock! Un woas for aaner! En ganz ausgezehrte schdrubbige Gaasbock! Wie konnschde dich iwwerhaapt unnerschdäih, sou äbbes mit haam ze bringe!“ — De Adam hot doogeschdanne wies Kind beim Dräck. Dannn horrer vor sich hiegeschdorrert: „In — in — Häpprum woar — woars noch e Gaas. -- Wie die zum Bock worrn is – doo is Häxerei mit im Schbeel. Un jetz horrer soiner Kädd vezählt, woase am Galje erläebt heen un daß dort woahrschoins die Gaas innen Bock verhäxt worrn weer.

Awwer die Kädd hat vun all dem nix wisse wolle. „Moje in aller Härrgottsfrieh moachschde dich uff! Den krätbäckige Bock doo nimmschde glei mit. – Wannde awwer ohne Gaas haamkimmschd, brauschde die Schwell doo net mäih zu iwwerträäre. Sou, mach dich jetz in doi Bett, du Doamel!“ — — De Philipp hot hinner soim Maierche geschdanne un hat sich ball geweljert vor lache.

Wiede Adam am neegschde Mojend in die Häpprumer Wärtschaft kumme is, hot die Wärtsfrah geschmunzelt: „Moin Mann hat doch Räächd behoalte. Er hot zuumer gesoat: „Heit Mojend wärd wahrschoins en Bensmer Mann kumme. Nemm dem soin Bock oab un gäwwern de foor die Gaas, wuu im Schdall schdäht. Ich will awwer vun dem Kroom nix sähe un wisse. Doo schdiggd Häxerei dehinner. — — „Häxerei?, da doo häwwemers!“, hot de Adam gedenkt un hot e poar mool mim Kobb genuggd. — Er hot soi Wäggel mit dem Gaasbock inde Houf gefoahrn un die Wärtsfrah is mimme wunnerschäine Gääsel ausem Schdall kumme. Ze zwadd häwweses uffem Wäggel veschdaud. De Wärt sábchd awwer hot hinnerm Vorhang vunde Kich geschdanne un hot sich de Bauch gehoalte vor lache. —

Uffem Haamwää is de Adam ganz noachdenklich woarn. Er hot als for sich hiesimeliert. „Ja, ja, es gitt hoalt doch noch Sache, wuu mer sich net erleern kann un wuu net demit ze schbasse is. De Philipp hat doch Räächd mer soll sich net vesinnige!“ — — — Un alleritt horrer umgeguggd, ob aus soim Gääsel net doch wirrer en Gasbock worrn weer.

De Lambioon

Neilich häwwe mool poar ganz oalde Bensmer innerer Wärtschafd zammegehockt un häw-we vun ehre Schuulzeit vezäihlt.

Aerschd hot mers vunde Lehrer gehadde, vunde Hibb, die wuus doomools faschd jeeren Doa oabgesetzt hot, vunde Lumbeschdraasch, wuu mer vollfiehrt hot un vunde Schuulkummeroare, vun deene freilich schon en groußer Daal net mäih am Lääwe weer. „Ja, es woarn doch schäine Zeire doomools!“ hot de Hannes gesoat. „Wammer sou zerickdenkt, woas hot sich doch sou alles in deene poar Joahrn geennert!“ „Vun wäje deene poar Joahrn“ hot de Franz gemaant. „Iwwerlegg mool Hannes! Du bischd schoins im Kobbrächne schwach! Iwwer sächzig Joahrn leie doo dezwische! Mer misse uns driwwer kloar soi, daß in däre Zeit rings um uns rumm e ganz anneri Wält enschdanne is. Meer, wiemer beisamme hocke, sinn nor noch die Iwwerbleibsel vun deene oalde Zeire un wie lang wärds dauern... ? „Vordehand läewemer noch!“ hot de Chrischdoph gesoat un hot sich en frische Halwe beschdellt. „De Franz issen oalde Simelierer! Wanns dem noachging, darfde meer Oalde nor noch Driebsoal bloose! Loßt die heitig Wält soi wiese will. Die Hauptach is, unseri woar aa schäi. Un die oalde Erinnerunge aus friehere Zeire, die konn uns kaaner nemme un die wollemer houchhoalde, veschdanne!“ —

„Gedenkt Eich noch,“ hot de Hannes gesoat „Gedenkt Eich noch, wie meer als klaane Buuwe als Drache häwwe schdeie losse? Ich häbb en sechseckige gehadde. Där is sou houch geschdieje, dass er nor noch wie en klaaner winziger Punkt am Himmel geschdanne hot. — Doo simmer mool härgange un häwwe Oowens, wies schunn duschder woar, drauß, wuu heit die Uffbauschuu schdäiht, den uffschdeie losse. Wie er owwe geschdanne hot, häwwemer en grouße ritzeroure Lambioon mirrere brennende Kärz ende Kordel ruffritsche losse. Allmehlich woars sackdunkel worrn un die rout Kuggel hot in die Noachd noi geleichd, dasses uns sälbschd ganz uuhaamlich worrn is. Mer häwwe dann die Drachekordel anen Baam gebunne un sinn die Schadt noi geloffe, weil mer gugge wollte, wie weit unser Lambioon ze sähe weer. „Es Schorschel“, hot de Franz zwische noi lawenzelt häwwemer zerickgelosse. Där hot hie un doo däs Dracheloinche zobbe misse, daß de Drache wirrer en neie Uffdrieb krieh hot. Ja, ja, es Schorschel is aa schun lengschd unner de Aerd!“ —

„Unnerbräch uns mool net!“ hot de Chrischdoph geruufe un hat weirervezäihlt: „Wie mer ans Deitsche Haus kumme sinn, hot en grouße Glumbe Leit beisammegeschdanne. Die häwwe mit ehre Glotzaage als gäje Auerbach zu geschdiert. Mer häwwe uns ganz duggmaisig zwischenoi gedrickt un geluhrt, woas die alles vezabbt häwwe. „Däs issen Kumeed!“ hot de aane gesoat. „Däs issen Kumeed. Woart nor mool oab, där kimmt immer neher. Där wärd aa immer gräiüber un es dauert net lang, dann wärd mer aa soin Schwanz sähe kenne!“ — „Naa, naa!“, hot doo en annerer gesoat un hot ganz gehaamnisvoll geduu. „Däs dort owwe am Himmel bedeit Krieg! Moi Modder hot oft vezäihlt, daß vorm letschde Krieg aa soue feirig Kuggel am Himmel geschdanne hett!“ —

„Ehr liewe Leit“ hot doo e oaldi Fraa gesoat: „Ehr darfst mers glaawe orrer net, awwer Ehr wärd sähe, daß ich Räächd behoald. Däs is de Oufang vum Enn un bedeit nix annerschd, als daß die Wält ball unnergäiht. Ja, ja! Sou weit hots kumme misse. De liewe Gott leßt net mit sich schbasse! Die Mensche häwwes joo net annerschd gewollt. De Luxius is immer gräiüber worrn un manche Leit wisste joo vor laurer Wolluschd net mäih wiese de Kobb schdelle solle!“ — „Ich glaab als“, hot doo en Mann gemaant „es beschde wärd soi, mer mälde däs an die Bollezei. Die soll sähe wiese mit zeräächd kimmt un soll däre Sach mool uff die Schbuur gäh.“ —

„Mer Buuwe sinn ans ganz wichtig vorkumme, wie mer die Wäikung vun unserm Lambioon uff die Oalde feschdgeschdellt häwwe. - Aaner devuu, ich maan als, de Hannes woars, wollt in soim Iwwermut schun alles veroare, doo, doo hots am Himmel en klaane Lichdschoi gäwwe un die feirig Kuggel woar pletzlich veschwunne. — Die Oalde häwwe noch e Weil gewoart, hawwe de Kobb

geschillt un Sinn aus enannergange. Unser Koroona hot awwer ganz vedutzt doogeschdanne. — „Es Schorschel hot beschdimmt net genunk am Loinche gezobbd“, häwwemer uns gäjeseitig gesoat, „sunschd hett däs goar net bassiern kenne!“ „Ich glaab“, hot en annerer oigeworfe „ich glaab, unser Lambioon is vebrennt mitsamtem Drache!“ „Au Backe!“ hot doo de Kall geruufe: „Moi schäini neii Kordel! Wann ich hoint Oowend haamkuum, krieh ich schäi moi Feng! Es woaren ganz frischer Knail, wuu ich moim Vadder im Geschäfd ausgefiehrt häbb!“ —

Wiemer an Ort un Schdell kumme sinn, hots Schorschel doogeschdanne un vor sich hiegeplärrt. „Woas hoschde dann aa gemoachd?“ häwwemern ougekresche. „Ei“, hots Schorschel gesoat „ei, wie ich sou gezobbd häbb, hots uff aamool en Ruck gäwwe un die Kordel is vor mer inde Dräk gefalle. Wie ich nuffgeguggd häbb, hot de Lambioon in hälle Flamme geschdanne unde Drache is runnergedoijelt kumme“. „Schaff mer nor moi Kordel bei!“ hot de Kall gesoat „sunschd hoschde nix ze lache!“

Mer häwwe gesucht un gesucht. Awwer inde Dunkelheit häwwemer nix gesähe un sinn ganz bedäbbd oabgedrollt. Aerschd am neechschde Doa in aller Härrgottsfrieh häwwemer drauß im Fäld de Drache unn die Kordel wirrergefunne. De Drache woar dodaal kaboores un die Kordel häwwemer nor noch in Schdigger haamgebroachd, weilse inde Aeschd vunde Beem henke blewwe woar un im Geschdribb vun Grusselbeern, Kadoffelbisch un Bohneschdägge veworschdelte gange woar. — Am nechschde Moondaa hot awwer inde Zeidung geschdanne, daß am Samschdoa Oowend korz vor zähne gäije Norde zu e mäikwärdig Erschoinung am Himmel beoowachd worrn weer. Entwerter weers en grouße Schdärnschnubbe gewäast orrer e Nordlichd. Jeerenfalls braichd mer sou Lichderschoinunge kaa grouß Bedeitung beizelegge un zor Beuuruhigung vunde Bevelkerung weer kaan Aalaß gebodde. — Meer Buuwe häwwe uns ins Faidschdche gelacht, wie mer däs gelääse häwwe, woarn awwer frouh, daß alles sou schäi im Sand velaafe is. —

Wie e poar Woche schbeerer inne Schuul vun Schdärnschnubbe die Redd woar, un de Lehrer gefroagt hot, wär vun uns den vun neilich gesähe hett, häwwe mer all de Finger geschdreckt. „Es ist schäi vun eich,“ hot de Lehrer gesoat, „daß der sou eifrig die Naduur beoowachde dutt. Wär uff Schritt un Tritt mit offne Aage doich die Wält gäiht, där läärnt mäinder, als woas mer inde deierschde Bicher lääse kunn!“

Märkt Eich däs fors ganze Lääwe.

De Bensemer Joahrmäikd vun friher

„Die heidig Juugend konn sich goar kaan Begriff mäih mache, wies als friher uffde Bensmer Joahrmäikd zuugange is. Schun uffsem Ritterplatz isses lousgange. Is waab noch, doo hot moal e „Hibbodroom“ geschdanne un näawedrou woars Zält vunde „Daam ohne Unnerleib“. Doodenäawe hot souen langbärtige Kärl soin „Guggkaschde“ uffgeschdellt gehadde!“ „Waaschde noch, wie mer de annern Doa däre Daam ohne Unnerleib noachgerennt sinn, wiese beim Haldy ehr Subbezeik oikaafe wollt!“ — „Ach ja. De Haldy woar de Noachfolger vum Hoinrich Jaagob Schuster un noach dem Haldy hot de Sagga soi Geschäft dort uffgemoacht.“ — „Woart mool, däs schdimmt net. De Haldy woar doomools noch goar net in Bensem. Där is ärschd schbeerer kumme!“ „Däs woar noch de Schuster sälbschd!“ „Alsou de Schuster sälbschd. Moindwäge. Awwer wie doomools die Daam ohne Unnerleib wirrer rauskumme is, häwwe meer Buuwe in aam Glumbe beisamme geschdanne un häwwse ausgeutzt. „Guggd mool die Beschissern!“, häwwemer geruufe. „Heit hotse wirreren Bauch! Aetsch, äätsch! guggd mool, wiese devuurennt!“ — „Un däs Hibbodroom? Däs Hibbodroom woar immer geschdobbde voll! Vorn am Oigang hot aaner geschdanne un inen grouße Drichder noigebrillt: „Reithalle! Größtes Hippodrom der Welt! Das macht Vergnügen, das macht Spaß! Bitte aufsteigen, wer reiten will, meine Herrn! Einmal herum zehn Pfennige. Zweimal herum zwanzig Pfennige! Es

sind noch mehr Herren und Damen drin! Das muß man gesehen haben, da muß man hineingetreten sein! Immer herein, wer reiten will!“ — Meer sinn doo aa noigemoachd. Wiemer awwer die Gailchin gekitzelt un gegiegst häwwe, daß beinoh aans devuu ausgeresse weer, simmer am Kanthroake genumme un nausgeschmesse worrn.“

Unde Guggkaschdemann? Ich konn mich goar net mäih an den erinnern!“ — „Ei freilich! Waaschdes net mäih? Doo hot mer doch for zäihe Penning in dem soin Guggkaschde gugge darf. Doo hot mer alles meegliche sähe kenne. Es gedenkt mer noch ganz gut. De Guggkaschdemann hot zu jearem Bild die Erkleerung gäwwe; „Hier ist zu sehen der große Napoleon. Zu seiner Rechten einer seiner berühmtesten Generale. Er sprengt heran und sagt: „Sire, die Schlacht ist verloren!“ „Gut“, sprach Napoleon, denn damals lebte er noch! — „Brr, ein anderes Bild! Hier ist zu sehen der große Baribal! Er wächst bis zu seinem zwanzigsten Jahre. Und wenn er ausgewachsen ist, wächst er immernoch! — Brr, ein anderes Bild!“ — Wanner nie mäih gehadde hat, horrer de Deckel hinne rungergeklabbt un hot geruufe: „Hier ist zu sehen die Aegyptische Finsternis!“ — „Wuu, wuu?“ häwwe meer Buuwe gefroagt. „Wuu, wuu? Mer sähe joo goar nix!“ — „Das ist die Aegyptische Finsternis!“ hot där Langbärtige gesoat, hot soin Kaschde uffde Buggel genumme un hot sich pärr gemoachd.

„E anner Moal hot uffem Ritterplatz en Flouhzäikus geschdanne. Doodroi häwwe Fläih alle meegliche Kunschdickelcher vollfiehrt. Die aane häwwe e kлаа Wäggelche rumgeschlaft, annern wirrer häwwe Kiggelcher fortgerollt, aaner vun deene Fläih hot sogoar en Borzelbaam geschloae. Wammer doo noigange is, hots aam am ganze Kärber gejuggd. Awwer die Fläih häwwe net raushubbse kenne, weile all unner Gloas woarn. De Flouhzäikusdiräkder bot aa uffse uffgebaßt wie e Dohl. Wanns Programm rumm woar, horrer soi ganz Zäikuspärsonal ine kлаа Käschdel geschdobbyd, hots in soi Wäschdedasch geschdeckt un ärschd wirrer rausgeduu, wann sich soi Buud wirrer mit frische Leit gefüllt hot. — Sou drässierte Fläih woarn deier, veschdanne! Moin Vadder seelig hot mer mool gesaat, for däs, woas sou aan Flouk vun deene koschde deet, kenntmer e kлаа Saiche kaafe!“ „Die Hauptschdroaß noi hot mer faschd kaum laafe kenne. Däs woare Menscheschbeel, doodevuu moachd mer sich kaan Begriff! Woas Mensche, woas Mensche! Däs Gewiehl woar noch dichder als heitzudoa beide Feschdzigg am Winzerfeschdsunndoaa. Un en Radau woar däs! Mer hot soi aije Wort net veschdanne. Doo hots vun alle Seite här geruufe, geschällt, gebloose, drumbeet, geschdumbt, gekresche, gelacht, geflucht — mer hot nimmäih gewißt, wuu anne wuu naus! Ans Gundrums Eck owwe isses noch gange. Awwer am Kelwer, zwischem Lärrer-Bendheim uns Adams woars ganz oik. Dort hots Kaschberltiaarer vum oalte Hillebrand aus Pungsched geschdanne. Mer hot schdäih bleiwe misse, ob mer gewollt hot orrer net. Meer Buuwe häwwe devoor geschdanne un häwwe Maul un Aage uffgeresee. Doo hot e grouß groasgrii Krokedill soin roure Rache uff un zuugeklabbd un wollt däs Kaschberle veschlinge. Där awwer net faul un haabt dem mit soiner Blatsch aani uffde Wäsching, dasses soi Schnuud langsam zerickzieht. Em Kaschberle soi Määdche, däs wuu debei geschdanne hot, hots, mit de Angschd zu duu krieh un is inne Ohmoachd gefalle. De Deiwel hot däs gesähe un wollt däs Määdche groad am Schlawiddche nemme un in die Hell schlaafe. Doo is awwer en Schutzmann uffde Bildfläch erschiene. Doomools hot mer freilich noch Bollezeidiener gesagt, veschdanne! Där hotse dem Deiwel aus de Gralle gerobbd un de Deiwel hot Deiwel Deiwel soi losse un hot sich dinn gemoachd. Es Kaschberle hot noch sou veel mit dem Krokedill zu duu gehadde, dasser goar net gemäikt bot, wie de Bollezeidiener soi Määdche inde Oarm genumme hot un kisse wollt. Die hot aa schdill gehoalte wie e Lemmche. Wies dem Krokedill allmeelich ze dumm worrn is, sich vum Kaschberle in aamfort uffde Härnkaschde dällern ze losse, isses uff aamool veschwunne. De Kaschberle hot sich jetzt noach soim Määdche umgeguggd un hot die Bescheerung gesähe. Es woaren Schdaat, wie där jetz uff den Bollezeidiener druffgewäsche hot. Meer Buuwe häwwe geklatschd un laut gekresche vor Fraad. „Uffen! Uffen!“ häwwemer geruufe. „Haawen uffde Grind! Haawen zamme!“ Awwer ehnder dasses uns räächd woar, hot de oalte Hillebrand soin Bollezeidiener ausem Gefächd gezooge. Es Kaschberle un däs Määdche häwwe wirrer ganz aanig näwenanner geschdanne un häwwe ehrn Fälmich gemoachd. Mer häwwe gewißt, dasses jetz ans Berabbe gange is un häwwe uns in dem Gedruuwel langsam vedrickt. — Am Leibfried, vorde „Drei Keenig“ hot uff jearem Joahrmaikt „de woahre Jaagob aus Amerigga“ soin Schdand uffgeschloa gehadde. Aamool horrer e silwerni Uhrkett aus Nickel, e annermool e Krawadd une Unnerhemmche uff de Hand leihe gehadde, hot mit de anner druffgeschloae un geruufe: „Hot de Deiwel die Gaas gehollt, konner aa de Bock

holle! Heit koschd däs kaa vier Maik, kaa drei Maik, kaa zwaa Maik! Heit koschd däs e Maik fuffzig! Zum ärschde, zum zwadde un zum . . ." Kaa Mensch hot sich gereegt. Doo horrer sich de Schwaß vunde Schdärn gewischd, hot noch äbbes dezuugeleggd un hot wirrer soi Woar ougepriese: „Soll ich noch Gäld druffleeje? Ehr Knoschbes, ehr vedammte! — Da, es koschd zamme kaa Maik fuffzig, kaa Maik värtig, kaa Maik dreißig . . . Wollters noch net? — Da, e Maik zwanzig — e Maik zäihe — zum ärschde, zum zwadde un zum . . ." „E Maik!" hot aans geruufe un hot die Hand ausgeschdreckt. „Da, häbbers!" hot de woahre Jaagob zerickgeruufe, „da häbbers alles zamme for aa lumbig Maik!" — Doo häwwe sich finf, oacht, zäihe Hennd ausgeschdreckt mit silwerne Maikschgigger un de Jaagob hot soin Schaff gehadde, bis jeerer vun deene Kaifer mit soim „billige" Oikoof oabgedrollt is. Uff aamool hots en Uffruhr gäwwe. Alles hot in die Lufd geguggd un hot uffen ganze Glumbe Lufdballoone gewesse, die wu soueme Lufdballonhennler doichgange woarn. Där hot behaapt, en Lausbuu heerem mirreme Scheerche die Kordel doichgeschnerre. De Koppel Härsch hot mit soim schwazze Puddelhund vorde Laadedeer geschdanne un hot mit aam rumm krageelt, weil där soin Schdand mit wollene Wens ausgerächend vor soi Geschäft hieposchdier gehadde hot. Meer Buuwe häwwe aa unsren Senfd dezuu gäwwe unde „Zamba" — sou hot dem Koppel Härsch soin Puddelhund gehaaße — genäckt, dasser laurer hot ougefange ze bäffe, als wie soin Härr hot kreische kenne. Wiemer awwer unsren Lehrer mit soiner Frag im Gedreng häwwe unneruff kumme sähe, simmer, ganz duggmaisig anem vebei un häwwe die Kabbe gerickt, als weern mer die brävschde Buuwe vunde Wäld.

De Bensemer Joahrmäikd vun friher – Teil II

„Wißter woas?“ hot de Kall gesoat „Wißter woas? Jetz wärd mool niwwergemoachd ande Guutzelschdand“. — Där hot groad ande Eck vuns Skoddies geschdanne. Um den Guutzelschdand rumm häwwe ganze Schwärm vun Härmense geschwärrt. Die veele Leit, die wuu dort vebeigange sinn, häwwese mit ehren ewige Schwenke mit Sackdischer un Hiet nor noch räwälliger gemoachd. — „Ich häbb kaa Gäld“, hot de Franz gesoat „ich kommer kaa Guutzel kaafe!“ — „Kumm nor mit!“ hot de Kall gesoat. Wär mit meer gäiht, brauch kanns! Du kimmschd heit doch noch zu doiner Zoggerschdang!“ De Kall is niwwer zum Härrgottsbunne gange un hot soi Aeärmel unnerumm bissel feichd gemoachd. Wieer dann ande Guutzelschdand kumme is, horrer sou geduu, als ober äbbes kaafe wollt. Er hot sich iwver die Auslaage gebeigd un doodebei horrer soizwaa Aeärmel uff die vorderschd Reih vunde Zoggerschdange geleggd. Nadierlich sinn die drou henke bleuwwe. Mer häwwese oabgerobbd un unner uns vedaald. Die meischde devuu hot de Kall for sich behoalde. — Awwer beim Weirergäih hot uns doch es Gewisse geschloae. Mer wollte groad wenigschdens en Daal vun deene Zoggerschdange wirrer haamlich uff den Schdand legge, doo hots dort en grouße Tumult gäwwe. Es hot sich rausgeschdellt, daß där Guutzelmann eneme oalde Ourewäller falsch rausgäwwe hot. Där hots gemäikd un hot en Mordsradau gemoachd. „Da!“ hots Kallche gesoat „da! doo häwwemers joo! Meer Buuwe mache uns Kobbwäh wäje sou poar aadäärmige lumbige Zoggerschdange un die Grouße? Die Grouße bemoogele sich gäjeseitig, dassen die Aage iwwerlaafe!“ —

„Kall!“ hots Frenzel gesoat „Kall, troa die Zoggerschdange reduur. Die bringe der kaa Glick! Uuräächd Gut gedeiht net! Wie oft hot däs schun moin Vadder gesoat!“ — „Wammers zammehelt doch!“ hot de Kall fräsch reduurgäwwe, hot soin Daal zueme Glumbe zammegedrickt un in soi Hoosedasch geschdobb. — „Gummool! Vorm Schnawwel soim Haus muß woas besunneres lous soi. Doo schdäihn e Masse Leit!“ — Mer häwwe uns doich die Menschemeng doichgezwengd, bis mer vorndrou geschdanne häwwe. „Das ist die neueste Erfindung aus Amerika!“ hot där Mann hinner dem Schdand ausgeruufe. „Das ist der noch nie dagewesene Hörapprat, der neu erfundene Phonograph! So etwas muß man gesehen, das muß man gehört haben!“ — Dann horrer de Leit, die wuuem zäihe Penning hiegeleggd häwwe, zwaa Schlaich in die Oufern geschobbd. Doo hot mer peife und singe häijern, als, deet där Piffikus orrer där Senger groad vor aam schdäih. — Däs hot uns awwer net inträssiert. Es woar net laut genunk. — Doo woars mit dem Duudelsackmann doch woas annerschd. Där hot soin Duudelsack gebloose un zu gleier Zeit horrer uff soin Ricke e groußi Drummel geschnallt

gehadde, die zwaa Drummelfäll noach auße. Uff die horrer mirreme Drummelschleggel druffgebumd, där wuu an soin Owveroarm ougemoachd woar. Iwwer däre grouße Drummel woarn zwaa Zindradeckel aus Mässing. Wann die zamme geschloae häwwe, hots en Radau gäwwe, daß sich alle Leit, die wuu groad inde Neh woarn, die Ouhern zuugehoalde häwwe.“ — „Wie där die zum Zammeschloae gebroachd hot? —

Ja, liewer Froind, däs konn ich der net sou genaa vegliggern. Jeerenfalls, däs waaß ich, däs woaren ganz verworschdelder Kromm vun Drehd un sou un die Zindradeckel horrer mit aam vun soine Schuhoabsetz in Bewegung gesetzt.“ — „Ja, ja, däs gedenkt mer aa noch. — Konnschde dich awwer aa noch an däs Acktsche mit dem Hooseträäjermann erinnern däs wuumer vollfiehrt häwwe? Waaschdes noch, däs woar soun därrabbeliger eeklicher Kärl mirrem lange ritzeroure Board un Matzelaage. Mer häwwe zum Schbaß aan Hooseträäjer noachem annern ouprowiert. Wieer gemäikd hot, daß mer nor unsren Utz mirrem treiwe wollte, horrer uns mit soine roschdige Gißkanneschdimm ogekresche: „Schloagd Eich en Naggel ins Kreiz un bind Eier Hoose drou, ehr Lausert!“ Doo awwer, de Fritz net faul, schlubbdem unner soin Disch un bumbd vun unne dewärre, dassem soi Hooseträäjer un soi Knebb doichenanner gehubbst sinn, wie die Hoase im Kläagger. Jäädääd, hot där gedoubd! Mer awwer nix wie devuu! E poar vun uns sinn uff die anner Seit nuffzuusich am Maiquadd soim Läädche geland, wuu die veele schaine Peife ausgeschdelt woarn. En annern daal hot sich nunnerzuusich vedrickt bis zum Aewwedaa.

Aerschd noacherer Weil häwwemer uns wirrer zammagefunde — Vorm Bossemendierläädche vunde Fraa Schdrauß, zwisches Hesche un em Schuhmacher Dellerie hot en groußer Schdand geschdanne mit alle meegliche Sache. Doo hot mer geschdickde Raasedasche kaafe kenne mit roure Rouse un gine Blärrer orrer mit braune Härsch mit Dannezwaag. Aa Pärleportmanee hots doo gäwwe un weiße Haibchin, Schdauche, Wollkabutze, Schdrumbkabbe, Vaddermerder, Vorhemmchin, Schnaggo, Jääjerhemmer, Palntien un Gott, waaß woas noch mäih. Die meischde Sache devuu gitts heit goar net mäih!“ — „Ja, un groad gäjeniwwer am Mayer-Bendhoim? Doo woaren Schdand mit Kabboddhiedcher. In drei Reihe hinnernanner häwwese uff houche Schdenner doogeschdanne wie die Grenadier. Alle Sorte woarn doo veträäre. Mit un ohne Schdraußfährern, mit Rouse, Kärsche, Vegißmoinnichdschdrauß un Paasee, mit Schlüsselblumme un alle meegliche annern Gewechse mit Pärlebeheng, goldne un silwerne Schmärrerling un waaß de Deiwel net, mit woas noch alles. All die Kaboddhied häwwe braare schwazze, braune un bischofsblooe Seire — orrer Samtbenner gehadde, die wuu unnerm Hals zammagebenne worrn sinn. Sou häwwe sich die Madamme vun doomoools schun woas ehnlich gesähe, veschdanne!“ — „Ande Schlinkegaß häwwemer uns bissel veschnaufd. Däs woar e Gedrick un Gedreng ruffzuusich un runnerzusich dasses aam ganz schwummerig vor de Aage worrn is. — E poar Weibsleit mit Bidde un Zowwer uffem Kobb, die wuuse drauß inde Vorschdadat kaaft häwwe, häwwe sich Schrittche vor Schrittche doichgeäärscheld. Mer hot wäiklich schdaune misse, wiese däs alles uff ehre „Wisch“ ballaansiert häwwe“. — „Däs uffem Kobb troae hot die heitig Juugend net geläärnt. Awwer doodefoor troaese im Kobb Gedanke, die wuu nix daache!“ — „Hannes, du bischd oald worrn! E anner Gäld, e anneri Wält! Die junge Leit vun heit sinn aa annerschd uffgewoachse wie meer. Mer Oalte kenne doo net mäih mitredde. Jeerenfalls häwwe mer vun unsrer Juugend mäinder gehadde, als die junge Leit vun heitzedoa. Engel, veschdanne, woarn mer awwer aa kaa!“ — „Naa, naa! Däs kommer net groad behaapte. Besunnerschd net, wammer als dem „Schimmer“ noachgemoachd sinn und de „Kaaroo“ häwwe oachdeckig lache losse!“ — „Um wirrer uffde Joahrmäikd zerickzekumme. Gedenkt Eich noch die „Kinemadegräphebilder“? — Ei freilich! Däs woarn sou klaane Bichelchin mit schdaikem Babier. Wammer die Seite schnäll rummgeblärrert hot, hot mer alles, wie inde Naduur, in Bewegung gesähe. Torner häwwe doo ehr Kunschdickelcher gemoachd, Denseriene sinn rummgehubbst, Veggel sinn doich die Luft geflooge, un Lufdballoone sinn uffgeschdieje. Soue Bichel woar awwer deier!“ — „Däs woar nix annerschd als die Vorlaifer vum heitige Kino, veschdanne“. — Am Metzjer Aurehemmer hots mool en grouße Ufflaaf gäwwe. Alles is hingeschdreed. Kaans hat mäih doichgekennt. Doo hot neemlich aaner mirrereer großi Moridaad geschdanne, wiese friher uff kaam Joahrmäikd gefehlt hot. En oalte Mann hot Leierkaschde gedreht une Fraa mirrerer Schdimm wie e oald Reibeise hot mit ehrm Schdock uff die Bilder gewesse un hotse

erkleert. Als Buu hawwich doomools sou oachdgebaßt, daß ich alles wärtlich dehaam häbb
uffschreiwe kenne! Sou kimmts, daß ich die Moridaad noch bis uffde heitig Doa behoalde häbb:

Ihr lieben Leute! Kennt Ihr die Geschichte
Von diesem bitterbösen Bösewichte?
Der Angst und Schrecken
Nur tat erwecken,
Wo er sich je gezeiget hat
In Dorf und Stadt!
In Dorf und Stadt!

Einem schönen, blondgelockten Mäderchen,
Man nannt es allgemein das schön Elisabetherchen,

Gab er als Köter,
Der Missetäter
Ein Beinsteinchen und nen Ring von Gold.
Weil er sie heiraten wollt!
Weil er sie heiraten wollt!

Nachdem er ihre Sinne so umnebelt,
Und wie zwei Turteltaubchen sie geschnäbelt,
Da schoß der Böse
Mit viel Getöse
Das arm Elisabethdien mausetot.
Allmächtger Gott!
Allmächtger Gott!

Dem Bankier Blumental mit seinem Schreiber
Naht er sich jetzt als Dieb und dann als Reiber.
Und als zu zweien
Sie wollten schreien,
Da dreht er ihnen noch die Hälz herum
Da warn sie stumm!
Da warn sie stumm!

Und diesen Mörder, Räuber und Mordbrenner
Erwischt die Polizei am ersten Jänner.
Am siebten Märzen
Da sah man stärzen
Sein blutig Haupt herab von dem Schafott.
Da war er tot!
Da war er tot!

Der Teufel holte seine arme Seele
Und fuhr mit ihr hinab zur Hölle!
Dort wird gebraten
Für seine Taten
Der Bösewicht in aller Ewigkeit!

Und das ist gescheit!
Und das ist gescheit!

De Bensemer Joahrmäikd vun frieher – Teil III

Am Reilings Eck häwwemer beroatschloagt, ob mer doich die Schuhgaß orrer die Hauptschdroaß weirer nunner mache sollte. Inde Schuhgaß woar e Gewuhl une Gedrick, daß aam de Oorem vegange is, wammer mädde noi geroare woar. Dort häwwese hiwwe un driwwen Holzgeschdelle uffgeschloae gehadde un die woarn vun owwe bis unne mit alle meegliche Schuh, Schdiwwel un Schdiwwlädde behenk. Mer hett glaawe kenne, mer weer uffde Schuhbärs in Frankfort. Doo hot mer aa die Schdend vunde Bärmesenser bewunnern kenne mit lange Kette vun Benneldabbe, Filzschuh im Filzpandoffel in alle Farwe. Die Leit häwwe sich nor sou drum geresse. Bensmer hot mer wenig dort gesähe. Meischdens woarn däs Leit vun auswärts, vunde Noachberdärfer ausem Ried un Ourewoald un vunde Bäkschdroaß. Mer häwwe Schuhgaß Schuhgaß soi losse un sinn langsam die Hauptschdroaß nunnergemoachd.

Am Oigang zum „Drauwe“ hot de oald Singhof mim Bäijemoaschder van Gries geschdanne. Die zwaa häwwe sich vun doo aus den Menscheschdroom betroacht, där wuu sich die Hauptschdroaß nuff un runner gewelzt hot. Duggmaisig simmer anen vebei. Glei druff woar unser ganz Aagemäik uffe klaa Mennche mirreme Gaasebäärdche gericht, däs wuu soi zwaa Aeärm uff die Fenschderbank geschditzt hot un mirreme vegniegde Gesicht uff die Menschemaß runnergelist hot. „Wißter, wär däs is?“ hot de Kali uns zuugepischbert. „Däs is de Saaldenzer Knie, där wuu hoint Oowend soi Groußmodder uffeme Schubbkaich iwwers Saal balaasiert. Sähter net däs Saal doo owwe, woas vum ewwerschd Dachgaiwel vum Drauwe bis zum Roathaustärmche geschbannt is? Liewer Schwaan, doo kennter woas erlääwe!“ Ganz schichdern un veschdouhle häwwemer uns däs uuschoiboar Mensche ougeguggd. In soim Saaldenzerkoschdiem häwwemern joo all gekennt. Er is faschd jeeres Joahr noach Bensem kumme. Awwer sou in allerneechschder Neh un doodezuu noch ineme gewehnliche Ouzugg wie die annern Leit, däs woar for uns doch äbbes ganz neies. —

Mer woarn die paar Schritt vuns Reilings här hinner de Mäikdschdend uffem Trottwaag gange, um schnäller färrou ze kumme. Awwer am Saafesierer Seib soim Lääddche hot uns souen schroher Kärl, där wuu däikische Honig feil geborre hot, runnergejoagt. De Seib mit soiner diefe Baßschdimm horrem aa noch Räächd gäwwe. — Gäjeniwwer vum Seib hot e oaldi Zischeunern mirreme gäale Kobbduch geschdanne. Uffeme Dischel woar en houche Kewwig un owwedruff höt en Babbegei gehockt. „Hier, meine Herrschaften, können Sie einen Blick in die Zukunft tun!“ hotse geruufe. „Dieser seltene Vogel, gibt Ihnen Aufschluß über Ihr späteres Leben!“ hotse geruufe un hot debei wie ehrn Babbegei die Aage vedreht. „Lassen Sie diese einmalige Gelegenheit nicht vorübergehen!“ hotse als wirrer geruufe. „Dieser Blick in die Zukunft kostet nur zehn Pfennige! Sie werden es nicht bereuen!“ — „Ei, ich deet aa gäärn mool wisse, woas aus meer noch wärd“, hots Jaggebl gesoat un hat soi zäihe Penning hiegeleggd. Duo hot die oald Häx uffe Babbdeckelschoachdel geklobbt, die wuu mit laurer Briefelchin vollgeschdobb'd woar unde Babbegei hot mit soim Schnawwel aan vun deene veele Brief rausgepickt. De Jaggobb horren uffgeresse un doo hot droigeschdanne, dassen e blond Määdche liewe deet, dasser ball vehajiert weer un dasser mool Schbaß an soine Kinner erläwwwe deet. De Jaggobb is ganz rout worrn sou horrer sich gescheemt. Däs Briefel horrer kreiz un quer verobbd un wäkgeschmesse. „For die zäihe Penning heerich mer aa besser e Guutzelschdang kaaft“, horrer ganz traurig gemaant, doo heerich wenigschdens äbbes devuu gehadde.“ — „Da!“, horren de Kali getreeschd „da! hoschde aani vun moine!“ Er wollt aani aus soim Sack rausnemme. Au Backe! Beinoh heerer soi Hand net mäih rausgebroachd. Soi Zoggerschdange woarn ganz vewaascht un där kläwigerige Matsch hot soi ganz Hoosendasch ausgefüllt. — „Sieschde, jetz hoschde de Saload!“ hots Frenzel triumphiert. „Häwwichder net vorhint gesoat Uuräächd Gut gedeiht net?“ — De Kall is ganz klaalaut worrn. Ausgerächend woarn däs soi neischde Hoose un soi Modder horrem noch äxdraa

oubefohle gehadde, joo kaan Fläcke druffzemache unse ze schoone. — Awwer unser Kall woar glei wirrer iwwer alles wäk, besunnerschd wieer die Drehoijel vunde Rentschuul vors Lickroode gehäijett hot. Uff dem Platz, wuu heit de Baijerwehrbrunne schdäiht, hot neemlich bei jeerem Joahrmäikd e Reitschuul geschdanne. Däs woars billigschde Vegniege for unseraas. Jeeri Tuur hot nor drei Penning gekoschd. Mer hot sich umen Platz uffde vorderschde Gail balge misse, weil sich jeerer doo druff hocke wollt. Jeerem woars drum ze duu, den Mässingring ze zieje, där wuu aneme Poschde außerhalb vunde Karusäll hie und här gebambelt hot un vun soueme Reitschuulmann mirrere Handkett in Bewegung gesetzt worrn is. Wems geglickt woar, im Vebeifoahrn den Ring ze vewische un rauszerobbe, hot die neechschd Tuur for umesunschd foahrn därfe. De Kall woar doodroi Moaschder un richdig, aa däsmool horrer den Ring dreimool hinnernanner geschnabbd. Wieerns värde Mool aa beinoh gedabbschd heet, hot där Reitschuulmann sou ande Kett gerobbd, daß där Ring houch in die Häih geschnärrt is unde Kall in die Lufd gegreffte hot. „Däs is Beschiß“, horrer dem Reitschuulmann beim neechschde Vebeifoahrn zuugeruufe. Där hot nor gelacht un alles ringserum hot mitgelacht. — E Reitschuul vun doomools is net wie heit mirreme Modoor gedrewwe worrn. Die Schdell horren Gaul vesähe, där wuu annerer Querschdang ougeschärrt woar un inwennig vum Karusäll im Kreis rumgeloffe is. Meischdendaals woarns oabgerackerte Klebber die roinschde Klaareräche. Manchmool hot soue Märri nimmäh weirergekennt un is im Laafe oigeschloofe. Doodruff häwwemer gewoart. Doo hoots neemlich pletzlich gehaaße: „Alla ehr Buwwe! Drickt mool bissel. Wie de Wind simmer ins Rundäll vunde Reitschuu. gehubbst un jeerer vun uns hot aa vunde Mässingschdänge vewischt un dann is die Drickerei lousgange, daß die Reitschuul nor sou rumgeschnärrt is. Zum Loh for unser Aeärwet häwwemer e paar Mool for umesunschd foahrn därfe. —

Ans Olffe häwwemer uns in die grouß Doorhal noigedrengt. Dort woarn hiwwe un driwwwe ande Wend alle Sorte Bilder mit Klammern an dinne Weschloincher uffgehenkt. Doo woarn Jääjersleit in grine Wems oabgebild, wiese groad uff Hoase, Raih, wille Ente un Fäldhinkel geschosse häwwwe. Aa Wilddieb hot mer doo gesähe, die wuu groad en Härsch uffhäiwe un sich devuumache wollte. Awwer schun woar de Färschder doo un hot soi Flint uffse ougeleggt. Nääwedrou hots Bild vunde Menscheoalder gehanke vum Kind inde Wieh bis zum oalte Mann, där wuu sich nor noch uff zwaa Schdägge hot fortbeweege kenne un als Gäjeschdick die veschiedene Lääwensschdend vum Bällsack bis zum Keenig mirrerer Kroon uffem Kobb. Aa die grouß rout Rous hot net gefehlt, wuu in kaaner Bauernwirtschaft hot fehle därfe. Säll Bild woar aans vunde gangbaarschde Adiggel schun vun wäje dem bekannte Värsel, wuu drummerumm geschdanne hot:

„Die Rose- blüht, der Dorn der sticht,
Wer gleich bezahlt, vergißt es nicht!“

Wammer doomools aa noch net den Schbruch gekennt hot, den wuu mer heitzedoa faschd in jeerem Blummeloare sähe konn

„Laßt Blumen sprechen!“

hot mer doch schun gewišt, daß mer oft weiter demit kimmt, wammer aam äbbes doich die Blumm sou hinnerum beibringt, als wammer glei zu massiv kimmt.

Awwer de gräischde Daal vun deene Bilder, die wuu dort ausgehanke häwwwe, woarn Heiligebilder. Faschd doich die Bank woarnse farwig, zum Daal sogoar mit Silwer un Gold veziert. Es hot deire gäwwwe un wolfelne, klaane un grouße, uff dinn Babier gedruckte un uff dick Loinebabier in Eeldruck.

„Je noach de Gräiß vum Portmonai,

Woorase daals gaschdig un daals schäi,“

Ande Middelbrick hot faschd immer desälwe Leierkaschdemann gehockt un soi Oijel gedreht. Soi Fraa, e därrabbelig Geschdell hot soin Oejelklang noch doich ehrn Gesang gehowwe un doodebei es Gäld oigesammelt. Bei dem Duudelkaaschde häwwe e Poar Teen gefehlt un an ehre Schdell hots gebuffd un gezischd. E Melodie hot dann ungefehr sou geklunge:

„Wer nennt mir jene Zsch Zsch, die allein
Auf steiler Pff Pff erblüht im Sonnenschein.“

orner

„Zu jener Zech Zsch, wie liebt' ich dich mein Pff Pff
Ich hätt Zsch Zsch die Spur von deinem Tritt,
hätt gerne Pff Pff für dich hingegeben,
Und dennoch Zsch Zsch, du hast mich nie geliebt!“

De Bensemer Joahrmäikd vun friher – Teil IV

Glei iwwer de Middelbrick woarn die Griesemer Zwewwelschdend. Däs woare Befiehle un Bedaschde, e Raussuche un Reduurwärfe, e Geschnagger unen Dischbudd, daß mer soi aije Wort net veschdanne hot. Hunnerde vun Weibsleithend häwwe doo an deene Zwewwelhaufe rummgewiehlt, un rummgeworschdeld, daß die Zwewwelschoale nor sou inde Lufd rumgeflooge sinn. Die Dickschde un Härtschde hot mer rausgesucht, de Noachberin aus de Hand gerobbd un oft genunk sinn doodebei sou zwaa Weibsleit hinnenanner kumme, dasse uffenanner lous sinn, wie zwaa Hinkel wäjeme Maikäwwer. — Die waasche Zwewwel hot mer meer nix deer nix mitsamt de Schlodde uffs Blaschder geschmesse un mer hot oachdbasse misse, daß mer kaani ande Kobb krieh hot. Es woar läwwensgefährlich, wammer doo vebei gange is, weil mer alleridd hot ausglitsche kenne. — Un där Zwewweldufd? Moine Härrn! Die Leit inde Vorschadt sinn ausem Groine goar net mäih rauskumme.

E Schdick weirer unne, am Metzjer Blechner anne woar de Dibbemaikd. Die Dieboijer un die Urweracher häwwe doo uff Schdrouh ehr Woar feilgeborre. Vun dem ärdne Kroom häwwe uns am meischde die „Guggugg“ inträssiert. Wammer deene hinne am Schwanz noigebloose hot, hots vorn „Guggugg“ gemoachd. Die woarn awwer deier un es hot glei Schäärwe gäwwa, wammerse mool richdig uffgeschdumbt hot. Doo woarn die „Schritzbiße“ doch woas annerschd. Die hots uffde Seit gäjeniwwer gäwwa. Vuns Noschdadte bis zum klaane Miller woarn neemlich die Holzsache uffgeschdellt. Doo bot mer Weschbidde kaafe kenne un helzerne Schdallaamer, Zowwer un Bodderfässer, Weljerhelzer un Nuudelbräärer un Gott waaß woas noch foren Deiweskroom. Awwer iwwer all dem hot uns die Schritzbiße geschdanne. Soue Schritzbiße woar äbbes, wuu jeerem Buu soi Härz drou gehanke hot. Mit sou aaner hot mer zwaa Meerer weit schbritze kenne un beim Feierwehrchersschbeele woarse unser Feierschbritz.

Schießbuude woarn aa als doo, awwer doodrou simmer schdolz vebeigange. De Middelpunkt vum ganze Joahrmäikd woar for uns joo doch de Schbidoalplatz. Freilich hots veel Ribbeschdäiß oabgesetzt, bis mer sich doich die Menschemaß doichgeschlengelt, doichgezwengd un doichgeschdumbt gehadde hot. Awwer es hot sich wäiklich velohnt. Dann dort woar alles zammedrengd, woas souen Bensmer Joahrmäikd vun friher inde ganz Umgäjend bekannt un beriehmd gemoachd hot.

Glei vorne hots Zäld vunde Riesedaam geschdanne. Wie mir hiekumme sinn, is groad en Schwung Leit rauskumme. Die häwwe all gegrinst, gelacht un dischkeriert, daß mer draus hot schließe kenne, dasse mit de Vorschdellung zefreere woarn. Doo hot aa schun en Mann mirreme Frack un Zylinner uffem Podium geschdanne un hot doichen grouße Blächdrichder in die Menschemaß noigeruufe: „Hereinspaziert meine Herrschaften! Das muß man gesehen haben, da muß man hineingetreten sein! Hier ist zu sehen die große Riesendame! Drei normale Herren oder Damen müssen sich zusammentun, um ihren Körperumfang zu erreichen! Schon im dritten Jahre war die Mutter des Kindes nicht im stande, dasselbe auf den Armen zu tragen, da es zu schwer wurde. Im achten Jahre mußte es die Schule verlassen, da es in den Schulbänken keinen Platz mehr fand. Jetzt ist die Kleine achtzehn Jahre alt und wiegt zur Zeit zweihundertfünfundachzig Pfund. Be—e—trachtet man sich das Füßchen“ — doodebei horrer en Schdrumb mit Heekelschbizze in die Häih gehalte — „dann wird man sich sagen, dies gehört einem normalen Menschen! Aber betrachtet man sich die Waden“ — doodebei horrer den Schdrumb inde Midd sou weit ausenanner gezooge, daß mer gemaant hot, er hett en weiße Mählsack inde Hand — „da wird man sich sagen müssen, so etwas war noch nicht da, das ist pyramidal, das ist exzentrik, das ist kolossal! Bitte treten Sie näher, meine Herrschaften, einmaliger Eintritt zwanzig Pfennige! Kinder und Chargen zahlen die Hälfte! Genieren Sie sich nicht! Das muß man gesehen haben, da muß man hineingetreten sein!“ — „Hallo!“ hots uns zuugeruufe un wie mer hiegeguggd häwwe, woars de Fritz, där wuu groad aus de Vorschdellung raus kumme woar. „Doo mißter noi!“ horrer gesoat „Ehr liewe Leit un Kinner! Sou äbbes? Naa, mer solls net glaawe, dasses sou äbbes gitt!“ Er hot orndlisch geschnauft, wieer weirervezählt hot. „Soue drumm Mensch! Gäiht noi, Ehr lacht Eich kapudd! Gäje die is unser Mouk dehaam de roinschde Gaasbock!“ — — „Nix wie noi!“ hot de Kall gesoat. „Die wärd mool beaageschoinigt!“ — Wie mer noikumme sinn, häwwemer unsern Aage net getraut. Doo hot die Riesedaam uff zwaa Schdiehl gehockt un hot geschnauft wie e Dambwalz. Am meischde uffgefalle sinn uns die Baa mit deene rout weiß geringelde Schdrimb, wiese friher inde Moode woarn. „Woart, mer zähle mool die route Ringel!“ hot de Kall uns zuugepischt un hot oufange ze zähle. Wieer uff zwaundreißig kumme woar, hot die Riesedaam die Baa iwwernannergeschloae un de Kall hot nimmäih weirer zähle kenne. Es Hiegugge woarn mer ball mied. Doodefoor häwwemer mirrorer grouße Fasaanefärrer, wuu mer unnerwåks gefunne häwwe e Määdche, däs wuu vor uns gehockt hot, inde Anke gekitzelt. Am Oufang hotse schoins geglaabt, es weer e Hoar van ehrm Nääschd un hot e poar mool hinner sich gegreff. Uff aamool hotse awwer die Färrer vewischd, hot sich rumgedreht un ausgerächend dem Jaggebel, där wuu goar nix gemoachd hot, aa zwische die Herner gewichst. Im Aaageblick woars ganze Zäld in Uffruhr. Alles hot geschennt un uff uns gedrosche, Gott sei dank hot die Riesedaam net uffschdeie kenne, sunschd weer nix mäih vun uns iwwrig bleww. Awwer geschennt un gekeift hotse un ehr Mailche is gange wie e Schwärtsche. Se muß aus Bayern gewäst soi, weilse immer mit ehre diese Stdimm nor mit „aani runnerlaatschen“, „Saulackel“ un sunschd sou deitliche Ausdrick um sich geschmesse hot. Där Kärl im Frack un Cylinner is roigerennt kumme, hot uns vewisched un schnäller wie mer hoi waarn, woarn mer wirrer draus. — „Däs woar mool en Roifall“ hot de Kall gesoat, moachd nix, jetz wärd doch mool in die Menascherie noigemoachd“. Es Gäld häwwemer vum Schorsch soim Unkel krieh, där wuu am Schpidoalplatz gewohnt hot. „Doo schdinkts awwer!“ Däs woar unser ärschd Wort. Un obs geschdunke hot! Läiwe un Tieger sinn die gräischde Schdinkbeidel. Doodebei nennt mer de Läib „de Keenig“ vunde Diern un inde Schuul häwwemer schun gelärnt, daß de Tieger „Keenigstieger“ genennt wärd. Vun dem keenigliche Geruch woar bei alle zwaa nix ze mäike, die wuu doo in däre Menascherie ze sähe woarn. Doo hot mer noch Panther sähe kenne un Jaguaare, Hyeene un Bäärn un Gott waaß woas noch sunschd for auslennisch Veehzeik. Aa e Krokodill hot ineme lange Kaschde geläje un e Rieseschlang, die wuu in Dicher gewickelt woar, weilse unser Klima net hot vetroae kenne. Die Hauptsach woarn awwer for uns die Affe. Wie dann däs schlächde Kallche bei poar unner deene Ehnlichkeite mit Bensmer Leit endeckt hot, doo woars ganz aus. Mer sinn vun dem Affekewwig goar net mäih wäkgange. Ich will die Noome net nenne, die wuu doo gefalle sinn. Ehr Kinner und Enkelchin kennte mers iwwel nemme, wann ichen souzesoe vorwärfe deet, dasse, wenigschdens em Aageschoi noach, doch vum Affe oabschdamme deen. De Hauptaff, en Schimbans woar aa ze beaageschoinige. Er hot inerer Eck geschdanne un woar ausgeschdobbdd. Den missese schun oik rum geschdumbd hoawwe. An soim Bauch woar die Nohd uffgange un es Hai hot rausgeguggd. „Gaih fort, mer gaihn raus!“ häwwemer uns gäjeseitig zugepischt wie unser Lehrer mit soiner Fraa roikumme is. Där hett uns en ellelange bodaanische Vortroag gehalte un hett net ehnder geruht, bisser soi ganz Weisheit bei uns ande Mann gebroachd hett. Doodezu woarn mer awwer net uffgeleggd. Mer wollte

joo heit goar nix läärne. Rumschdroomern wollte mer un meeglichst veel sähe un erlääwe. „Raus aus de Kardoffel, noi in die Kadoffel!“ Un mer sinn ins Panoptikum zammenoi gemoachd.

Doich runde Fenschder an‘rer Wand
hot mer gesähe doo de Brand
Vun dem Bariser Obernhaus,
Die Kreenung vum Färschd Nikolaus,
Nabollion uff Sankt Helena,
De Massedoud doich Kolera.
De Suldaan goar aus de Däikei
Die Kaiserkreenung von Versai,
Es Aerdbeewe vun Lissabonn. ———
Wie mer nor all däs mache konn!
Die Peterskäich, de Kelner Doom
Un dann noch dausend annern Kroom.
Die Schlacht bei Sedan, ganz naträll,
En Eskimo im Renndierfäll,
Aa uffde Zar e Addendaad,
Susanna näawedrou im Bad,
Zeletschd en Bäik wuu Feier schbeit.
Hot doo gewesse mer de Leit. ———
Vebei woar aller Uutz un Schbott,
Weils uns sou gut gefoalle hot.

De Bensemer Joahrmäikd vun friher – Teil V

Es woar e Joahr friher orrer schbeerer, ich waaß es net mäih genaa, doo hot an däre Schdell aa mool e „Woachsfishchuurnkabinädd“ geschdanne. Doo woarn meer Buuwe nadierlich aa droi. Vorn hot ineme grouße Gloaskaschde e oaldi schrumbelig Häx gehockt, die wuu ganz taktmeeßig ehre Kobb aamool noach links, aamool noach räächts gedreht un dann noach unne gesenkt hot. Mit de aane Hand hotse debei jeeresmool uffe Koart gewesse, die mit annern vorer geläje hot. Mer hot sich orndlisch fäichde kenne vor däre oalde Koarteblätsch mit ehre lärerne Aagedeckel un ehre Matzelaage. Se hot nor die Leit beizieje solle. Awwer woas mer doo droi ze sähe krieh hot, doodevu kommer sich iwwerhaapd kaa Vorschdellung mache, wammers net sälbschd miterlääbt hot. Iwwrigens gitts sou äbbes heitzedoa goar net mäih. Woachsfishchuurekabinädde sinn wie vum Aerdborrem veschwunne. In Woachs woarn doo beriehmde Leit un ganze Gruppe in nadierlicher Gräiß un mit richdige Klaarer ougeduu oabkonderfeit. Es hot aam gruuselig wärrn kenne, wammer in die Bund noikumme is un die doureblaasche Gesichter mit ehre glitzernde Gloasaage häwwe aam schdaar ougeklotzt. „In sou äbbes gäih ich moi Läbbdoa net mäih!“ hot doomools e Bensmer Fraa zu ehrm Mann gesoat, „doo kommer joo die Gasegichder kriehe!“ Un e anneri hot Doa un Noachd net mäih schloofe kenne, weilerer immer die lääwensgrouße Woachsfishchuurn oigefalle sinn un se uff Schritt un Tritt wie Geschbenschder vefolgt häwwe.—

Do hot de Lohegrii mit soim Schwaane doogeschdann ineme liewerne Panzer aus Babdeckel un hot soi Maul uffgeschbärrt un soin aane Oarm in die Lufd geschdreckt, als wollter äbbes uffange. Drei Raiwer mit grouße Schlabbhied mit Dolliche un Pischdoule häwwe aam mit ehre vewoogene Gesichter ougeschdieri, als wolltese aam im nechschde Aageblick die Krotz oabschneire. E jungi Häx —däs woar iwwrigens e schäini Pärsoon — hot uff gliehende Kouhle gekniet. Warum? Däs waaß kaan Deiwl. De Bismaik, de Moltke unde Roon, die drei häwwe im Kirraß un in Scheneroalsuniforme doogeschdanne un häwwe die Leit betroachd, die wuu ganz duggmaisig anen vebeigeschleche sinn weilse inde Neh vun sou Reschbäkspärsoone net laut zebabble gewaagd häwwe. En indischer Färschd

hot brätzelbraad uff soim goldne Throon gehockt un hot in die Lufd geschdier, als wollter doo e Loch noigugge.

En bäiiboardige Indiaaner mirrerer grouße Färrerhaub, wuudefoor zum wenig schde finf wälsche Hahne ehr Lääwe häwwe losse misse, hot en Skalb in die Häih gehoalte un voreme goldne Kalb, däs awwer leirer e bissel oik veschdouße woar, sou, daß mer de Gips hot rausleichtde sähe, häwwe e Schdicker drei orrer vier Mannsleit mit lange Bärt gekniet un häwwes ougebääd. Aa es Dornräisel hot im dieschde Schloof doogeläje un hot sich net geriehrt, aa dann net, wammers mool mim Fuß ougeschdumbd hot. Näävedrou hot en Härdebuu mimme Hund un mirreme Schoof geschdanne, als kennter net bis uff drei zähle. En raaweschwarze Nääger mirrerer färschderlich grouße ritzeroure Schnuud, mit goldne Ring inde Noas un ande Ouheren hot noach vorngebeigd doogeschdanne, als wollter sich alle Aageblick uff aam schdärze. De Freiheitskempfer Hecker hot aa net gefehlt. Er hot die Hand an soim grouße Heckershut gehadde, an dem e langi rouri Färrer in die Häih geschdanne hot. Mit soim lange Boart un soine lange Hoahrn horrer uff uns Buuve en grouße Oidruck gemoachd. Doomools hot iwwrigens noch de „Däikisch Merk“ geläabd, där wuu inde oachdunvärzige Joahrn e groußi Roll in Bensem geschbeelt hot. Mit meer horrers schoins gäärn ze duu gehadde un hot mer, sou workäich er aa sunschd woar, veel vunde doomoolige Zeit vezählt.

Drum woar moi Indrässe for de Hecker besunnerschd grouß un ich häbb wenigschdens e värdel Schdunn vor soim Woachsbiel geschdanne.

Daß doo aa en Noachdwächder mirreme Schbieß un mirreme grouße Blooshorn ze sähe woar, däs wuuer ans Maul unner soim Sauerkrautschnorres gehoalte hot, hot uns wenig bekimmert. Noachdwächder hots vun jehär genunk in Bensem gäwwe. Awwer mim Adam un mit de Eva woar däs schun woas annerschd. Die häwwe de Sindefall im Paradies markiert. De Abbelbaam woar ganz nadräll noachgemoachd un äewesou die Schlang. Wiemer uns awwer e bissel veweile wollte, hot uns e ältlich Frailoin fortgeschdumbd.

Wie gesoat, for veel Leit, besunnerschd for die Frauenzimmer, wiemer sich doomools noch vornehm ausgedrickt hot, wammer net Weibsleit soae wollt, woar soue „Woachsfischurrekabinädd“ äbbes uuhaamliches. Sou lang die Fischuurn noch schdill doogeschdanne häwwe un mer se in Ruh hot beaageschoinige kenne, woar däs noch goar net sou oik. Schlimm is däs ärschd worrn, wie där Uffsäher iwwere Weil, noachdem alles geniegend ougeschdaunt un erleert woar, uffen Knobb gedrickt hot. Do hot pletzlich inde ganze Buud hinne un vorn e Gerassel, e Gegärr, e Gegäx une Gerumbel ougefange, dasses aam Angschd un bang hot wärrn kenne. Ganz vegeischdert häwwe die Weibsleit doogeschdanne, die Mannsleit häwwe ehr Schdärn in Foalde geleeggd un die Kinner häwwe zammegekresche, als deense am Schbieß schdägg. Kunschdick! An alle Ecke un Enne isses räwällig woarn. De Lohegrii hots Maul uff un zu gemoachd, als wollter noach Lufd schnabbe, die Raiwer häwwe ehr Aeärm uff un oab bewegt, daß die Dollich in ehre Hend geblitzt häwwe, die jung Häx hot mit ehrm Kobb gezuggd, als wolltse e Mick vescheiche, die wuu uff ehre Noaseschbitz gehockt hot, de Bismaik hot mit soiner Fauschd uffde Disch gebummt, de Moltke hot sich schdumm vum Publikum oabgewend, als wollter sich Bensmerisch ausdrücke unde oalde Roon hot soi Schdärn gerunzelt un aamool soin Kobb noach links un aamool noach räächds gedreht, als wollte die Leit zähle, wuu doo kraadeblaasch im Gang geschdanne häwwe. De Indiaaner hot soin Schkalb aus Kuhhoahrn hie un härgeschwenkt un die Aage debei gerollt, de indische Färschd hot soi weiße Zee gewesse, es goldne Kalb hot mim Kobb genuggd, guure Schbrich, es weer mit allem oiveschdanne, es Dornräisel hot wirrer ougefange Lufd ze kriehe un hot sich mirreme laure Knall uft die anner Seit geleggde, de Härdebuu hot dumm gegrienst, de Nääger awwer bot die Zee gefletschd, soi Aagedeckel ball zu, ball uffgeschloae un is debei in aamfort in die Kniebeig gange. Bei dem soiner Maschinerie hot mer sich schoins am meischde Mieh gäwwe gehadde. Wie de Hecker fideel soin Färrerhut geschwenkt hot, hot de Adam inde Abbel gebesse, den wuuem soi Eev hiegehoalte hot. De Noachdwächder hot duschuur soin Schbieß uffde Borrem geschdumbd, bis däs Uhrwäik, wuu doo

alles in Bewegung gesetzt gehadde hot, endlich oabgelaafe woar. Hie un doo hot noch e Maul gebebbert orrer es hot sich noch en Oarm orrer e Baa bewegt, dann isses wirrer bumsschdill worrn un die Woachsfischuurn häwwe mit ehre Gloasaage wirrer schduur vor sich hiegeklotzt. — Jetz häwwe die Weibsleit ordendlich uffgeschnaufd, die Mannsleit häwwe sich de Schwaß vunde Schdärn gewisched un die Kinner sinn hinnerm Schärz vunde Modder vorgekroche kumme. —

Mehr als wie mer doo gesähe hot, hett mer for soi bissel Gäld wäiklich net velange kenne.

De Bensemer Joahrmäikd vun frieher – Teil VI

Hoalt! Beinah heerich joo äbbes ganz vegässe!

Es Rieseraod maan ich uffem Schorschplatz vorm oalde Friesinger siner Brauerei. Zu moiner Jugendzeit hot mer for däs Mordsuagediem noch „russisch Karesäll“ gesoat. — Wiese däs es ärschde Mool in Bensem uffgebaut häwwe, hot alles die Aage un die Mailer uffgeresse, als deet e neii Wält uffdaache. Mer hot nor sou Baukletzer geschdaunt, wie hordig un geschwind däs mim Uffschdelle gange is. Mer woar orndlich schdolz, weil mer sich gesoat hot: „Sou äbbes kimmt nor ine Groußschdad!“ Awwer unner sich woar mer sich aanig: „Doonoi bringe mich kaa siwwa Gail! Wann däs mool zammerumbelt, adschee Greetche, doo hot alles de Riewedibbel! Naa, naa, sou äbbes mißt wäiklich veborre wärn!“ — Mer hot de Kobb geschillt, iwwer die neimoorige Bosse geschennt un is mit noachdenkliche Gesichter haamgedrollt. Wies awwer Joahrmaikdsnoachmiddoa woar un däs Ding hot sich gedreht un hot die ärschde Woaghäls haushouch in die Lufd gehowwe un dann noach jeedri Tuur wirrer uffs Plaschder befärdert, als wann goar nix gewääst weer, doo häwwe immer mäinder Leit Gefalle an däre Sach krieh un ball häwwe die Sitz nimmäh gelangt bei dem Ouschkorm, den wuus doo gäwwe hot. „Hurraa die Ente!“ hot mer gejuuwelt, wanns nuffzuusich gange is un hot die Hiet geschwenkt, als deet wuchs um de letschde Oabschied hannele. Wiemer awwer endlich owwe woar, hot mers doch mit de Angschd ze duu krieh un mer hot sich im schdille gewinschd: „Härrloin, wammer nor wirrer unne weern!“ — Woar mer dann endlich wirrer in Bensem ougelangt, dann hot mer net genunk devuu ze vezähle gewißt wie schäis doo owwe weer un wie grouß mer sich vorkeem, wammer unner sich die klaane Leit wie Emense uffem Bensmer Pflaschder rummwimmelle sähe deet. — „Gäih fort, mer mache aa mool nuff!“ hot doo e Fraa zu ehrm Mann gesoat. „Die poar Penning wärrn drou gehenk! Ich will aa mool de Leit uff die Kebb schbeize kenne!“ — Un die zwaa Oalde sinn kuraschiert uff souen Schaukelschduhl zuugange. Kaum häwese awwer gesotze un die Ambaraasch hat sich in Beweegung gesetzt, doo hot sich die Fraa engschdlich an ehrn Mann geklammert un aamool iwwers annermoor geschdehnt: „Vadder, Vadder, hoalt mich, mer wärds awwel ganz miseraawel vorde Aage! „Ach Gottche, ach Gottche Vadder, ich glaab, ich glaab, ich muß. . .“ „Hoalts Sackduch vors Maul!“ hot se doo de Oald ougeranzt. Dich kommer aa näajenswuu mitnemme! Warum hoschde dann baduu ruffgeleiert soi wolle, wanndes net vetroage konnschd!“ —

Kaum druff horrer awwer schun geschlickst: „Chrischdien, Chrischdien! Hoalt dich driwwa ande Schdang feschd! Ich glaab, mer kimmt de Woi houch!“ — Gott sei Dank isses wirrer runner gange un die zwaa häwwe uffgeschnaufd wiese wirrer Bensmer Gesichter gesähe häwwe. Awwer glei sinnse wirrer in die Häih gehowwe worrn. „Waaschde woas“, häwwe sich gäjeseitig zuugepischt „Mer mache die Aage zu! Doo kennese uns all de Buggel runnerritsche. Den Gefalle dunn mer deene net, dasses uns iwwelig wärd un daß mer uns noch auslache losse for unser Gäld!“ Un se häwwes aa sou gehoalte. Jeeres Mool, wanns ruffzuusich gange is, häwwe die zwaa die Aage zuugepäzt un wannse inde Neh vum Aerdborrem woarn, häwwe ehre Bekannte zuugejuugst un häwwe „Hurraa, die Ente!“ geruufe. Heidefröuh woarnse awwer, wiese endlich wirrer Borrem unner de Fieß gehadde häwwe. Jetz sinnse goar net färdig worrn mim Vezähle, wie schäi s doo owwe weer un wie weit mer gugge kennt. Doodebei häwwe awwer houch un heilig geschwoorn, sich ehr Läbbdoa net mäih zu souener Lufdraas velaade ze losse.

Allmehlig isses gäje Oowend gange. Noach un noach häwwwe sich die Leit vezooge. Nor die Wärtschafte woarn noch geschdobbder voll. Es hot neie Woi un neie Niß gäwwwe. Unser Gajend woar joo weit un braat als e Nußgäjend bekannt un die Bäkschdräßer Niß woarn äbbes, uff däs sich die Leit vum Ourewoald un vum Ried schun lang gefraat häwwwe. Houch isses in deene Wärtschafte zuugange. Heit am Joahrmaikd hat mer äbbes druff gäih losse. Gedoubd hot mer un gejuugst un dezwische hot mer die neischde Schloager gesunge „Fischerin, Du kleine“, „Denke Dir, mein Liebchen, was ich im Traum gesehn“ un nadierlich aa „Mein Herz, das ist ein Bienenhaus.“ —

Manchmoor isses aa vorkumme, daß sou zwaa Zornegiggel anenanner geroare sinn un es Knibbel oabgesetzt hot. Däs woar woas for uns Buuwe. In ganze Klumbe häwwemer ande uffene Wärtshausfenschder gehanke un gejohlt, bis uns de Wärt e Gloas Wasser iwwer de Kobb geschitt hot.

Uffde Schdroaß sinn Korb- und Leiterwäaje vunde Leit, die wuu vun iwwer Fäld kumme woarn, vebeigerasselt kumme, in alle Ecke un Enne hots geklobbd un gebummert, iwweroall sinn Kischde gepackt un veschdaut worrn, es Pack- un Oiwickelbabier hot in alle Gasse veschdraad zwische Zwewwelschlodde, Nußschoale, Gailsebbel un vebrocene Flasche geläje, daß mer hett maane kenne, mer weer mädde inde Wallachei. Nor e paar Schdend häwwwe noch den bissel Kroom vekaft där wuu iwwrig blewe woar. Ball woarn aa die veschwunne. — Sou woar mool de Bensmer Joahrmaikd vun frieher! —

Däs woar der souen Iwwerblick
Aus oalder Zeit. Zegleich e Schdick
„Oald Bensem“, wie ichs sälbschd erläabt
Un wies aa annern vor noch schwääbt.
unde
Bensmer Joahrmaikd vun heit ? ? ?

E Erinnerung an die Feschdschbeele 1913

„Die Stimme aus Amerika“ — awwer net die im Radio — uff die heer ich net, weil ich kaan Radio mäih besitze duu — sonnern die Schdimm vum Nikolaus Mohr un soiner Fraa, die wuu mer im Noome vun alle ameriggaanische Bensmer neilich de Dank for moi Adiggel effendlich ausgeschbroche häwwwe, hot mich wirrer dezuu uffgemunnert, in moim Gehärnskaschde rumze-kraame un neie Geschichdelchin vun frieher und heit for Bensmer Leit zum Beschde ze gäwwwe. Heit will ich Eich soue Schdiggleche vezahle ausere Zeit, wuu weit zerickleit, uff dös sich awwer sicher noch veel Leit vun Bensem un drummerumm erinnern kenne. Korz un gut. Im Joahr 1913 hot de Bensmer Kriegerveroin vunneme auswärtige Unnernehmer e Feschdschbeel uff die Baa schdelle losse, in dem wuu alle Beriehmtheite aus de vadderlennisch Geschieht heechschd eije-hennig uffgeträäre sinn.

Doo hot mer die zwaa Nabollioone gesähe, de Grouße mit soiner „oalde Gadd“ un de Klaane mit soiner „junge Gaddin“, de Maschall „Vorwärts“ un all die, wuu uffde Gäijeseit rißwärts gange sinn, awwer aa de Kaiser Wilhäm de Aerschde, de Friedrich Wilhäm de Dritte, die Keenigen Luise, de Bismaick un de Moltke, de Roon un de Körner un noch sou un sou veel andern, wuu in deene Joahrn 1813-1815 un frieher orrer 1870-1871 min schbeerer e Roh geschbeelt häwwwe. Die Oalte woarn begeischdert. Awwer veel vun de junge Leit häwwwe mäinder uff die Uuzulenglichkeite oacht gebaßt un sieh driwwer luschdig gemoacht, als dasse mit Schdolz däs Schdick Wältgeschicht miterläabt hette, dös wuu sich doo uff de Biehn vum deitsche Haus oabgeschbeelt hot.

E poar Adiggelschreiver in auswärdige Zeidunge häwwe die Feschdschbeeble als „Kitsch“ bezeigend gehadde, un Darmschdärrer Schdurenne häwwe schun in ehrer Schdadft die Uffiehrunge geschdeert un sich vorgenumme, noach Bensem ze kumme un aa hier Raddau ze schloae. Däs hot sich nadierlich glei bei uns rumgeschbroche. „Losse nor kumme!“, hots gehaaße, „deene wolle mer schun ehm Träff gäwwe!“

Samschdoags Oowens woar die ärschd Vorschdellung. Ich woar aa droi un häbb nur sou schdaune misse iwwer däs Uffgebodd vun Leit, däs wuu mer doo uff die Biehn gebroacht hot. Es woarn doich die Bank Bensmer, wuu doo die Kaiser un Keenige, die Schenerääl un die Schdaatsmenner, es neerie Fuß- un Reirervolk un, waaß de Deiwel noch woas alles daageschdellt häwwe. Wie de grouße Nabollion uffeme Schimmel uff die Biehn kumme is, woar alles mucksmaiselschdill, weil zevoor de rummgäwwe worrn is, bei däre Sceen därfst net geklatschd wärrn, weil schunschd dem Nabollion soin Schimmel schai wärrn kennt. Er is zwaar net schai worrn, doodefoor horrer awwer soi vier Baa ausenanner geschbreizt und hot däs von sich gäwwe, waas er in dem Aageblick besser for sich behoalte hett. De Nabollion hot ganz veläje uff soim Gailche gehockt un is, wie alles vebei woar, uff de annere Seit vun de Biehn wirrer oabgererre. Mer hot glaawe kenne, däs Gailche heense oabsichtlich zu dem Zwäck uff die Biehn gefiehrt. Jetz hot alles oufange ze klatsche. En Trubb vum Nabollion soiner oalde Gadd mit schdrubbiige Bärt un houche Belzkabbe is iwwer die Biehn wäkgemoacht. Se häwwe vewickelte Fieß un veressene House gehadde un häwwe de Rickzugg aus Rußland vorgeschdellt, Eiskoalt isses aam iwwer de Buggel gelaafe, wie uff aamool dicke Schnäiflocke gefalle sinn, die sich in Form vun Waddebaichelchin bis in die vorderschde Zu-schauerreihe veärrt häwwe. In dem Schdiil isses sou weirer gange, zwaa volle Schdunn lang, unerbroche vun Beifallsschdärm, Hendeklatsche un Oabsinge vun patrioodische Lierer un ellelange Zwischeredde. Ich muß soage, daß ich deene Darrnschdärrer Schdurenne innerlich net sou ganz uurächt gäwwe häbb, awwer wär sich doo oabfellig geaßiert där weer ohne veel Färrerläsens schbidoalfähig gemoacht worrn.

For de neechschde Doa, es woar en Sunndoaa, woar e Noachmiddoagsvorschdellung um halwer drei vorgesähe. Ich bin groad am Metzjer Fuchs um die Eck gemoacht, doo hots gehaaße, die Darmschdärrer Schurenne keemte. Wann ich aa ehr Maanung allmehlig gedaalt häbb, hots mich doch gewormt, dasse sich in die Bensmer Vehältnisse noihenke wollte. Ich häbb riet däswäje vorgenumme gehadde, wanns zum Krach keem, dichdig mitzehälfte un dene Fremme ze zeige, dasses in Bensem noch Leit genunk geebt, die bereit weern, de Glanz un de Ruhm vun ehrer Vadderschdadft bis zum letschde Drobbe Blut zu veteidige. Wie ich ans deitsche Haus kumme bin, hot schun en Haufe Leit uff die „Schdurennebuwe“ gewoart, Weil awwer ehre Zugg Veschiebung gehadde hot, sinnse net sou pinktlich uffde „Wahlschdatt“ erschiene. Doodefoor häwwe awwer schon de Bismaick unde Roon, de Moltke un die zwaa Nabollioone, de Blicher unde Litzoff un die zwaa Wilhälme in voller Uniform un in aaner Aanigkeit baraad geschdanne, um deene Fremme de richdige Empfang zu bereire. Ich häb mich gäheniwwer von dene houche Perseenlichkeit hieposchdiert. Die meischde häwwe mer fröndlich zuttgenuggd. Nor de grouße Nabollion hat mich net beoacht weil ichen am Oowend vorhä wäje soim Gailche veebbeit gehadde häbb. Groad hot mer de Bismaick zugeruufe, ich sollt mool an die Bahn schbringe un gugge, ob die Darmschdärrer net ball keeme, do hots vun iwwroall här gekresche: „Se kummää, se kummää! Uffse! Haabt se dout!“

Un se sinn wäiklich kumme. Wiese am deitsche Haus woarn, hot e Gejouhl une Gekresch ouge-fange, daß mer soi aaje Wort net veschdanne hat. De Haupträdelsfiehrer is an den Unnernehmer raugeträäre, där wie e daawi Nuß doogeschdanne hot, un horren uffgeforrert, soi Schbeel sofort oizeschdelle. Doo is de Kaiser Wilhäm uffen zu, harren am Schlawiddche genumme un en Schnärrn gäwwe un horren ougedunnert: „Liewer Froind, mach nor, daß de doo fortkimmschd, sunschd kriechde de Knorrn vahaawe, daß de net mäih waascht, obde e Bouche orrer e Määdche bischd!“ Däs woars Singnaal for die Bensmer. Die Gärmaania hot ehre Bruschdpanzer locker geschnallt, die Gallia hot ehr lange schwatze Locke noach Kinne geschdresche un de Moltke hot soin Rock ausgezooge un soi Hemdsärm ei uffgeschärzt. — Die Darmschdärrer wollte ehrm Kulleg ze Hilf kumme, die Bensmer häwwe

gepeffe un gejouhlt un ball woar e Handgemeng im Gang, wie mers sich net schäiner hot vorschdelle kenne. De Roon mit soim dichte grooe Schnorres hot im Veoin mim grouße Nabollioon zwaa Darmeschdärre am Wiggel gehadde un de Blicher hot zwische soi zwaa Finger gepeffe, um Veschedäikung beizeruufe. Doo sinnse awwer ougerickt kumme, die Torgoos un die Bayern mit ehre Raubehälm, die Litzoffische Jäjer un die bayrische Schwollischee, die Franzouse un die Preiße, Infantrie un Gawallerie, korz alles, woas Baa gehadde hot, is ausem Oigang vum deitsche Haus rausgeschdärzt un hot in die Schloacht oigegreff. Im Aageblick woar ich mädde in dem Geworschdel. Ich wollt die Geläijenheit benitze un schnäll de Kaiserin Eigeenie en Gruß vun moirn Froind Guschedav aus Minche ausrichte, do is de dritte Nabollioon an mich geflooge un hat mer mit soim Schdiwwel ausgerächend uff moi Hieneraag geträäre. Ich häwwem en Schumber gäwwwe, dasser ball hiegeborzelt weer. Doo hot awwer die Keenigien Luise mich augeranzt: „Sie schoofler Kärl!“, hotse gesoat, „häwwwe se net gemäikt, daß däs moin Mann net oabsichtlich geduu hot? Fui Deiwl, ich deet mich scheeme!“

Uff aamool hots en Krisch geduu un alles is an die Boach geschdärzt. De Moltke hot aan vun deene Darmeschdärre gepackt gehadde un korzerhand in die Winkeiboach geschmesse. Där is aa sauwer unner de Brick devuugeschwumme un hot um Hilf geruufe. Doo is schnäll en Bayer mit soim uffgeflanzte Baijenädd beigeschbrunge kumme un horren ans Färdige wirrer uffgefischd. Batschenaß wie er woar, hawwen zwaa Franzouse in Empfang genumme un häwwen uff die Sanideetswach gefiehrt. Jetz is aa die Bollezei erschiene un hot feschdegschdellt, daß die Darm-schdärre wäje growwe Uufuug un Zezammerrottung, wann net goar wäje Landfriedensbruch be-langt wärrn kennte. Die häwwwe sich jetz uffs Bitte veleggt un houch un heilig veschbroche, ehr Läbbdoa net mäih noach Bensem ze kumme. Doo häwwwe zwaa fremme Härrn, die wuu de ganze Vorgang miterläibt häwwwe zu uns Bensmer gesoat: „Wann die Deitsche un die Franzouse vun jehär sou aanig gewääßt weern, wie heit bei Eich in Bensem, doo weer mancher Krieg vehinnert worrn.“

Unser Vadderschdadt hot also schun im Joahr 1913 e Beispeel doodefoor gäwwwe, wie nitzlich sich e Velkerveschdennigung auswäike kann.

Gewunnää!!

Aa däs Geschichdelche, däs wuu ich Eich heit vezähle will, is lang vorm ärschde Wälkrieg bassiert.

De Hanniggel — heit isser lengschd net mäih am Lääwe -- woaren Bauer inneme klaane Ort vum vorrere Ourewoald. Er woar, wie mer sou seschd, e richtig Schlitzouher, däs wuu sich in soi Vehältnisse vun kaam annern hot noigugge losse. Es woaren beduuchde Mann, wanners aa net ande Doa geleggd hot. Mit siner Gescheidigkeit woars freilich net sou weit här. Awwer däs is net weirers uffgefalle.

Aamool woarer uffe landwärtschafdlisch Ausschdellung noach Darmeschdadt gefoahrn. Dort horrer sich vunnerer schäine Darmeschdärre Ausschdellungsmamsäll drei Louse uffbabble losse. Es hot joo hadd gehalte, bisserse genumme hot. Doch däs Frailoinche horren mit ehre grouße schwazze Aage sou treihärlig ougeguggd, dasser am Enn doch druff noigefalle is. „Winschese auch, daß Ihne die Gewinnlist zugeschdellt wird? Mit Porto kost däs zwanzig Pfennig mehr!“, „Ei freilich, Määdche!“, horrer gesoat und horrer fuffzig Penning in die Hand gedrickt. „Anfangs November bekomme se die List zugeschdellt!“ hot däs Bebbelche gesoat, soi Adräß uffnodiert un is weirergange. „Sie, Frailoin!, wollter ruufe „ich krieh noch dreißig Penning raus!“ Doo sinn awwer groad e poar Gail vebeigefiehrt worrn un bisser sich umgeguggd hot, woar die Klaa veschwunne.

De Hanniggel hot schun goar net mäih an soi Louse gedenkt, doo is anneme schäine Doa en Brief aus Darmsschadt kumme. Er horren schnäll uffgeresse un woas woar droi? — Die Ziehungslist vunde landwärtschafdlisch Ausschdellung in Darmsschadt. Wie soi Fraa zor Schdowndeer roigeguggd hot, horrer die List hordig veschwinne losse, dann die Oald hat net ze wisse brauche, dasser sich in Darmsschadt die drei Louse hot uffhenke losse. Wiese wirrer veschwinne woar, horrer inde Schubbloare vun soim oaldmoorige Sekredeer rumgewiehlt un hot endlich aa — nadierlich ausgerächend inde letschde — die drei Louse wirrergefunne. Hordig horrer die Deer zuigeriggelt, dassen kaans hot schdeern kenne, hot die List uffem Disch ausenannergebraad, soin Brill uffgehockt un in aaner Uffreegung die List schduriert. Däs woar net sou aafach, veschdanne. Vor dem vele Zoahlekroom issesem ganz schwummerig vor de Aage worn. Aerschd noach langem hie un här issem die Schdalladärn uffgange. Aa Lous noachem annern horrer jetz aanzän vorgenumme un hot jeeresmool ehr Nummeroo mit deene Zoahle inde List vugleche. „Holla!“ — Beim letschde Lous isser schdutzig worrn. In däre Ziehungslist ganz unne — dunnelärre nochemool. — Er hot soin Brill feschder uff die Noas gedrickt un däs aane Aag zuugepätzt. Richdig! Doo hot ganz deitlich diesälb Zoahl geschdanne, die wuu als Nummeroo uff dem Lous uffgedruckt woar. Inerer Klammer näwwedrou hot „Haarb“ geschdanne. „Dunner un Doria!“ horrer in aaner Fraad geruufe un hot uffde Disch gebumbd, daß die Ziehungslist wäkgeflooge is. „Dunner un Doria!, ich häbb gewunnä! Ich häbb e Harb gewunne! E Harb! E Harb! — Härrloin, wann ich nor wißt, woas däs weer, woas ich doo gewunne häbb!“ „Woart mool, ich gäh niwwer zum Boijemoaschder. Där woäbes, där is gewärfelt. Där hot schun mäinder ausbaldoowert!“ — Un er is niwwer zum Boijemoaschder gange. Dem horrer awwer nix vunde nehere Umschdend un vunde Ziehungslist gesoat, dann där hot aa net soi Noas doo noizehenke brauche. Er hot däswäje ärschd vun woas annerm gebabbelt un dann, wie sicks Geschbreech gäwwe hot, sou ganz unner de Hand gefroagt: „Boijemoaschder“, horrer gesoat, „Ei doo fellt mer groad woas oi! Woas is dann ejendlich e Harb?“ — „E Harb?, e Harb?“ hot där zor Antwort gäwwe und hot sich hinner de Oufern gekratzt. „E Harb?“ E Harb? Hanniggel, däs konn ich der wäiklich net verroare. Däs waäß ich sälwert net! Awwer waaschde woas? Am beschde gäihschde doo mool zum Schullehrer. Där wärds wisse, däs issen schdurierte Mann!“

— Un de Hanniggel is zum Lehrer gange un hot aa wirrer sou hinnerum soi Froag ougebroacht. „E Harb?“, hot de Lehrer gesoat un hot sich aa wirrer hinner de Oufern gekratzt. „Auswennig woäb ich däs aa net, awwer woart mool, däs wärrn mer glei hawwe!“ Er is an soin Bicherschrank gange un hot de Band H vun soim Läxigoon ausem Joahr 1875 rausgehollt. „Ha — ha — ha — Haraforas“, horrer vor sich hiebuchschnadiert. „Gugg mool ou“, horrer vor sich hiegebrummt „däs häwwich aa net gewißt. Däs issen Volksschdamm ufferer Insel vum Indische Archipäll. — „Weirer“, horrer vorgeläése: „Harakiri, eine in Japan gewissermaßen gesetzlich gewordene Art vun Sälbschdmord.“ — Däs isses aa net“, hot unser Hanniggel noilawenzelt. „Jetz nor mool oachtgebaßt!“ hot de Lehrer gesoat „jetz musses ball kumme! — „Harald I., Keenig vun Norwääge — Harburg, Kreisschadt im Landdrostelbezäik Lünneburg.“ — „Doo hetts dezwsiche schdäi misse“ hot de Lehrer klaalaut zum Hanniggel gesoat, hot de Kobb geschillt und däs Buch zuugeschloae. „Ja, liewer Mann, ich kann Eich doo mim beschde Wille net hälfe. Ehr säht joo sälbschd, „Harb“ schdäiht net in moim Läxigoon. Däs muß sou äbbes ganz neimooriges soi, däs wuus doomools noch net uffde Wält gäwwe hot. Sunschd heen mers beschdimmt doodroi gefunne.“

Der Hanniggel is orik bedäbbert und endeischd wäkgange. Doo horrer unnerwääks en bekannte Maakler getroffe. „Hoalt, där kommer beschdimmt Auskunft gäwwe“ horre, gedenkt, „der kimmt iwweroal rum un is in allem kundewidd.“ „Du, Guschdav!“, horrerm zuugeruufe „bleib mool en Aageblick schdäih! Konnschd duu mer velleicht soae, woas e Harb is?“ „E Harb?, e Harb?“ hot där gesoat un hot sich aa wirrer hinner de Oufern gekratzt. „Ich maan, ich hett schun mool vun sou äbbes plaurern heern. Woas soll das dann uugefehr soi?“ De Hannigel hot fetz en Daal vun soiner Gehaamniskreemerei uffgäwwe un hot dem Guschdav verroare, dasses mit de Landwärtschaf zammehenke mißt. „Ach ja!“ hot iwwere Weil de Guschdav gesoat, „jetz waäß ichs wirrer! E Harb isse ganz neimoorig landwärtschaftlich Maschien, wiese hierzeland noch näärjenswuu in Gebrauch is.

Wie kimmeschde dann doodruff?“ — „Ich häbb däs Wort zuufellig neilich mool uffgeschnabbd un seitdem gäht mers duschuur im Kobb rum!“ —

De neechschde Moijend in aller Härrgottsfrieh hot der Hanniggel soi zwaal Gail oigeschbannt un is zum Dorf nauskajagert. Ande heitig Wärtschafd vum Krichbaum in Bensem horrer Hoalt gemaacht. „Sou, jetz wärd ärschd mool richdig gefriehschdickt, veschdanne!, horrer zu sich sälbschd gesoat. Bei souerer neimoorig landwärtschaftlich Maschien schbringt däs schun raus!“ Un er hot sich e Ruumschdick mache losse, sou grouß wie en Aabtrittsdeckel un e grouß Dräkschibb voll Geräischdene un hot e paar schäine Halwe dezu gebechert. Dann isses heidi gange, die Bäikschdroaß entlang gäje Darmeschdadt zu. Alles horrem noachgeguggd un hot gedenkt: „Däs muß awwer en beduuchder Ourewäller Bauer soi, där wuu mit soueme schweere Wagge un mit zwaal Gail am hälle Wäikdoa iwwer Fäld mache konn.“

In Aewwerschd isser noch mool oigekehrt un hot soine Gail es zwadde Mool Hawwer vorgeworfe. „Mer woäß jo net, wie schwer die Maschien wiegt, doo solle sich die Diern zevoorde noch mool richdig schdäike!“ ---

In Darmeschdadt horrer sich erkunnigt, wuu mer die Gewinne vunnde letschd landwärtschafdlich Ausschdellung oabholle kennt. Er is aa glei an die richdig Schdell gewesse worrn. En froindlicher Härr horren dort in Empfang genumme. „Sie winschen, mein Herr?“, horrern gefroagt un hot unserm Hanniggel glei en Schduhl ougebodde. „Ei“, hot de Hanniggel gesoat un die Fraad horrem aus de Aage geguggd, „ei ich wollt moi Maschien oabholle. Se wisse doch! Die, wuu ich bei Eich inde landwärtschafdlich Ausschdellung gewunne häbb!“ — „Eine Maschine? Nein, das kann nicht gut möglich sein! Es waren nur zwei Maschinen da, und die sind bereits abgeholt worden. Na, zeigen Sie mal Ihr Los her!“ Doo hot de Hanniggel bissel klaalaut soi Lous aus de Dasch gezooge un hots dem Mann hiegehoalte. Där hot uffs Nummeroo geguggd, is ane Regaal gange un hot e klaa oigewickelt Bageed rausgehollt. „So, das ist ihr Gewinn. Ueberzeugen Sie sich bitte selbst! Hier ist Ihre Losnummer und hier steht dieselbe Zahl auf dem Paket.“ — „Is däs alles?“, hot de Hanniggel ganz veschdeert vor sich hiegeschdorrert. „Is däs alles?“ Uff moiner Ziehungslist schäht doch druff, ich hett e Herb gewunne! Ich häbb mer soae losse, e Harb weer e neimoorig landwärtschafdlich Maschien!“ — „I wo“, hot där Darmeschdärrer Härr gelächelt. „Harb ist die Abkürzung von Haarbürste! Die hier ist übrigens bildschön mit echten Schweinsborsten!“ —

Wann in dem Aageblick aaner den Hanniggel geschdoche hett, ich glaab, er hett kaan Drobbe Blut von sich gäwwe. Er hot sich uffde Schduhl falle losse, den wuuer die ganz Zeit iwver goar net bedacht gehadde hot, is dann pletzlich uffgeschbrunge, hot die Hoahrbürschd an die Wand gefeiert un hat den heefliche Härr ougebrillt: „Eich Darmeschdärrer duu ichs därmee! Aamool häwwich mich vun Eich Lumbeseckel uuze losse! Es zwaadde Mool bassiert däs net mäih, veloßt Eich druff! Bei Eich schbeel ich moi Läbbdoa kaa Lodderie mäih!“

De Läib

De Kall hot in aam vun deene klaane Haiselchin uffm Schbidoalplatz gewohnt. Wär sich noch sou Puffzig orrer sächzig Joahr zerickvesetze konn, där waäß, daß zu däre Zeit dort, besunnerschd uffde Madienimäikd, efders Menascheriee uffgeschdellt worrn sinn, die wuu jeresmool die Leit aus de ganz Umgäjend, manchmoor sogoar ganze Schuulkasse aus de benachboarte Därfer beigezooge häwwe.

De Middelpunkt vun souere Menascherie woar nadierlich immer die Läib. Es anner Gediers is dem Läib gäjeniwwer — mit Ausnohm vunde Affe — zimmlich inne Hinnergrund geträäre. Dann vun all deene hot de Läib am lautschde Brille kenne un is däswäje, wie bei de Mensche aa, mäinder beoacht worrn als wie die auslennische Veggel, die wuu nor hie na do mool en Pieps vun sich gäwwwe häwwe orrer mointwäge aa die Bäärn, die wuu in aaner Leier vor sich hiegebrummt un ehr Kebb duschuur hie un här geschwenkt häwwe, groad sou, wies manche Mensche mache, wnnse sich iwver äbbes wunnern orrer äejern un ehr gäjedaalig Maanung doich e halblaut „ei-ei-ei-ei-ei“ ze veschdäih gäwwwe. Ganz iwwergäih will ich die Menascheriediern, die wuu sich iwverhaapt net muxe un mit allem, schoins, zefreere sinn, wannse nor in Ruh gelosse wärrn. Räwällig wärrn die ärschd, wanns ans Frässe gäiht.

All däs Dierzeiks is, wie ich schun gesoat häbb, veel weeniger beoacht worrn als wie de Läib. Ohne souen Läib hott mer sich doomools iwverhaapt kaa Menascherie vorschdelle kenne. Ich kann mich noch gut uff däs Prachtexempla vuneme Läib erinnern, wuu in moim Adiggel vun heit die Hauptroll schbeelt. Es woar en Mordsschlagel un velleicht de gräischd, där wuu sich iwverhaapt jeemols in Bensem hot sähe losse. Soi laut Gebrill hat mer schun ande Middelbrick gehäijert, wannmer sich em Schbidoalplatz genehert hot.

Zu däre Zeit — de Joahrmaikd woar sällemool groad velaafe — hot der Kall im Bett geläje, und hot, ehnder dasser oigeschloofe is, noch e zeitlang däs Piepse vunde Veggel, däs Gebrumm vunde Bäärn un hie un do aa däs Brille und Scharrn vum Läib mit ougehäijert. Wanner aa bissel e engschdlich Naduur woar, doo howwe, drei Schdäähouch, horrer sich sou sicher wie äbbes gefiehlt. Wieem vor Miedigkeit die Aage zugefalle sinn, horrer sich in aller Seelenruh die Bettdeck iwver die Ouher geschloae un is oigeschloofe.

Doo issen pletzlich, mädde inne Noachd uffgewacht. Es woarem sou, als obs an soine Schloofschduwwedeer kratze deet. Er hot de Kobb in die Häih geschdreckt un geluuert. Un wäklich woahr! Awwel hots wirrer ganz deitlich gekratzt. Es woar alsou kaa Deischung. Hoich! Zwischem Kratze hots aa sou geklunge, als wann aans mirreme braare Gäjeschdann ganz vorsichtig an die Deer bumbe deet. Jetz is däs Bumbe immer laurer un laurer worrn. De Kall wollt groad, soi Guulicht ouschdecke doo — „Ach du liewer Gott! Ach du liewer Gott!“, doo hots drauß laut gebrillt, dasses ganz Haisel gewaggelt hot. Doo woar jeerer Zweifel ausgeschlosse. De Läib hot vor de Deer gehockt un wollt sich Oigang im Kall soi Schlofschdobb veschaffe. Mit zwaa Fieß zu gleier Zeit is där, woas gischde, woas hoschde, ausem Bett geschbrunge un wollt um Hilf ruufe. Doo hots pletzlich en grouße Krach geduu un die Deer is vefäzt un verschblirrert in die Schloofschdobb roigerasselt kumme.

Doo woar kaa Zeit mäih zu verliern. De Kall is hordig unner soi Bettload gekroche. Awwer schun woar de Läib doo un hot aa im Aageblick den Kall unerm Bett uffgeschubbert gehadde. Inde Dunkelheit hot där soin Gajner net sähe kenne, awwer där schdaike Läiwegeur, där wuuem in die Noas geschdiele is, horren belehrt, dasser ganz noh beiem soi mißt. Schnäll issen weirer zerick geritschd. Däs woar soi Glick. Dann schon hot de Läib, der wuu mit soim dicke Kobb net unner die Bettload gekennt hot, mit soine Tatze noachem geheekelt un heeren an beinah vewisched. Es hot sich um e Hoahr gedreht. Zum Glick is bei däre Heeklerei de Bottscharnber umgefalle, där wuu unnerm Kall soiner Bettload geschdanne hat un däs woas droi woar, is dem Läib in die Aage geschbritzt. Där hot gefaucht wie, verrickt un hot soi Poure zerickgezooge. Die Geläjenheit hot de benitzt, is uff de annern Seit rausgegrawwelt un fluchs in die Wohnschdobb geflickt. Doo woar awwer schun de Läib hinnerm här. De Kall wollt groad die Schdowwedeer vorem zuuknalle, doo issen ans Wärdigoo geschdouße un die ganz Bescheerung, die druff woar, issem mit laurem Geklärr un Gerumbel uffde Buggel gefalle. De Läib hot aa soin Daal devuu aabkrieh. Dem is die Gloasglock uffde Kobb geschdärzt, wuuem Kall soiner Fraa ehrn Hochzigkranz schdaabfrei uffgehowne woar un die Gloasschblirrer häwwen soi Schnauz iwwel zuugericht. Kaa Wunner, dasser foren Aageblick schdutzig worrn is un den Kali hot Kall soilosse. Wie er wirrer bei sich woar un um sou wiedender

uffde Kall lousgäih wollt, hot sich der schun lengschd aus de Aeschd gemoacht gehadde. Awwer Wann souen Läib äbbes uffschbiern will, schbierers uff. Doodefoor isses e Raubdier. De Kall woar doich die Kich uffde Schbeicher redieriert un hot die Faldeer hinner sich zuugeschmesse.

Es hot goar net lang gedauert, do is unser Läib die steil Laarer ruffeegrawwelt kumme un hot mit soim dicke Kobb die Faldeer uffschdumbe wolle. De Kall hot jetz in seiner Douresangschkd en oalde Klaarerschank, där wuu noch von ande Duwwak här uffem Schbeicher geschdanne hot, beigeschlaافت un uff die Faldeer druffgeworfe. Uff den Klaarerschank horrer noch en Voggelkewwig un e oald Bobbekich geschdellt un in soiner Uffregung aa noch en Bouse Schdrouh druffgeschmesse. Dann horrer zor Vorsicht e paar Dachziggel ausgehenkt, damirrer sich im aißerschde Notfall uffs Dach rederiern kennt.

Es hot goar net lang gedauert, doo häwwe sich die Schdrouhalme beweegt, de Voggelkewwig hot hie- un härgewaggelt un die Bobbekich is vum Klaarerschank runnergeschdärzt. Zum Ensetze vorn Kall is glei druff die Schankdeer in die Häih geflooge unde Kobb vum Laib is sichtboar worrn. Wie de Wind woar unser Kall an dem Loch, däs wuu doich däs Aushenke vunde Dachziggel enschdanne woar un hot sich doich die Dachladde doichgezwengt.

E Uuglick kimmt sälde allans. De Zuufall wollts, dasses schdaik geräijend hot un dodoich die oalde moosgriine Dachziggel klitschig woarn. Langsam is de Kall, ohne dassers hett vehinnern kenne, däs schdelie Dach runnergeritschkd. Er hott vor laurer Engschde laut gekresche un um Hilf geruufe, awwer kaan Deiwel horrem Antwort gäwwe. Jeeresmool wanner sich wuu hoalte wollt, hot däs klitschige Moos noachgäwwe un er is de Dachkannel immer neher kumme. Jetz woarer noch aan Meerer devuu entfärt – jetz nor noch en halwe – en värdelschde – da, jetz woar de Aageblick kumme, wuuer ubedingt runnerschdärze mißt, wann net noch im letschde, Moment e Wunner geschäihe deet. — —

Un däs Wunner is wäiklich oigeträäre. Er is neemlich net runnergeschdärzt, sonnern uffgewacht. Noch ganz benumme horrer sich die Aage geriwwelt un in de Schdobb umgeguggd. De Angschdschwaß issem nor sou die Schdärn runnergeloffe. Näwwerm hot soi Fraa uffräaschkd in ehrm Bett gesotze un hot wie verrickt an seiner Bettdeck rumgerobbd un horrem zuugeruufe: „Kall! Ei Kall woas isder dann? Du hoschd joo geschdehn, dasses net mäih schäi woar!" —

„De Läib! De Läib!" hot de Kall noch im Halbduusel gesoat. „Schloaen dout! Lissädd, schloaen dout!"

Uffem Schbidoalplatz woar die Menascherie schun oabgeschloae un zum gräischde Daal wäkgeföahrn worrn. Nor de Wagge mit dem schäine grouße Läib hot noch doogeschdanne. Wie die zwaa Gail vorgeschannt sinn worrn unde Wagge sich in Beweegung gesetzt hot, doo hot där Läib noch mool laut ougefange zu brille, als wolter dem Kall zuurufe: „Adschee Kall! Wammer im nechschde Joahr noch gesund sinn un allezwaa noch lääwe, dann sähn mer uns wirrer!"